

MIKA HELIN

LUVALLINEN GRAFFITI HELSINGISSÄ

”Meidän kulttuuria ja meidän juttu, kun pääsee tekee...”

2

TUTKIMUKSIA 2014

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFRÅGNINGAR
INQUIRIES**

Mika Helin p. - tel. +358 40 5086007

mika.helin@mail.com

Timo Cantell, Helsingin kaupungin

tietokeskus p. - tel. +358 50 354 2937

etunimi.sukunimi@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus

Helsingfors stads faktacentral

City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

(Siltasaarenkatu 18-20 A)

PB 5500, 00099 Helsingfors stad

(Broholmsgatan 18-20 A)

P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki

Finland (Siltasaarenkatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293

tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYNTI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto

Siltasaarenkatu 18-20 A, p. 09 310 36377

Faktacentralens bibliotek

Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377

City of Helsinki Urban Facts Library

Siltasaarenkatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377

tietokeskus.kirjasto@hel.fi

LUVALLINEN GRAFFITI HELSINGISSÄ

”MEIDÄN KULTTUURIA JA MEIDÄN
JUTTU, KUN PÄÄSEE TEKEE...”

MIKA HELIN

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS
Magnus Gräsbeck

KUVIOT
FIGURER
GRAPHS
Pirjo Lindfors
Lotta Haglund kuviot 21, 22, 23, kuva 16, kartat 2, 3

TAITTO
OMBRYTNING
GENERAL LAYOUT
Pirjo Lindfors

KANSI
PÄRM
COVER
Lotta Haglund
Kansikuva | Pärmbild | Cover picture
Etukannen kuva Mika Helin (luvallisen graffitin maalaustilanne Kalasatamassa kesällä 2012)
Takakannen kuvat Marko Saarelainen (luvallisia graffiteja Kulosaareissa 1991 ja Malminkartanossa 1995)

PAINO
TRYCKERI
PRINT
Edita Prima Oy, Helsinki 2014

PAINETTU
ISSN 1455-724X
ISBN 978-952-272-676-6

VERKOSSA
ISSN 1796-7228
ISBN 978-952-272-677-3

SISÄLLYS

ESIPUHE	5
FÖRORD.....	6
PREFACE.....	7
1 JOHDANTO: TUTKIMUKSEN KOHDE, TARKOITUS JA AINEISTO.....	8
2 GRAFFITI: KÄSITTEITÄ JA NÄKÖKULMIA	12
2.1 NewYork -graffiti	12
2.2 Graffitiongelma	17
2.3 Luvaton graffiti	20
2.4 Luvallinen graffiti	21
2.5 Graffitiharrastaja	22
2.6 Graffititermin käytöstä	24
3 HISTORIA: GRAFFITI HELSINGISSÄ.....	28
3.1 Graffitipioneerit	28
3.2 Varhaiset luvalliset graffitit.....	31
3.3 Stop töhryille -projekti.....	41
3.4 Kohti luvallisia graffitaitoja	46
3.5 Case Siisti stadi -toiminta	49
3.6 Helsinkiläisen graffitin suuri linja.....	53
4 NYKYTILANNE: LUVALLISET GRAFFITIPAIKAT	56
4.1 Luvalliset maalauspaikat.....	56
4.2 Case Suvilahti	59
4.3 Case Kalasatama.....	62
4.4 Case nuorisoasiainkeskus.....	65
4.5 Luvallisten graffitipaikkojen tarkoituksia	71

5 KULTTUURINEN TOIMINTA: GRAFFITIHARRASTAJIEN NÄKÖKULMA	74
5.1 Kyselyn menetelmä ja aineisto	74
5.2 Kysymyslomakkeen täyttöneuvottelut.....	75
5.3 Luvallisten graffitaitojen käyttäjät.....	77
5.4 Luvallisten graffitaitojen käyttö.....	80
5.5 Sosiaalisuus luvallisilla graffitaidoilla	87
5.6 Mielipiteitä luvallisten graffitaitojen vaikutuksesta	90
5.7 Graffitiharrastajien maalaustoiminnasta	92
6 YHTEENVETO	102
6.1 Tutkimus.....	102
6.2 Pohdinta	107
6.3 Jatkotutkimus	114
TIIVISTELMÄ	117
SAMMANDRAG	119
SUMMARY	121
LÄHTEET	123
LIITE 1	134
Graffitin perusmuotojen ja -tyylien sanasto.....	134
LIITE 2.....	135
Haastattelulomake	135

ESIPUHE

Graffiti on jo vakiintunut, pitkäaikainen ja alati muuntuva kaupunki-ilmiö, joka herättää runsaasti mielipiteitä ja tunteja. Mika Helinin tutkimus käsittelee graffitikulttuurin rantautumista Helsinkiin, sen saamia vaikutteita, sukupolvia ja siihen liittyviä keskusteluja. Historiatarkastelun ohella Helin tarkastelee tämän päivän graffitikulttuurin tilannetta, miten luvallisten graffitiaitojen kauteen ollaan tultu ja ketkä näitä aitoja käyttävät. Tutkimuskohteena ovat erityisesti Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitiaitojen käyttäjät.

Helinin tutkimus tuottaa arvokasta tietoa graffitikulttuurin historiasta ja nykytilasta Helsingissä ja saattaa yllättää lukijan tuomalla esille graffitin nykyharrastajien monipuolisen taustan ja harrastamisen tavat.

Tutkimusaineiston keruu on vaatinut tekijältään monipuolisia valmiuksia. Arkistotyön ohessa kentällä tapahtuneet haastattelut ovat vaatineet pitkäjänteisyyttä ja kykyä rakentaa luottamuksellisia suhteita. Työ ei siten ole rajoittunut myöskään ns. virka-aikaan, vaan aineiston hankinta on tapahtunut myös viikonloppuisin, ilta-aikaan ja lomakautena.

Tekstin oheen oman tarinansa tähän tutkimukseen luo mittava valokuva-aineisto helsinkiläisen graffitihistorian eri vaiheista. Huomio kiinnittyy myös graffitia paikantaviin karttoihin. Käsillä on siten poikkeuksellisen monipuolinen tutkimus tietokeskuksen tutkimuksia-sarjaan.

Helsingissä, huhtikuussa 2014

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

FÖRORD

Graffiti är redan ett etablerat, långvarigt och ständigt föränderligt stadsfenomen, som väcker många åsikter och känslor. Mika Helins undersökning gäller graffitikulturens landstigning i Helsingfors, de intryck den fått, dess generationer och debatten kring den. Förutom historien tittar Helin på dagsläget inom graffitikulturen, hur man kommit fram till vår tids lovliga graffiti och vilka det är som använder graffitiplanken. Föremål för hans undersökning är i synnerhet de som jobbar vid planken i Sunnanvik och Fiskhamnen. Helins forskning ger värdefull kunskap om graffitikulturens historia och nuläge i Helsingfors och kan förvåna läsaren genom att visa mångsidigheten i bakgrund och arbetsätt bland vår tids graffitiidkare.

Insamlandet av forskningsmaterialet har krävt mångsidiga färdigheter. Förutom arkivarbetet har intervjuerna ute på fältet krävt tålamod och förmåga att bygga upp förtroliga relationer. Arbetet har inte bara skett på såkallad tjänstetid, utan materialet har insamlats också på veckoslut, kvällar och ledigheter.

Förutom texten målar forskningen upp en färgrik historia med ett omfattande bildmaterial från olika skeden i graffitins historia i Helsingfors. Uppmärksamheten fäster sig också vid de kartor som visar var graffitin finns. Här har vi alltså en ovanligt mångsidig studie i Faktacentralens serie Undersökningar.

Helsingfors, april 2014

Timo Cantell
forskningschef
Helsingfors stads faktacentral

PREFACE

Graffiti today is an established, long-standing and ever-changing urban phenomenon that often provokes opinions and emotions. Mika Helin's study is concerned with the arrival and diffusion of graffiti culture in Helsinki, the influences it has acquired, the different generations and the debate around it. Besides the history, Helin looks at the present situation of graffiti culture, examining the process that has led us into the era of authorised graffiti fences and shedding light those using the fences. His particular focus is on the painters working at the graffiti fences in Helsinki's Suvilahti and Kalasatama.

Helin's study provides valuable knowledge about the history and present state of graffiti culture in Helsinki. His findings may surprise the reader in showing the diversity of background and working practices among today's graffiti makers.

The collection of the research data has required a broad set of skills. Besides archival work, the field interviews have called for perseverance and a talent for building up confidential relationships. The work has not been confined to office hours: material has also been collected during weekends, evenings and holidays.

The text is complemented by extensive photographic material illustrating the various phases in the history of graffiti in Helsinki. The maps showing the location of graffiti are also worth attention. What we have here is an exceptionally varied study in City of Helsinki Urban Facts' Research Series.

Helsinki, April 2014

Timo Cantell
Research Director
City of Helsinki Urban Facts

1 JOHDANTO: TUTKIMUKSEN KOHDE, TARKOITUS JA AINEISTO

Tutkimusraportissa luodaan kokonaiskuva helsinkiläisen graffitikulttuurin 30-vuotiseen historiaan, nykypäivään ja tulevaisuuden kehityssuuntauksiin. Graffitikulttuuriin on kuulunut sekä luvaton että luvallinen graffitien maalaaminen. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan graffitikulttuuria luvallisena toimintana, mutta huomioidaan myös luvattoman graffitin olemassaolo. Graffiti voidaan pitää kaupunkimaisena, ristiriitaisena ja (ala)kulttuurisesti orientoituneena ilmiönä, joka on jakanut kaupunkilaisten mielipiteitä.

Tutkimuksen keskeisen osan muodostaa Suvilahden ja Kalasataman kaupunginosien luvallisten graffitaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselyn tulokset. Tutkimusasetelmana Helsingin graffitihistorian ja siinä tapahtuneiden muutoksien kuvaukset mahdollistavat graffitaitojen toiminnan suhteuttamisen paikallisen graffiti-ilmiön aiempiin kehitysvaiheisiin: kuinka kyselytulokset todentavat paikallisen graffiti-ilmiön olemassaoloa sekä kuinka ne tukevat, haastavat tai monipuolistavat paikalliseen graffiti-ilmiöön liitettyjä käsityksiä. Paikallisen graffitiperinteen ja siinä tapahtuneiden muutoksien tutkiminen on myös edellyttänyt empiirisen aineiston keräämistä.

Helsingissä avattiin ensimmäinen luvallinen graffitaita Suvilahteen toukokuussa 2009. Kalasatamaan graffitaitojen käyttömahdollisuus laajeni kesällä 2010 ja 2011. Suvilahden ja muiden alueen graffitaitojen käyttöönotto perustui Helsingin kaupunginvaltuustossa 26.11.2008 syntyneeseen graffitipolitiikan linjamuutokseen. Kaupunginvaltuutettu Arhinmäki totesi uudesta linjauksesta seuraavaa:

(T)ämä asiakirja on ansiokas ja osittain siitä syystä, että nyt tässä vastauksessa aloitteeseeni Helsingin kaupunginhallitus tulee luopumaan nollatoleranssiperiaatteesta suhteessa graffiteihin... Nyt, kun otetaan myönteinen kanta sille, että tällaisia paikkoja voisi olla, on aika etsiä niitä. Ensimmäinen, joka minulle nyt on tullut mieleen, on Suvilahden voimailotuksen alue... (Kaupunginvaltuutettu Paavo Arhinmäki.)

Luvallisen graffitin harrastamisen tutkimiselle on ollut tarvetta, sillä Suvilahden graffitaidan perustaminen on synnyttänyt esimerkin uudesta graffitipolitiikasta ja sen mahdollisuuksista. Helsingin graffitaitojen perustaminen on ollut kansallisesti merkittävä tapahtuma: muualla Suomessa on seurattu pääkaupungin linjaa ja monessa kaupungissa on hiljalleen

aloitettu keskustelut graffitipaikkojen perustamisesta. (Vantola 16.6.2013, 10.) Porvoossa luvallinen graffitiseinä on ollut käytössä vuodesta 2004 lähtien, mutta vasta kokemukset Helsingissä ovat suunnanneet kansallisesti uuden graffitipolitiikan soveltamismahdollisuuksia (vrt. Klinge 2013, 81). Ylipäänsä luvallisen graffitin harrastamista julkisessa tilassa on tutkittu niukasti Suomessa (Malinen 2011) ja maailmalla (McAuliffe 2012 & 2013, Kramer 2010a, Snyder 2009, 97–103, D’Amico & Block 2007, ECPN 2001, Cooper & Sciorra 1996).

Tutkimusta on ohjannut yksi keskeinen kysymys: Mistä nykyisessä paikallisessa graffiti-ilmiössä on kysymys? Tutkimuskysymys on jaettu kolmeksi kysymyskokonaisuudeksi. Ensin kysytään, kuinka paikallinen graffiti-ilmiö on syntynyt ja

muuttunut, sekä toiseksi kuinka on syntynyt mahdollisuus luvallisten graffitaitojen sijoittumiseen Suvilahden ja Kalasataman alueille. Edellisiin kysymyksiin vastaamisen tarkoituksena on muotoilla graffiti-ilmiötä kuvaava konteksti kyselytehtävää varten. Kolmanneksi kysytään keitä ovat alueen graffitaitojen käyttäjät ja kuinka graffitaitoja käytetään. Kysymyksien tarkoituksena on kartoittaa helsinkiläisen luvallisen graffitin nykytilannetta ja viitoittaa tulevia tutkimustarpeita graffiti-ilmiön parissa.

Vuosina 2009–2014 Suvilahdessa ja Kalasatamassa sijainneet graffitaidat ovat keskittäneet laajamittaisesti ja väliaikaisesti graffitiharrastajien maalaamistoimintaa yhteen paikkaan. Tutkimustehtävän kannalta kesä 2012 oli otollinen hetki tavoittaa Suvilahdessa ja Kalasatamassa

Taulukko 1. Tutkimuksen kysymysteemat

Haastattelut: Virkamiehet	Haastattelut: Graffitiharrastajat	Kysely: Graffitiharrastajat
- Kuinka graffitaidat ovat syntyneet? - Mitä tavoitteita graffitaitoihin liitetään? - Minkälaisia käyttökokemuksia graffitaidoista on? - Minkälaisia mielipiteitä luvallisten ja luvattomien graffitien suhde herättää?	- Mistä graffitikulttuurissa on kysymys? - Kuinka graffiti ilmiönä on muuttunut? - Mitä graffitaitojen mahdollisuus merkitsee? - Kuinka graffitaitoja käytetään? - Minkälaisia mielipiteitä luvallisten ja luvattomien graffitien suhde herättää?	- Keitä graffitaitojen käyttäjät ovat? - Kuinka graffitaitoja käytetään? - Millaista sosiaalisuutta graffitaidoilla ilmenee? - Minkälaisia mielipiteitä luvallisten aitojen vaikutuksiin liitetään?

graffitiharrastajia paljon ja monipuolisesti. Julkisen tilan¹ vapaan käytön vuoksi alueen graffitiaitojen tarkka käyttäjämäärä ei ole tiedossa, mutta kenttätöön perusteella graffitiharrastajien kokonaismäärän arvioitiin olevan noin 400–500 henkilöä. Kaiken kaikkiaan graffitiaidoilla on käynyt vuosittain maalaamassa noin 800–1 000 henkilöä. Graffitiaitojen yhteenlaskettu pituus on ollut suurimmillaan lähes kilometri.

Graffitiaitojen käyttäjien ja käytön tutkiminen edellytti kenttätöitä, sillä tietoa ei ole ollut muuten saatavilla. Kenttätöissä hankitaan tietoa keräämällä monipuolisesti aineistoja ja tekemällä omakohtaisia havaintoja ajankohtaisten tapahtumien kulusta niiden luonnollisessa toimintaympäristössä. Kenttätö graffitiaidoilla on tarkoittanut harrastajien kohtaamista ja monipuolisen aineiston keräämistä. Tutkimustehtävässä keskeisenä menetelmänä toimi *etnografinen kysely*, jonka tarkoituksena on hankkia kohdistettua määrällistä tietoa tietyistä paikasta tai tilanteesta ja sitä käytävästä yhteisöstä (Schensul ym. 1999, xxii). Tutkimusmenetelmä on tavanomaisesta poikkeava, sillä tyypillisesti graffitiharrastajien parissa on tehty joko pienryhmätutkimusta haastatteleamalla tai vi-

suaalisia kartoituksia graffitimaalauksista (Isomursu & Jääskeläinen 1998, Komonen 2012, Moisio 2013). Kyselyaineiston tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa paikallisesta graffiti-ilmiöstä menetelmällä, jota siihen ei ole aikaisemmin sovellettu.

Kenttätö graffitiharrastajien parissa tuotti yhteensä 186 täytettyä kyselylomaketta, jotka sisälsivät 21 graffitiaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevaa kysymystä. Kyselylomakkeiden täyttämisen ohessa käydyistä keskusteluista laadittiin muistiinpanoja, taltioitiin haastatteluja ja valokuvia. Lisäksi aineistoiksi taltioitiin graffitin parissa toimivien virkamiesten kanssa käytyjä teemahaastatteluja.

Tutkimuksessa aineistoja on käsitelty seuraavasti. Graffitiharrastajien täyttämien kyselylomakkeiden vastaukset taltioitiin Excel-taulukkolaskentaohjelmistoon, jonka jälkeen kysymyskohtaisesti laskettiin vastausvaihtoehtojen prosenttiosuuksia. Teemahaastatteluihin ja keskusteluihin on sovellettu sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on kuvata eri näkökulmista graffiti-ilmiötä tiivistetyssä muodossa (Eskola & Suoranta 2005, 174–180; Hirsjärvi & Hurme 2008, 45–48; Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Haastattelujen ja keskustelujen sisällöt on nähty puhetapana, jossa graffitia kuvataan monimuotoisena ja risiriitaisena ilmiönä. Visuaalisten aineistojen käyttö on nähty tärkeänä osa-alueena kaupunkitilassa tapahtuvan toiminnan kuvaamisessa (Frers & Meier 2007, 172). Tutkimuksessa visuaalisten aineistojen tarkoituksena on havainnollistaa paikallisen graffiti-ilmiön kehittymistä ja graffitiharrastajien toimintaa luvallisilla graffitipaikoilla. Tutkimukseen on laa-

1 Mäenpään (2005: 21, 283) mukaan julkinen kaupunkitila on määritelty tilallisesti ja sosiaalisesti organisoituiksi avoimeksi alueeksi, joka on ”periaatteessa kaikkien tavoittama ja siten yleisesti käytetty.” Kaupunkitila koostuu julkisen tilan lisäksi puolijulkisesta (esim. kauppakeskukset) ja yksityisestä tilasta. Kopomaa (1997: 11, 21–22) on käyttänyt julkisesta tilasta avoimen tilan käsitettä, jossa avoimuus tarkoittaa sekä fyysistä avoimuutta että tilan saavutettavuutta. Määritelmän mukaan avoimia tiloja ovat torit, puistot, kadut ja aukiot. Järjestyslaissa (2003) julkinen tila on määritelty yleisenä paikkana, joka perustuu tilan ajalliseen saatavuuteen; tila on kansalaisten käytössä joko aina tai rajoitettusti.

dittu MapInfo-paikkatieto-ohjelmistolla graffitipaikkojen sijainteja havainnollistavia karttaesityksiä sekä kerätty ja valikoitu graffitiharrastajien toimintaa kuvaavia valokuvia. Visuaalisten aineistojen valikoituminen on perustunut graffitiharrastajien kanssa käytyihin keskusteluihin.

Tutkimusraportti on jäsennetty seuraavasti. Graffiti on monisärmäinen ilmiö ja siksi alkuun luodaan katsaus sitä jäsentäviin käsitteisiin ja näkökulmiin. Tämän jälkeen kuvataan kuinka helsinkiläinen graffiti-ilmiö on kehittynyt graffitin tekijöiden, virkamiesten ja kaupunkipoliittisen päätöksenteon näkökulmista sekä kuinka on

syntynyt luvallisen graffitaitojen sijoittumismahdollisuus Suvilahden ja Kalasataman alueille. Omana lukuna kartoitetaan luvallisten graffitaitojen nykytilannetta ja niiden käyttötarkoituksia. Tämän jälkeen esitetään luvallisten graffitaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselytutkimuksen menetelmä, aineisto ja kyselytulokset. Lisäksi kenttätööhön perustuen kuvataan graffitiharrastajien luvallista maalaamistoimintaa graffitaidoilla. Tutkimusraportin päätteeksi esitetään yhteenveto ja aiheeseen liittyvää pohdintaa sekä kartoitetaan jatkotutkimustarpeita.

Kuva 1. Helsingin keskustan City-käytävä toimi 1980-luvulla graffitin tekijöiden suosimana kokoontumispaikkana (engl. writers bench). City-käytävässä ravintola Midhill vaalii sisustuksessaan keskustan graffitiperinnettä esittelemällä yleisölle 1980-luvun tunnettujen tagi-nimimerkkien jäljennöksiä keväällä 2014 (kuvat Mika Helin)

2 GRAFFITI: KÄSITTEITÄ JA NÄKÖKULMIA

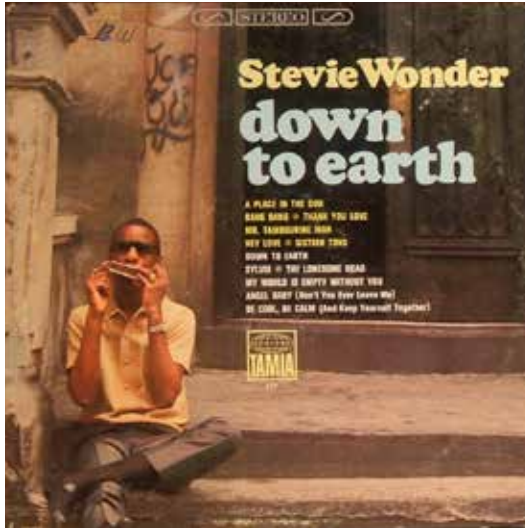
2.1 New York -graffiti

Graffiti-sanan alkuperäinen merkitys on tarkoittanut raaputtamista tai julkista kirjoittamista. Graffitiä on tehty kalliopin-taan 30 000 vuotta sitten ja sen on arvioitu olevan ensimmäinen esimerkki ihmisen taideilmaisusta. Kaupunkiympäristöis-sä graffiteilla on seinäpinnoissa satojen vuosien perinne, mutta nykyinen valta-virtaa edustava graffiti perustuu vuonna 1949 kehitettyyn spraymaaliin ja sen myö-hempään tölkkimuotoiseen saatavuuteen. Nykyisiä graffiteja on jaettu erilai-siin ryhmiin; puhutaan vessakirjoituksis-ta, punk-graffiteista, iskulausegraffiteista ja jengigraffiteista. Suomessa mainittu-jen graffitien valta-aikaa oli 1970-luku ja 1980-luvun taite. (Mutka 2003, 1.) Tutki-muksessa keskitytään modernin graffitin eli niin sanotun New York -graffitin tar-kasteluun, joka rantautui Suomeen vuon-na 1984 (Isomursu & Jääskeläinen 1998, 25). Muista graffitin luokista poiketen New York -graffitille on ominaista pitäytyminen tiukkoihin esteettisiin muotovaatimuksiin (ks. liite 1). Varsinainen graffiti muodostuu lähes poikkeuksetta tyylitellystä tekstistä, joka on tekijänsä nimimerkki tai graffitien maalaamiseen erikoistuneen ryhmän ni-men lyhenne. Tekstin lisäksi mukana saat-

taa olla täydentäviä kuvia tai yksityiskoh-taisia taustoja.

Modernin graffitin synty voidaan pai-kantaa neljään lähtökohtaan. Chicagon alueellista funktiota painottavan näke-myksen mukaan jengeillä oli tapana mer-kitä graffiteilla reviirinsä ja viestitellä ka-vereilleen tai vihollisilleen (Keiser 1969). Philadelphiassa kehitettiin yksilöllinen *tagin* idea vuonna 1967, joka kasvoi New Yorkissa suureksi ja moniväriseksi oman nimen tyylittelyksi, *masterpieceksi* (*piissi*). Vähitellen graffitin muoto muuttui: revii-ristä ilmoittanut jengimerkki siirtyi syrjään ja yksilöön viittaava nimimerkki yhdistet-tynä kotikadun numeroon alkoi yleistyä metroverkostossa aluerajoja ylittävänä viestinä. (Gastman & Neelon 2011, 27–28.) Lisäksi Kaliforniassa kehittyi 1960-luvul-la *Chicano-muraaliliike*, jonka tavoittee-na oli edistää marginaaliryhmien kansa-laisoikeuksia. Muraalitaiteessa painottui-vat paikallisia siirtolaisia ja asukasryhmiä koskevat poliittiset ja sosiaaliset kysymyk-set. (Bloch 2012, 112.)

Kuva 2. Stevie Wonderin vuonna 1966 julkaistussa albumin kannessa näkyvä Detroitin Joe 58 on yksi varhaisimmista dokumentoiduista graffititageista. Albumin kansikuva: Frank Dandridge. (Lectrics 16.1.2014)

New Yorkissa graffitin syntyminen liitetään kaupunkisuunnittelija Robert Mosesiin, jonka silmäteränä oli 1960-luvulla rakennettu 25 kilometriä pitkä *Cross-Bronx Expressway*. Moottoritieprojektin myötä Bronxin kaupunginosa muuttui rakennustyömaaksi ja ihmisiä pakkosiirrettiin asuinpaikoiltaan. Projekti tuhosi Bronxin alkuperäiset yhteisöt, jonka seurauksena alue muuttui taantumukselliseksi, köyhäksi ja väkivaltaiseksi. Kaupunkiraunioiden keskellä nuorison uusi identiteetti ja yhteisöllisyys perustuivat itseilmaisuuksiin, jonka raaka-aineena toimivat muun muassa aerosolimaalit. Vaihtoehtoisia paikallisia identiteettejä ryhdyttiin takomaan katunimistä ja lähiöjengien (*crew*) perus-

tamisesta. Hiphop- ja punk-kulttuurin seurauksena syntyi *tee-se-itse-ideologia*, jossa painottui omaehtoinen lähiympäristön uudelleen muokkaaminen. Uuteen katukulttuuriin kaupunkilaiset saivat kosketuksen metrovaunuissa vaeltelevien graffitimaalauksien välityksellä. (Shapiro 2001, vii; Cookie 2001, 17–18; Toop 2000, 14–15; Douglas 2011, 4.)

New York -graffiti on usein esitetty hiphop-kulttuurin yhtenä osa-alueena, vaikka alkuperältään graffiti on ollut itsenäisesti paikalliseen katukulttuuriin liittyvä ilmaisumuoto. Hiphop-kulttuuri syntyi New Yorkin Etelä-Bronxissa vuonna 1974. Hiphopissa nivoutui yhteen katukulttuurin erilaiset ilmaisumuodot kuten graffiti, *rap*-musiikki, *break*-tanssi ja tiskijukkien soittama musiikki. Kaikkiin hiphopin neljään elementtiin on kuulunut *battle* eli kilpailu maineesta. (Tuittu & Isomursu 2005, 17.) New Yorkissa 1980-luvun alussa graffitin aloittanut *Bio*-nimimerkki arvioi graffitin syntyä seuraavasti:

Graffiti ei ollut osa hiphopia, se oli ole-massa itsenäisesti. Myöhemmin ihmiset saattoivat ne yhteen. Sitä en epäile hetkeäkään. Tässä suuntauksessa oli mukana ihmisiä, jotka eivät olleet osa hiphopia, eivätkä aloittaessaan tienneet siitä mitään. Heitä innoittivat lähinnä Grateful Dead, Led Zeppelin, Rolling Stones ja Black Sabbath. Ehkä graffiti on osa hiphopia, mutta se ei ole vain yksi sen elementeistä. Graffiti on oma instituutionsa. Meitä oli hyvin monia, jotka olivat mukana graffitissa, mutta eivät hiphopissa. (Snyder 2009, 26–27.)

New Yorkissa graffitista syntyi keino luoda henkilökohtainen ja julkinen identiteetti sekä saavuttaa arvostusta ja menestystä muiden silmissä. Graffitin tekijöiden tavoitteena oli *all-city* eli oman nimimerkin tuli olla tunnettu läpi kaupungin, mikä mahdollisti *famen* eli maineikkisuuden. Vähitellen graffitien runsaus pakotti kehittämään oman tyylin tai logon, jolla saattoi yhdellä silmäyksellä erottautua muista tekijöistä. Tyylin lisäksi alkoivat kokeilut kirjoituksen väreillä ja koolla, syntyi nopeasti spraymaalattu ja suurikokoinen masterpiece. Varhaiset *piissit* olivat kaksivärisiä ja nopeasti tehtyjä tageja tai pulleammin kirjaimin tehtyjä *throw up* -maalauksia. Suurenevien masterpiece-töiden kehittyminen mahdollisti toisistaan poikkeavien tyylien syntymisen, joka puolestaan perustui esteettiseen kamppailuun, jossa graffitin tekijät kilpailivat *kuninkaan* tittelistä. Kehityksen seurauksena syntyi graffititekijöiden sisäistä eriytymistä tuottava asetelma: tageihin keskittyneet tekijät eivät nähneet pitkän tähtäimen estetiikan kehittämistä olemassa olevan maineen uhraamisen arvoisena ja toisaalta graffitien tekijät uskoivat, että vain harvalla tageihin keskittyneellä on artistilta vaadittavia kykyjä. Kuitenkin aikansa eräänlainen huipennus oli se, kun vuonna 1974 tehty maalaus kattoi kokonaisen metrovaunun kyljen. Tämän seurauksena kokonaisen metrovaunun maalaamisesta tuli graffitien tekijöiden taidon ja kyvykkyyden testipenkki. 1970-luvun puoliväliin mennessä New Yorkissa graffitista tuli hyvin suosittua toimintaa: arviolta 10 000 nuorta osallistui graffitien tekemiseen. Tällöin jokaisen New Yorkin kaupunginosan

graffitien tekijät esittelivät omaa paikallista tyyliään: Bronxin *bubble letter*, Brooklynin *wild style*, Manhattanin *broadway elegant* ja Queensin omat tyyli (Fleisher & Lovino 2012: 9, 13, 20; Gastman & Neelon 2011: 20, 42–43, 61; Stewart 2009: 5, 74; Gottlieb 2008, 38; Kimvall 2007, 3; Shapiro 2001, 156; Toop 2000, 141; Cooper & Chalfant 1984, 14–17; Castleman 1982, 53–68.)

Graffitien maalaaminen kiinteistöjen seiniin ja metrovaunujen kylkiin oli luvattonta. *Graffitiongelman* (ks. luku 2.2) ratkaisemiseksi Philadelphiassa ja New Yorkissa valittiin toisistaan poikkeavat menetelmät. Philadelphiassa tarjottiin graffitien tekijöille eri puolille kaupunkia luvallisia taideprojekteja. Tämä ennaltaehkäisevä lähestymistapa tuotti kaupunginlaajuisen toimintamallin, jonka seurauksena *muraaleista* eli suurikokoisista monivärisistä ja viimeistellyistä maalauksista tuli keskeinen keino kamppailla luvattonta graffitia vastaan. Malli toimi 15 vuotta, kunnes poliittiset tuulet kääntyivät ja uudeksi toimintamalliksi omaksuttiin New Yorkissa vallinnut nollatoleranssi eli jyrkkä graffitien vastainen politiikka. Philadelphiasta poiketen New Yorkissa graffiteista tehtiin poliittinen kysymys jo vuonna 1972, jonka jälkeisinä vuosina poliitikot ja virkamiehet esittivät vahvoja graffitin vastaisia kantoja. Käytännössä graffiteja vastaan julistettiin avoin sota ja ehdotettiin, että henkilö, joka tavataan spraymaalipurkin kanssa, pidätetään ja häntä sakotetaan. Lisäksi perustettiin erillinen *graffiti task force*, jonka tehtävänä oli pureutua graffitiongelmaan. Jälleen 1980-luvun alussa pormestari ilmoitti, että kaupunki oli kyllästynyt graffiteihin, sillä ne tuottivat erityisen kal-

Kuva 3. 5Pointz – The Institute of Higher Burning. New Yorkin luvallinen graffitipaikka toimi 20 vuotta matkailijoiden suosimana nähtävyytenä. (Kuva Timo Cantell 11/2013)

liin ehkäisyohjelman joukkoliikenteessä. Ongelmaa yritettiin ratkaista aitaamalla junavarikkoja, vartiokoirilla, tehokkailla puhdistusaineilla ja junien uusilla maali-pinnoitteilla, joihin spraymaali ei tarttuisi. New Yorkin graffiti-ilmiötä leimasi lähes koko sen historian ajan nollatoleranssiin perustuva kaupunkipolitiikka. Keväällä 1989 kaupunki ilmoitti voittaneensa lähes 20 vuotta kestäneen graffitien vastaisen sodan ja tiedotti, että koko liikennejärjestelmä oli puhdistettu graffiteista (Castleman 1982, 141–157; Gastman & Neelon 2011: 29, 78, 142–143).

New Yorkissa graffiti alkoi 1980-luvulla siirtyä metroliikenneverkostosta kaupungin talojen ulkoseiniin ja trendikkäiden taidegallerioiden sisäseinille (Cookie 2001, 27). Myöhemmin 1990-luvun alussa harrastajat pyrkivät saamaan maalauslupia suoraan kaupungilta tai kiinteistöjen omistajilta lupauksenaan kaupungin kaunistaminen (Cooper & Sciorra 1996, 9–14). Kun luvaton metromaalaus siirtyi talojen, siltojen ja melumuurien seiniin, käynnistyi samalla graffitin uusi aikakausi (Bogdanoff 2009, 25). Vuonna 1993 avattiin Queensissa sijaitsevaan käyttämättö-

mään suureen tehdashalliin *Phun Phactory (The 5Pointz)* -niminen luvallisen graffitin tekemisen tila. Paikan toiminta syntyi seurauksena ohjelmalle, jota kutsuttiin nimellä ”graffititerminaattorien vandalismin ehkäisy mahdollistamalla taiteilijoiden töiden tekeminen luvallisesti”. (NYT 15.2.1998.) Kiinteistössä luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus päättyi loppuvuonna 2013 (Gothamist 19.11.2013).

Graffitisodasta huolimatta New Yorkissa 1970- ja 1980-luvuilla käytettyjen värien, kuvioden, rytmien ja kirjainmuotojen seurauksena syntyi graffitin *klassisen tyyli-suunnan* perusta, johon seuraavat graffitisukupolvet nojasivat. Klassisen tyyli-suunnan yhteydessä syntyi myös oma erityinen graffitikulttuuri, joka levisi 1980-luvun alkupuolella erilaisina populaarikulttuurituotteina (kuvakirjat, musiikki- ja videotallenteet) maailmanlaajuisiksi ilmiöksi ja sen paikallisiksi versioiksi. Tällöin graffitista kehittyi maailmaa valloittava tavaramerkki ja syntyi graffitikulttuuriin liittyvän identiteetin globaali viittauspiste. Graffitin kansainvälistymisen seurauksena syntyi *eurooppalainen vanha koulukunta*, jonka kiihkeintä kehittymisen aikaa olivat vuodet 1983–1991. Suomalainen graffiti sai alkusysäyksensä syksyllä 1984. Tällöin *Beat Street* -elokuvan (Lathan 1984) myötä maahan rantautui hiphop-kulttuuri ja New Yorkin klassiseen perinteeseen nojaava graffiti. (Cooper & Chalfant 1984, Chalfant & Prigoff 1987, Räisänen 2013, Ahearn 1983, Silver & Chalfant 1983, Fontaine 1984.) New Yorkin Bronxista kotoisin oleva ja 1970-luvulla graffitityyliä kehittäjänä tunnettu *Phase 2* -nimimerkki arvioi graffiti-ilmiön syntymistä seuraavasti:

Graffiti sellaisena kun sen nykyään tiedämme ja näemme, sen ominaisuudet ja tekemisen periaatteet, syntyi New Yorkissa. Jos me emme olisi graffitia tehneet, niin sitä ei olisi 2000-luvulla olemassa. Jos on olemassa perustajaisä tai joku, jolle tästä kulttuurista tulisi osoittaa tunnustusta, niin epäilemättä hän tulee New Yorkista. (Fleisher & Lovino 2012, 9.)

Kuva 4. New York -graffitityylin maalaus Helsingin Ruoholahdessa vuonna 1985: *Spray – From Here to Fame*. Tekijöinä kaksi Tremendous 3 -jengin jäsentä. (Kuva Tuomas Jääskeläinen)

Sosiologi Jean Baudrillardin (1993, 76) mukaan on varmaa, että New Yorkissa graffititien tekijät pulpahtivat esille vuosina 1966–1970 tapahtuneiden suurten kaupunkimellakoiden jälkeen: ”Kuten mellaikat, graffiti oli raivoisa hyökkäys, mutta toisenlainen, muuttaen sisältöä ja maa-alaa. Uudentyyppinen interventio kaupungissa...”

2.2 Graffitiongelman

Graffitiongelman voidaan pitää ristiriitaisena, monisyisenä ja mielipiteitä jakavana kaupunkimaisena ilmiönä. Graffitin tekijöiden näkökulmasta kaikilla graffitin muodoilla – oli kyse tagista tai graffiti-muraalista – tavoitteena on saavuttaa vertaisryhmässä mainetta ja arvostusta. Rikosoikeudellisesti ilman lupaa yksityisiin tai julkisiin pintoihin tehty graffiti on rangaistava teko. Osa ongelmasta on ollut se, että graffiti on haastanut julkisessa tilassa vakiintuneet esteettiset normit ja erilaisten kaupallisten mainosviestien yksinoikeuden. Yleisen mielipiteen mukaan laadukkaat graffiti-muraalit ja masterpiece-maalaukset mielletään taiteeksi, mutta tagit ilkeiksi. Kaupunkitilan hallinnoinnin näkökulmasta graffitien tekeminen on usein näyttäytynyt sotkettuna ympäristönä, mikä on johtanut mittaviin siivouksekustannuksiin. Lisäksi on nähty, että luvallinen ja luvaton graffiti liittyvät erottamattomasti toisiinsa ja ilmiönä ne myös ruokkivat toisiaan.

Wilsonin & Kellingin (1982, 31) esittämä *rikottujen ikkunoiden teesi* (*broken windows thesis*) on Kramerin (2010b, 303) mukaan muodostanut graffitiongelman hallinnollisen ytimen. Teesin mukaan havaitun *epäjärjestyksen* (*disorder*) ja vakavan rikollisuuden välillä on suora yhteys: ”Yksikin rikottu ikkuna on viesti siitä, ettei kukaan ole kiinnostunut huolehtimaan paikasta, joten ikkunoiden enempi rikkominen ei merkitse mitään”. Yhden korjaamattoman ”rikotun ikkunan” nähdään johtavan voimistuvaan paikan rappeutumisen kierteseen ja rikollisuuden kes-

kittymiseen. Teesi argumentoi, että epäjärjestystä tuottavien merkkien välitön poistaminen johtaa vähäisempään lain rikkomiseen.

Keskeistä on tunnistaa käännekohdassa olevia asuinalueita – joissa julkinen järjestys on heikentynyt, mutta mikä on vielä pelastettavissa, joissa katuja edelleen käytetään, mutta huolestuneiden ihmisten toimesta, joissa ikkuna todennäköisesti rikotaan minä hetkenä hyvänsä, tulee ne nopeasti korjata, jotta kaikki ei tulisi särjetyksi. (Wilsonin & Kellingin 1982, 31.)

Rikottujen ikkunoiden teesin kehittämisen lähtökohtana toimivat psykologi Philip Zimpardon 1960-luvun lopulla toteutetun tutkimuksen tulokset. Tutkimuksen asetelmassa sijoitettiin rekisterikilvetön auto New Yorkin Bronxin kadulle ja vastaavanlainen auto Kalifornian Palo Altoon. Molemmissa tapauksissa vietiin autosta käytävissä olevat osat ja auto tuhottiin – New Yorkin Bronxissa lähes välittömästi ja Palo Altossa, kun tilanteen kehittymistä oli edistetty rikkomalla autosta ikkuna. (Wilson & Kelling 1982, 31.) Zimpardo päätteli, että suurkaupungissa ”henkilököhtäinen anonymiteetin tunne” kannustaa ihmisiä tuhoikäyttämiseen. Vastaavasti ilkeiden esiintymistä vähentää sellainen yhteisöllisyudentunne, jossa ilkeiden tekijät kokevat, että toimintaa seuraavat ihmiset paheksuvat heitä. (Time Magazine 28.2.1969, 49.) Toisena teesiä tukevana näkökulmana yhdysvaltalainen kaupunkisuunnittelija Oscar Newman (1972) esitti lähiöiden kehittämistä varten termin *puo-*

lustettava tila (defensible space), jonka sisällöllisenä tavoitteena oli ehkäistä rikollisuutta. Esityksen mukaan ympäristön suunnittelu ja kontrollin puute tuottivat järjestyshäiriöitä ja ongelmia. Graffitiongelmiaan liitetty rikottujen ikkunoiden teesi nojasi vastaavaan ajatukseen; sosiaalisten olosuhteiden kohentamisen sijaan tärkeämpää on käyttäytymisen muuttaminen tilan kontrollin keinoin.

Rikottujen ikkunoiden teesiin yhteydessä graffitit on nostettu ongelman keskiöön: graffiti on osoitus lisääntyvästä epäjärjestyksestä, merkki siitä, että tila on ilkeiden kohteena ja siellä voi tehdä mitä tahansa. Teesiin mukaan graffiti ei ainoastaan vahingoita omaisuutta, vaan muuttaa neutraaleiksi koetut julkiset tilat vaarallisiksi ja rikollisiksi. Ongelman korjaamiseksi tulee omaksua nollatoleranssin periaate, jonka mukaan julkisen tilan hallinnointi perustuu jatkuvaan järjestyksen ja hygienian ylläpidon prosessiin. 1980- ja 1990-luvulla rikottujen ikkunoiden teesiin perustuva rikoksentorjuntapolitiikka läpäisi koko yhdysvaltalaisen rikosoikeusjärjestelmän. Tyypillisesti politiikalla tähdättiin graffitien välittömään poistamiseen, kodittomien häätämiseen ja muun epäjärjestykseksi katsotun karkottamiseen julkisista tiloista. Poliittisena retoriikkana toimi ”julkisen tilan takaisinotto” ja ”elämänlaatu” sekä puhtaiden ja siistien liiketoiminta-alueiden kehittämistavoitteet. (ks. Brunila ym. 2011; Snyder 2009, 48; Minton 2009: 44–48, 71, 145–148.) Rikottujen ikkunoiden teesiin mukainen politiikka sai myös vahvan jalansijan Euroopassa, esimerkiksi Iso-Britanniassa esitettiin seuraavasti:

Jos ikkuna on rikki tai seinä on graffitien peitossa, se voi johtaa sellaisen ympäristön kehittymiseen, josta rikollisuus saa otteen, erityisesti silloin, jos tilanteeseen puuttuminen ei ole täsmällistä ja tehokasta... Muutoin ympäristön rappeutuminen, epäsosiaalinen käyttäytyminen ja rikollisuus käyvät käsi kädessä ja luovat avuttomuuden tunteen, ettei mitään ole enää tehtävissä. (Secretary of State for the Home Department 2003, 14.)

Kramerin (2012: 235, 237) mukaan graffitin vastaisessa retoriikassa kiteytyy kaupunkitilassa ilmenevä epäjärjestys ja ”kurittomien yksilöiden” (*unruly individuals*) tuottama elämänlaatuongelma, jolla on vakavia taloudellisia seurauksia. Graffitiongelman on esitetty vaikuttavan liike-elämän, asukkaiden ja turistien toisaalle sijoittumiseen sekä alentavan kiinteistöjen arvoa ja verotuloja. Graffitien poistamisella on ajateltu pelastettavan jälkitekolliset kaupungit epäjärjestykseltä ja taloudelliselta taantumiselta. Graffitista muodostui vahva ideologinen ja symbolinen ilmiö, joka on ilmentänyt, että jokin ei ole puhdasta vaan likaista. Toisin sanoen graffitien läsnäolo viittaa siihen, että sääntöjä on rikottu ja jotakin on perustavanlaatuisesti sijoitettu väärään paikkaan. Kramerin (2010b, 299) mukaan graffitin vastainen retoriikka ja nollatoleranssiin perustuvat puhdistamistoimet eivät ole kuitenkaan kyenneet lopullisesti ratkaisemaan graffitiongelmia.

Pyrkimys vähentää vakavaa rikollisuutta on sinänsä järkevää, mutta rikottujen ikkunoiden teesiin perustuvan graffitipolitiikan ansiot erilaisten rikollisuuden luokkien ehkäisemiseksi ovat pysyneet

epäselvinä. Kramerin (2010b, 303–307) mukaan graffitiongelmia kuvaava retoriikka väittää, että graffitit ovat itsenäinen määräävä muuttuja, joka vaikuttaa kaupungin talouskehitykseen ja asukkaiden kokemaan elämänlaatuun negatiivisesti. Kramer (mt.) väittääkin, että graffitin ja kaupungin taloudellisen ja sosiaalisen elinvoimaisuuden välillä ei ole suoraa yhteyttä. Lisäksi Kramer (2012, 232–233) väittää, että rikottujen ikkunoiden teesi ei ole saanut selkeätä empiiristä tukea käsitykselle, että ”epäjärjestys” johtaisi vakavaan rikollisuuteen. Esimerkiksi Sampson & Raudenbush (1999) ovat osoittaneet, että järjestyshäiriöiden kuten graffitien tai asuinalueiden yleisen siisteyden ja väkivaltarikollisuuden välillä ei vallitse tilastollista yhteyttä, toisin kuin rikottujen ikkunoiden teesin perustalta väitetään. Taylor (2001: 185, 231) on havainnut, että

teesin jotkin indikaattorit korreloivat suhteessa koettuun pelkoon ja väkivaltarikollisuuden kanssa. Kuitenkin hän toteaa, että rikottujen ikkunoiden teesin epäjärjestysterminä on muotoiltu moniselitteisesti ja siten erilaiset tavat mitata teesin väittämää tuottavat erilaisia tutkimustuloksia.

Mikäli rikottujen ikkunoiden teesi pitäisi paikkansa, tulisi Snyderin (2009, 50–53) mukaan graffitia löytyä niiltä alueilta, joissa esiintyy eniten rikollisuutta. Hänen New Yorkissa saamiensa tutkimustuloksien mukaan graffitin ja väkivaltarikollisuuden välillä ei vallitse rikottujen ikkunoiden teesin väittämää kausaalisuutta. Pikemminkin graffiteja esiintyi tavallista enemmän alueilla, joissa on vähän tai ei laisinkaan väkivaltarikollisuutta. Toisaalta tietyillä alueilla (SoHo) graffitit viestivät kiehtovasta kuluttamisen paikasta, jossa graffitit tekevät tuotteista entistä hou-

 Kuva 5. Hakaniemen McDonald's-ravintolan graffitiaiheista sisustustapettia valvontakameroineen syksyllä 2013 (kuva Mika Helin)

kuttelevampia ostamiskohteita. Snyderin päättelyn mukaan graffiti – kattaen sen eri muodot – on kykenevä luomaan vetovoimaisia paikkoja, jossa graffiti ja kaupalliset intressit tukevat toisiaan. Esimerkiksi Brisman (2012, 381) mainitsee, että SoHon läheisyydessä Manhattanin High line -virikstysalueella graffiti merkitsee pikemmin trendikkyyttä ja uskaliaasta asennetta kuin pahaenteistä epäjärjestyä ja rikollisuutta. Vuonna 2009 High linen avauduttua alueella ei ole raportoitu merkittävää rikollisuutta, vaan taloudellisesta laskusuhdanteesta huolimatta kiinteistöjen arvo on noussut. Ferron (27.1.2014) mukaan ”graffiti ei ole aina merkki epäjärjestyksestä, vaan se voi vaikuttaa kaupunkien talouteen positiivisesti”. Taloustieteilijä Elizabeth Currid-Halkett arvioi, että kaupungit, joissa esiintyy graffitia, voivat asemoitua kulttuuriin ja taiteeseen myönteisesti suhtautuviksi solmukohdiksi. Sosiologi Gordon Douglas puolestaan pohtii, että graffiti ja katutaide voivat epäjärjestyksen sijaan viitata siihen, että nuoret, muotitietoiset ja keskiluokkaiset ihmiset haluavat viettää vapaa-aikaansa siellä, missä graffiteja esiintyy. Bloch (2012, 122–123) päätelee tutkimuksessaan, että asuinalueen sosiaalinen ja kulttuurinen kokoonpano sekä graffitien sisältö vaikuttavat oleellisesti siihen, hyväksyvätkö paikalliset asukkaat luvatta tehtyjä graffiti-muraaleja tai katutaideteoksia.

Suomessa graffitit on nähty ongelmana suurissa asutuskeskuksissa, mutta ongelmia on liittynyt myös niihin keinoihin, joilla luvattonta graffitimaalaamista on pyritty torjumaan. Koskelan (2009: 284, 287) mukaan nollatoleranssin mukainen graf-

fitipolitiikka on merkinnyt kulttuurin kriminalisointia ja hyvän yhteiskunnallisen vihollisen löytämistä. Helsingissä käyty taistelu luvattomia graffiteja vastaan on kiteyttänyt 2000-luvulla kaupunkitalan käyttö- ja määrittelyoikeudesta käytävää kamppailua. Malisen (2011 & KU 8.11.2011) mukaan graffitiongelmaa voidaan pitää ristiriitaisena ilmiönä, sillä julkisessa tilassa ja yksityiseen omaisuuteen kohdistuva luvaton graffitin tekeminen on kriminalisoitu, mutta yksilölle se voi merkitä elämäntapaa sekä antaa onnistumisen ja ryhmään kuulumisen kokemuksia. Sharkey & Shields (2008, 242 – 251) huomauttavatkin, että siinä missä graffiti voi symbolisoida joillekin ulkopuolisuuden merkkiä, toisille se saattaa merkitä johonkin sisäpiiriin kuulumista. Tämä graffitiongelman piirre on edelleen olemassa, mutta voidaan arvioida, että Helsingissä käsitys ongelmasta on viimeisen viiden vuoden aikana ilmennyt vähemmän käristyneenä.

2.3 Luvaton graffiti

Suomessa rikosoikeudellisesti luvattonta graffitimaalausta (*illegal graffiti* tai *unauthorised*) pidetään vahingontekona tai äärimmäisessä tapauksessa törkeänä vahingontekona, jos tekoon syyllistynyt henkilö ”oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta” (Nyyssönen 2009, 123 – 136). Graffitista tekee ongelman se, että luvattomasti tehty maalaus vahingoittaa toisen omaisuutta. Ympäristöoikeudessa sekä maankäyttö- ja rakennuslain säädännössä julkinen valta kontrolloi

Kuva 6. Luvaton graffiti-tagi Helsingin Hakaniemessä kesällä 2013 ja luvaton katutaidemaalauk Katajanokalla kesällä 2012 (kuvat Mika Helin)

ulkoseinien osalta yksityisen omistusoikeuden käyttöä. Säädännöissä keskeisessä asemassa ovat graffitien esteettisyyttä koskevat määräykset, olivat maalaukset luvallisesti tai luvatta tehtyjä. Lisäksi graffitien ja katutaiteen viestinnällisestä luonteesta johtuen on kaikenlaista mielipiteen ja ilmaisun suojaa koskevalla sananvapaussääntelyllä myös merkitystä. Vaikka luvattomasti tehdyssä graffitimaalauksessa olisi kyse sananvapaussuojan piiriin kuuluvasta viestien levittämistä, voidaan graffitien sananvapaussuojan tasoa pitää alhaisena, sillä muiden oikeuksiin vähemmän vaikuttavia kanavia on käytettävissä. Koskela & Ruotsalo (2005, 255) ovat arvioineet suomalaisen rikosentorjuntapolitiikan perustuneen 2000-luvun alkupuolella *ulossulkemisen paradigmaan*, joka on usein merkinnyt kiinnijääneiden luvattomien graffitien maalaajien ajamista rakenteellisesti yhteiskunnan ulkopuolelle vaatimalla heiltä ylitsepääsemättömiä korvauksia.

2.4 Luvallinen graffiti

Luvallinen graffiti tarkoittaa graffitin tai laajemmin katutaiteen tekemistä julkisessa tilassa vailla oikeudellisia riskejä. Kansainvälisesti luvallisen graffitin (*legal* tai *authorised graffiti*) laajamittainen mahdollisuus voidaan paikantaa kahteen tapahtumaan. Kimvallin (2007, 13) mukaan vuonna 2001 New Yorkin 9/11-tapahtuman² jälkeen graffitien tekijät eivät enää edustaneet kaupungin avainvihollista, vaan isänmaallisuutta huokuvien muurailien myötä graffiti näyttäytyi lähes perinteikkäänä newyorkilaisena ominaispiirteenä. Toinen muutos on paikannettu kevääseen 2007, jolloin omaperäinen katutaiteilija Banksy sai oman profiilin The New Yorker -lehden populaarikulttuurin käsittelevässä artikkelisarjassa. Samaan aikaan kuuluisat elokuva-, malli- ja musiikkitaivaan tähdet esiintyivät mediassa

2 Lyhenne tarkoittaa Yhdysvalloissa 11.9.2001 tapahtunutta terrori-iskujen sarjaa, jolloin kaapattiin neljä matkustajalentokonetta, joista kaksi ohjattiin tahallisesti New Yorkin World Trade Centerin kaksoistorneja päin.

korkeahintaisen katu- ja graffititaiteen ke-
räilijöinä. (Grist 23.3.2012.) Nämä tapah-
tumat nostivat esille kysymyksen, tulisi-
ko graffitia arvioida muutenkin kuin vain
rikollisesti suuntautuneena toimintana
(Ferro 27.1.2014).

Myös tutkijat arvioivat graffitia uudel-
la tavalla. D'amico & Block (2007: 29, 34)
päätyivät tutkimuksessaan seuraavaan
näkemykseen: jos luvattomien graffitien
tekeminen on kriminalisoitua toimintaa,
on epäoikeudenmukaista jättää graffitien
tekijät vain julkisten tai yksityisten luvat-
tomien pintojen varaan. Heidän mukaans-
a luvallisen graffitin tarkoituksena on vä-
hentää ilkivaltaa ja tarjota vaihtoehtoisia
maalaamiskanavia sekä edistää taiteellis-
ta ilmaisua. Snyderin (2009, 97–103) mu-
kaan luvallisen graffitin mahdollisuus on
purkanut graffitiongelman liittyvää vas-
takkainasettelua. Hänen mukaansa luvall-
linen graffiti on mahdollistanut sosiaali-
sen taideharrastuksen ja esteettisten taito-
jen esilletuomisen. Luvallisesta graffitista
oli muodostunut useille harrastajille liike-
toimintamahdollisuuksia ja heidät tunnis-
tettiin yrittäjähenkisinä toimijoina. Myös
Kramer (2010a: 242–243, 245) on esittänyt,
että luvallisen graffitin harrastajat omaa-
vat ”vandaalin” sijaan arvot ja elämän-
tyylin, joita voidaan kutsua ”tavanomai-
siksi”. Hänen mukaansa luvallisten graffi-
tien harrastajat on mahdollista luokitella
graffitikulttuurissa omaksi erilliseksi jou-
koksi ja hän huomauttaa, että valtaosa lu-
vallisesta nykygraffitista on aikuisten har-
rastajien tuottamaa. Ylipäänsä luvallinen
graffiti on pakottanut laajentamaan aikai-
semmin omaksuttuja käsityksiä graffiti-il-
miöstä. McAuliffen (2012: 189, 193–195,

203) mukaan *luovan kaupungin diskurs-
si* on purkanut graffitien tekemiseen koh-
distunutta normatiivista kriminalisointia
sekä mahdollistanut luvallisen graffitin
näkemisen jälkiteollisen kaupungin kon-
tekstissa tuottavana ja luovana toimin-
tana. Myös McAuliffe (2013, 522) purkaa
hallintonäkemystä, jonka mukaan luvall-
lisen graffitin harrastajat nähdään yksioi-
koisesti vain joko luvattomien graffitien te-
kijöinä tai nuorisoalakulttuurisina toimi-
joina. Hänen mukaansa luvallinen graffiti
harrastuksena voi toimia sosiaalisen vah-
vistamisen ja tunnustamisen välityksel-
lä inklusiokiekinona, kuten mikä tahansa
muukin harrastamisen muoto.

2.5 Graffitiharrastaja

Luvattomien graffitien tekijöitä on luon-
nehdittu *alakulttuurisiksi* toimijoiksi. Sa-
lasuon (2006, 35) mukaan alakulttuuriter-
mi viittaa ryhmään, jonka tieto, toiminta,
uskomukset, arvot, koodit, maut ja ennak-
koluulot poikkeavat vallitsevasta kulttuu-
rista. Gilfoylan (2004, 870) mukaan ala-
kulttuuri nähdään valtakulttuurin suhteen
alisteisena, keskiluokkaisen elämäntavan
ulkopuolella olevana ryhmänä, joka kapi-
noi auktoriteettia vastaan. Cohenin (1995
[1955], 71–72) mukaan alakulttuurin näh-
dään syntyvän tilanteessa, jossa ryhmä ha-
vaitsee, että heillä on yhteisiä tarpeita, joi-
ta laajempi sosiaalinen yhteisö ei tunnista.
Toisaalta rikoksiin perustuvien alakulttuu-
rien nähdään olevan tulosta sopeutumis-
ongelmista, joihin ryhmän jäsenet hakevat
ratkaisua. Lisäksi Roszakin (1995 [1968])
mukaan *vastakulttuuriksi* kutsutaan ryh-

Kuva 7. Graffitiharrastajat järjestävät seminaareja, joissa käydään ajoittain kiivastakin keskustelua graffitiin liittyvistä näkemyksistä ja historian tapahtumista. Seminaarikuvassa taiteilija ja hänen vuonna 1986 nimikoimansa farkkuliivi talvella 2014 (Kuva Mika Helin)

män toimintaa, joka pyrkii poikkeamaan mahdollisen selvästi ja avoimesti yleisesti asetetuista normeista.

Alakulttuurisesti orientoituneet graffitin tekijät ovat käyttäneet itsestään ja toiminnastaan termejä *writer* ja *writing* eli kirjoittaja ja kirjoittaminen. Graffitin tekijän paikalliseksi nimitykseksi on vakiintunut termi *wraitteri*. Lisäksi graffitin tekijöiden on ollut mahdollista asemoitua painotuksesta riippuen joko *graffitiwraitteriksi* tai *graffitiartistiksi*. Edellinen termi on painottanut nopeasti tehtävien tagien tekemistä ja jälkimmäinen suurien moniväristen maalauksien suunnittelua ja toteuttamista. (Gastman & Neelon 2011, 2; Gottlieb 2008, 39–40.)

Piispa (2012, 202–203) on jaotellut maalaajatyypit jatkumolle, jossa yhdessä päässä ovat esteetikot ja toisessa sellaiset, joita voidaan kutsua anarkisteiksi. Esteetikot asettavat etusijalle teostensa ulkonäön ja pidättäytyvät tagien tekemisestä. Esteetikoille tyypillisiä töitä ovat huolellisesti tehty monivärimaalaukset. He saattavat herättää keskustelua siitä, mitä kaupunkikuvaan kuuluu ja kaipailla graffitille parempaa yhteiskunnallista asemaa ja hyväksyntää. Anarkistit hylkäävät sovittelun ja tekevät graffitia mielivaltaisesti yhteiskunnan normit hyläten. Anarkistien toiminnan takana on ajatus, että mihin tahansa julkiseen pintaan voidaan tehdä ”graffiti”. Heille mielivaltaisuus itsessään on protesti. Piispa asemoi suomalaiset

graffitimaalarit jatkumon keskivaiheille. Heille poliittiset agendat ovat toissijaisia, korkeintaan he kritisoivat nollatoleranssiin perustuvan graffitipolitiikan ylilyönnejä. Jatkumon keskivaiheilla graffitista ei tehdä esteetikkojen tapaan uraa tai anarkistien tapaan lyömäasetta.

Jacobsonin (1996, 69–71) jaottelun mukaan graffitien tekemisen taitavuustasoina on eroteltu toisistaan oppipojat (*toys*), kisällit (*crews*), mestarit (*kings*) ja painotuksesta riippuen graffititaiteilijat (*aerosol artist*) tai vapaataiteilijat (*post-graffiti*). Tässä tutkimuksessa *graffitiharrastajaksi* (tai *-taiteilijaksi*) kutsutaan henkilöä, joka paikallisesta graffitiperinteestä käsin nojaa luvallisessa maalaamistoiminnassaan New Yorkissa 1960-luvun lopulla syntyneeseen ja 1980-luvun alkupuolella maailmanlaajuisesti levinneeseen graffitikulttuuri-ilmioon (vrt. Arhinmäki 2006, 72). Lisäksi tutkimuksessa käytetään graffitiharrastajien porukoista termiä *jengi* (crew). On oleellista tehdä ero englanninkielisten *crew* ja *gang* sanojen välillä: siinä missä gang viittaa alueiden hallintaan sekä joskus väkivaltaisuuteen ja muuhun rikollisuuteen, merkitsee crew muodollista yhteenliittymää, jonka tarkoituksena on tehdä graffiteja ja pyrkiä luomaan taidetta.

2.6 Graffititermin käytöstä

Nykyinen graffitikäsitteen käyttö ei ole yksiselitteistä, sillä sen lisäksi käytetään kaupunki-, katu-, ja guerillataiteen termejä. Graffititermin rinnalla esiintyvät käsitekuvaukset eivät ole vakiintuneita ja niiden keskinäiset suhteetkin ovat usein

epäselviä ja päällekkäisiä. Yleisimpänä ilmiön kuvauskäsitteenä voidaan pitää termiä *kaupunkitaide* (*urban art*), jolla viitataan kaupunkimaiseen ja kaupungeissa esiintyvään taidesuuntaukseen. *Katutaid* (*street art*) on määriteltävissä kaupunkitaidetta kohdistetummin. Kyse on mistä tahansa taiteesta, joka on kehittynyt julkisissa tiloissa, kaduilla. Kolmanneksi Peiterin (2009, 4–5) mukaan *sissitaidetermi* (*guerilla art*) viittaa sekä kaupunkitaiteseen pyrkimyksenä haastaa kaupallisten mainospintojen ylivalta että katutaiteseen tarkoituksenaan kiistää hallinto- ja korporaatiovallan monopoli. Katutaitteen ja sissitaitteen juuret ovat New Yorkissa kehittyneessä kirjaimiin perustuvassa graffitissa sekä 1980-luvulla galleriagraffitin seurauksena nykytaiteen käsitysalaan laajentaneiden taiteilijoiden töissä. Siinä missä Lewisohn (2008, 23, 90) mainitsee katutaitteeksi kaiken kadulla esiintyvän taiteen, joka ei ole graffitia, näkee Lunn (2006, 5) graffitin olevan yksi katutaitteen alagenreistä.

Graffiti voi sisältyä katutaidetermin käyttöalaan, mutta usein näiden kahden käsitteen välillä tehdään ero, sillä katutaitteen nähdään edustavan julkisen tilan kaunistusta, kun taas esimerkiksi Ley & Cybriwsky (1974) ovat varhain kytkeneet graffitit vain alueita rajaavien jengimerkkien tuottamiseen tai vandalismiin. Myöhemmin Koskela (1997, 7–8) on esittänyt, että graffitit edustavat uutta urbaania territoriaalisuutta, jossa graffitien funktio on jaoteltavissa kolmeen osaan: territoriaalisuuteen (kenen asuttama tila), poliittiseen (iskulauseet) ja esteettiseen (kaupungin kaunistaminen) funktioon. Toinen ero

Kuva 8. Luvallinen katutaideteos Helsingin Teollisuuskadun ja Sturenkadun risteyksessä syksyllä 2013 (kuva Mika Helin)

Kuva 9. Luvatonta katutaidetta Helsingin Kruununhaassa Hakaniemen sillan alla syksyllä 2013 (kuva Mika Helin)

graffitin ja katutaiteen välillä koskee teoksen sisällön tarkoitusta. Siinä missä graffiti alleviivaa tekijän oman nimimerkin esittämistä osana vertaisryhmäverkostoa, voi katutaiteessa korostua sisäryhmän sijaan erilaisten poliittisten, satiiristen tai hauskuuden ideoiden kommunikointi laajemman kaupunkilaisyleisön parissa. Kolmas ero liittyy siihen, että graffitissa käytetään välineenä vapaalla kädellä kontrolloitavia aerosoli-maalituotteita, kun muissa mainituissa taidemuodoissa sovelletaan laajempaa skaalaa välineitä ja tekniikoita, kuten sapluunoja, tarroja, julisteita, virkkuksia, mosaiikkipaloja, videoprojektioita, lähes mitä tahansa. Kaikkia neljää taidekäsitettä yhdistää se, että terminologiasta riippumatta julkisissa tiloissa ilman lupaa tehty maalaus tai työ on luvaton. (Rojo & Harrington 2010, 9; Wacławek 2011: 29–32, 122–123.) Joka tapauksessa on huomiotava, että nykytilanteessa graffiti- ja katutaidekäsitteen soveltaminen – käytettyjen tekniikoiden, tarkoituksen ja lopputulok-

sien erojen lisäksi – on politisoitunut erilaisiksi puhestrategioiksi.

Siinä missä graffiti näyttää olevan nauhattu Ne-kategoriaan, katutaide näyttää sijoittuvan Me-kategoriaan. Siinä missä graffiti näyttäytyy rumana, ankeana, kehittymättömänä ja rikollista käyttäytymistä edistävänä, niin katutaide on kehittynyt sen vastakohdaksi: se on kaunista, hauskaa, kekseliästä ja älykästä. Katutaide ei ehkä ole luvallista, mutta sitä ei voine täysin kutsua rikolliseksi, vai voidaanko? No, ainakaan katutaide ei ole luonteeltaan epäsosiaalista. (Kivimäki 2007, 10.)

Käsitteiden moninaisuudesta huolimatta tässä tutkimuksessa ilmiötä ja siihen liitettyä toiminnan luonnetta kuvataan ensisijaisesti termillä graffiti. Suvilahden ja Kalasataman lähtökohtiin perustuen ilmiöstä on perusteltua käyttää katutaide-termin sijaan sanaa graffiti, sillä suurin osa,

Kuva 10. Graffiti vai katutaidetta? Maalaustilanne Suvilahdessa kesällä 2012
(Kuva Mika Helin)

lähes kaikki, maalatuista töistä on menetelmällisesti ja tyyllillisesti New York -graffitia – siitäkin huolimatta, että joitakin nykyisiä töitä voi kutsua graffitin ja katutaitteen sekoituksiksi eli hybrideiksi. Toiseksi on kiinnitettävä huomiota graffititermin laajentuneeseen käyttöalaan. Thesslund (25.10.2012, 56; vrt. Isomursu & Jääskeläinen 1998, 6) on tuonut esiin näkemyksen, jonka mukaan luvallisiin graffitaitoihin tai -paikkoihin tehdyt maalaukset eivät enää edustaisi graffitia vaan jotain muuta ilmaisumuotoa. Myös Sciorra (2004) on huomauttanut, että luvallinen graffiti on maalajien näkökulmasta ristiriitainen ilmiö, sillä joillekin oikea graffiti perustuu luvattomaan toimintaan ja kaikki muu on ”itsensä myymistä” (*sellout*). Vastakkaisen kan-

nan mukaan kyse on dogmaattisten puristien autenttisuuden kaipuusta ja graffitin kultaisen kauden romantisoinnista. Tutkimuksessa katsotaan, ettei oikeudellinen argumentti tai auktoriteettien vastainen asenne ole se, joka keskeisesti määrittäisi luvallisen maalaamisen tilanteessa graffitisanan käyttöalaa, vaan graffitina nähdään kaikki se ilmaisu, joka sisällön, muodon ja toiminnan puitteissa nojaa pitkään ja moninaiseen graffitiperinteeseen. Näin luvallisen graffitin kohdalla tutkimuksessa painotetaan riskinottoon perustuvan oikeudellisen argumentin sijaan esteettistä argumenttia.

 Kuva 11. TMF-jengin jäsenen graffitimaalaus nykytaiteen museo Kiasman luvallisella graffitiseinällä kesällä 2013 (kuva Mika Helin)

3 HISTORIA: GRAFFITI HELSINGISSÄ

3.1 Graffitipioneerit

Helsingissä 10.8.1984 sai ensi-iltansa Beat Street -fiktioelokuva, jossa yhtenä hiphop-kulttuurin osa-alueena esitettiin New York-graffitia. Hiphop-elämäntyyliä kuvaavien elokuvien vanavedessä ilmestyivät Helsingin katukuvaan ensimmäiset New Yorkin graffitimuotoa noudattavat maalaukset. Tästä alkoi Helsingissä graffitin aikaisten omaksujien kausi, jota kesti vuoteen 1986 asti. *Hip-hoppareiksi* kutsuttujen nuorten keskeinen ideologia oli antirasismi: heidän sympatiansa olivat ”mustien” puolella, koska nämä aloittivat hiphop-kulttuurin. 1980-luvun puolivälissä pääkaupunkiseudulla oli aktiivisia graffitintekijöitä arviolta 50 nuorta, jotka tunsivat toisensa.

Vähitellen graffitin tekijöiden määrä kasvoi, maalaaminen vilkastui ja töiden taso parani. Samalla paikallinen graffitikulttuuri alkoi vakiintua. Syntyi yhteisiä maalauspaikkoja, kuten metroreitin meluaidat ja Itä-Pasilan rautatietunnelissa sijaitseva *graffitigalleria*. Alettiin myös järjestää Suomen *hiphop-sceneä* yhdistäviä Lepakon jameja, joissa pidettiin viralliset graffitin ja break-tanssin SM-kilpailut. (Isomursu & Jääskeläinen 1998: 26, 32; Lähteenmaa 1991; Arhinmäki 2006, 78; Bogdanoff 2009, 34.) Lepakko eli Lepakkoluola oli Helsingin Ruoholahdessa sijainnut varastorakennus, joka tuli jo 1970-luvulta lähtien tunnetuksi tärkeänä nuorisokulttuurin tapahtumapaikkana.

 Kuva 12. Lepakon esiintymistila, jossa järjestettiin ensimmäinen graffitin Suomen-mestaruuskilpailu vuonna 1987 (kuva Tuomas Jääskeläinen)

Vuosina 1987–1989 hiphopista tuli Suomessa muoti-ilmiö. Lehdet kirjoittivat graffitista yhä useammin, ja vähitellen arkipäiväisyyteen asti. Näin valtakulttuuri onnistui kolonialisoimaan ja kaupallistamaan graffitin. Kesällä 1989 Helsingin alueella oli arviolta parisataa graffitien tekijää, lähinnä poikia ja nuoria miehiä. Graffitiyhteisön kasvaessa henkilökohtaiset kontaktit eivät enää riittäneet tiedonkulkuun ja aiemman tiiviin yhteisön rajat alkoivat hämärtyä. Vuonna 1990 graffitin tekijät jakaantuivat kahtia, nuorempi graffitisukupolvi ei arvostanut pioneereja vaan yhdisti heidät kaupallisuuteen. Siinä missä 1980-luvulla graffitin harrastajat pyrkivät oman kauneuskäsityksensä mukaan kaunistamaan kaupunkia, 1990-luvun graffitisukupolvi oli anarkistisempaa ja alakulttuurisesti suuntautunutta. Uusi polvi kyseenalaisti säännöt maalaamalla vanhoja rakennuksia, junia ja yksityistä omaisuutta. Alakulttuurisesti suuntautunut graffitin tekijä sitoutui graffitiin ehdottomammin: graffitista muodostui hauskanpidon sijaan elämäntapa, joka oli harrastajalleen tärkein itsetunnon, onnistumisen tunteen ja arvostuksen hankkimisen lähde. Graffitin tekijöihin alettiin liittää negatiivisia piirteitä kuten varastelua ja häiriökäyttäytymistä. (Isomursu & Jääskeläinen 1998: 40–43, 46; Lähteenmaa 1991.) Helsingissä 1984 graffitien tekemisen aloittanut ja läpi 1980-luvun maalannut graffitiharrastaja kuvasi aikansa graffiti-ilmiötä seuraavasti:

80-luvun alkupuolella Suomeen rantautuneen hiphop-kulttuurin myötä altistuin graffiteille ja niiden tekemiselle. Alkuvaiheessa tekemistä motivoi luovuus-

den ja maalaamisen uusi yhdistelmä, joka antoi paljon tyydytystä tekemisen kautta. Nopeasti mukaan tuli pienen kulttuuriryhmän sisäinen dynamiikka, jossa kaupunki oli jaettu osiin sekä ryhmiin, jotka keskenään kilvoittelivat ja kannustivat toinen toisiaan. Luovuus, kulttuuri ja sosiaaliset verkostot saivat vielä viimeisen silauksen mahtavasta adrenaliiniryöpystä, jonka öinen kaupunki tarjosi maalaajalle teoksensa äärellä. Kaikki tämä tarjosi paketin, joka vei mennessään, eikä ole vielääkään la- kannut viehättämästä. 90-luvun alussa graffitien tekeminen vähentyi ympäristön asettamien rajoitteiden kautta, eikä juridinen vastuukaan enää antanut pelivaraa aktiiviseen toimintaan. Lisäksi marginaalikatutaide oli liikahtanut kohti yleisempää ilmiötä, joka hieman himmensi upean kulttuurin kirkkautta. Graffiteilla oli ja on edelleen suuri merkitys omalle taidekäsitykselleni, työni tekemiselle ja jopa sille minkälainen ihmisen olen. (Graffititaiteilija A 7.11.2013.)

1990-luvun alkuvuosiin saakka Helsingissä ja ylipäänsä suomalaisessa yhteiskunnassa suhtauduttiin positiivisesti haluun kaunistaa kaupunkia graffitin keinoin, minkä voi nähdä olevan eräs vastareaktio betonipintojen harmauteen. Kuitenkin jo 1980-luvun viimeisinä vuosina virkavallalta alettiin vaatia toimia töhertelyn vähentämiseksi. Vuonna 1987 kaupunki reagoi ilmiöön *Nuija*-kampanjalla, jossa houkuteltiin ilmiantamaan graffiteja tekeviä kavereita. 1990-luvulla graffiti kriminalisoitiin ja kiinnijäämisen riski kasvoi. Viimeistään vuoden 1996 aikana yleinen

ilmapiiri kääntyi graffitia vastaan. Graffitien tekeminen painui maan alle ja osa tekijöistä suuntautui kansainvälisille alueille. (Bogdanoff 2009, 36–37; Brunila ym. 2011, 15.)

Kuvajan & Cantellin (15.8.2002) raportin mukaan vuonna 1997 pääkaupunkiseudulla arvioitiin olevan noin 2 500 – 3 000 *satunnaista* graffitintekijää. Tyypillisesti satunnaiset tekijät maalasivat omassa lähiympäristössään 5–10 työtä vuodessa. Ryhmä oli hyvin maskuliininen: lähes kaikki tekijät olivat 15–30-vuotiaita miehiä. Vuonna 2000 satunnaisten tekijöiden määrän arvioitiin olevan noin 300 henkilöä. Määrän pienentymisen on tulkittu johtuneen ”töhertelyn estämistoiminnan” seurauksena kohonneesta kiinnijäämisriskistä. Toinen graffitintekijäryhmä oli *aktiiviset maalarit*, joiden määräksi vuonna 2000 arvioitiin 200 henkilöä. Aktiiviset luokiteltiin edelleen *ammattimaisten* ja *osa-aikaisten* tekijöiden alaryhmiin, joista edellisten määrä oli noin 50 henkilöä ja

jälkimmäisten 150. Ammattimaiset maalaajat elivät alakulttuuriin voimakkaasti sitoutunutta elämää ja graffitien tekemisestä oli muodostunut elämäntapa. Osa-aikaisten maalaajien elämässä arvioitiin löytyvän muutakin sisältöä, kuten työ- ja opiskelupaikka. Ammattimaisten toiminta yhdistettiin myös muuhun rikollisuuteen, esimerkiksi päihteiden käyttöön ja kauppaan. Vaikka tämä on voinut pitää paikkansa joidenkin kohdalla, huumeet eivät lähtökohtaisesti kuulu graffitikulttuuriin. Ylipäänsä mainittujen ryhmien tarkkaa lukumäärää on ollut vaikea arvioida, koska kaikki tekijät tuskin ovat jääneet kiinni luvottomien graffitien maalaamisesta.

 Kuva 13. TDC-jengin tekemä muraali Kulosaareissa 1988: Tekijät pääsivät vartioilta karkuun, mutta HKL:n isännöitsijä toivoi, että keskeneräinen työ maalataan loppuun. Näin luvaton maalaus muuttui luvalliseksi (kuvat Tuomas Jääskeläinen)

Kuva 14. Graffiteja Itä-Pasilan rahtijunatunnelissa sijaitsevan graffitigallerian kierreportailla vuonna 1989. Graffitigalleriaksi on kutsuttu suosittuja maalauspaikkoja (kuva Petri Kanerva)

3.2 Varhaiset luvalliset graffitit

1980-luvun puolivälissä ensimmäiseksi luvallisen graffitin harrastamisaikaksi muodostui Ruoholahdessa sijainnut Lepakon alakerta (Arhinmäki 2006, 75). Vähitellen 1980-luvun pioneerivaiheen graffitiharrastajien kouliinnuttua riittävän taitaviksi maalaaajiksi he alkoivat saada graffitimuodin seurauksena luvallisia työmahdollisuuksia yksityisiltä yrittäjiltä

ja kiinteistön omistajailta. Harrastajia työllistivät moninaisena joukkona ravintolat, muotiliikkeet, tanssistudiot, musiikkikaupat, mainoskuvaukset ja toimistotilojen ehostaminen (Suosikki 11/1986: 76–77, IS 20.11.1986, HS 2.2.1987).

Helsingin kaupunki aktivoitui myös graffitin suhteen ja ryhtyi tarjoamaan harrastajille luvallisia maalausmahdollisuuksia

Kuva 15. Kahden KGF-jengin jäsenen tekemä Stop Da Violence -graffiti Itä-Pasilan rahtijunatunnelin graffitigalleriassa vuonna 1991 (kuva Tuomas Jääskeläinen)

Kuva 16. Katajanokan nuorisotalo oli ensimmäinen, jossa saattoi harrastaa luvallisten graffitien tekemistä: KGB-jengi maalasi Get Fresh -graffiti-muraalin syksyllä 1986 ja nimikoi kangasväreillä graffiteja farkkuihin (HS 2.2.1987). Lisäksi KGB-jengi maalasi Rautatientorilla nuorten kulttuuripäivänä (HS 2.12.1986)

sia. Katajanokan nuorisotalo (10/1986) salli yhtenä nuorisotyön muotona maalata luvalliset graffitit suoraan rakennuksen seinään. Helsingin Sanomat (2.2.1987) uutisoi tapahtuman otsikolla "nuorisotalo laillisti graffitit". Samana vuonna Nuorten kulttuuripäivänä järjestettiin Rautatiento-

rilla laaja graffititapahtuma, jossa iso joukko kaupungin taitavimpia maalaajia taiteili graffiteja isoille levyille (HS 2.12.1986). Vuonna 1988 Helsingin kaupungin liikennelaitos (HKL) keksi torjua luvattomia maalauksia luvallisen graffitin avulla. HKL uskoi luvallisten graffitien pitävän loitolla

luvattomia graffiteja suosituimmilta seiniltä ja vähentävän siten kalliita puhdistuskustannuksia. HKL tilasi vuonna 1988 Kontulan metroasemalle aikansa kahdelta taitavimmalta mestarilta graffititeokset, jotka ovat edelleen metroasemalla nähtävissä. HKL valitsi paikaksi Kontulan aseman näyttääkseen nuorisolle, että heidänkin tekemiään teoksia arvostetaan. (Helsingin kaupungin taidemuseo 23.10.2012.) Toinen merkittävä luvallisen graffitin paikka oli Malminkartanon juna-aseman tunneli, jonne maalattiin HKL:n tilaama lähes 250-metrinen tilaustyö vuonna 1989. HKL:n toiminnan seurauksena luvattomien graffitien maalaaminen suosituimmille seinille loppui ja toiminta siirtyi vähem-

män näkyville paikoille. Graffitin torjunnan sijasta kaupunki alkoi satsata luvallisiin graffiteihin, ja luvaton maalaaminen saatiin hetkeksi kuriin. Graffitiin suhtauduttiin myönteisesti ja eri kuntien tilaamia graffiteja alkoi ilmestyä ympäri pääkaupunkiseutua. Graffitiin alettiin pikkuhiljaa arvostaa ja luvallisia graffitin tekijöitä kunnioittaa. (Bogdanoff 2009, 34.)

1990-luvulle tultaessa Helsingin kaupunki tilasi kokeneilta graffitien tekijöiltä kaksi suurimittaista luvallista graffitiprojektia: Kulosaaren meluaidan (6/1991) ja Itä-Pasilan ehostuksen (6/1992). Kulosaarissa meluaita peittyi 300 metrin graffitiin. Meluaidan maalaamiseen osallistui kaksi sukupolvea: tunnettuja tekijöitä 1980-lu-

Kuva 17. Tremendous 3 -jengin jäsenet somistivat graffiteilla pizzerian Helsingin Kampissa syksyllä 1986 (kuva Mika Helin)

vulta ja 1990-luvun alun uudet tulokkaat. Kulosaaren meluaidan graffitit poistettiin syksyllä 2000 *Stop töhryille* -projektin vaatimuksesta. (HS 26.6.1991 & 17.6.1991; ks. luku 3.3) Seuraavana vuonna 1992 hosti Itä-Pasilaa graffitimaalauksilla seitsemän graffitiharrastajaa, jotka Helsingin kaupungin pyynnöstä koristelivat ETY-vieraille alueen harmaita betoniseiniä. Rakennusvirasto osoitti tekijöille maalattavaa seinää 200 neliömetriä, johon maalarit saivat kaupungilta maalaustarvikkeet. (HS 15.6.1992.) Vuosien 1995 ja 2000 välisenä aikana nuorisoasiainkeskus järjesti Itäkeskuksessa neljä tapahtumaa, joissa väliaikaisella luvallisella graffitimaalaamisella oli keskeinen rooli muiden tapahtumaisältöjen ohessa (Supafly.net 23.10.2012). Aikakautensa viimeinen ja yksi keskeisimmistä luvallisen graffitin tilaustöistä toteutettiin Malminkartanon junatunnelissa ajalla 9.–11.6.1995. Tämä niin sanottu Malminkartano II -luvallinen graffititeos syntyi yhteistyössä HKL:n ja nuorisoasiainkeskuksen kanssa. Maalauksen tilaajana oli rakennusvirasto, mutta työt tehtiin liikennelaitokselle, joka myös maksoi maalaustarvikkeet. Graffititaiteilijoita oli yhteensä 40 ja he maalasivat tunnelin molemmat 400-metriset seinät yhden viikonlopun aikana. Vuonna 2004 graffiti poistettiin *Stop töhryille* -projektin vaatimuksesta. (HS 31.3.2006.) Nykyään taiteilijana toimiva mies kertoi Itä-Pasilan, Kulosaaren ja Malminkartano II töiden maalaamiseen osallistumisesta seuraavaa:

Nuorena graffitissa kiehtoi totaalinen vapaus: luomisen vapaus ja vapaus sitä määrittelevistä instituutioista. Luvalli-

set työt olivat aikakauteen nähden suurempia kuin muuten maalattiin, pinta-alan ja värien määrän suhteen. Ne olivat tilaisuus kokeilla uutta ja oppia lisää. Kulis ja Maltsu olivat yhtä seinää ja monta tekijää maalasi samaan aikaan, tehdessä oli yhteisöfilistä. Pasila oli seiniä ripoteltuna siellä täällä. Niiden maalaaminen oli upeeta – iso mittakaava ja luvan kanssa, kai siinä oli jopa jotain hyväksytyksi tulemisen filistä. Jälkikäteen maalauksia ei sotkettu. Silloin graffitilla kaunistettiin paikkoja eikä niinkään suojattu, eikä aihe ollut vahvasti politisoitunut. Yleinen suhtautuminen graffitiin oli melko neutraalia, ainakin verrattuna myöhempien aikojen nollatoleranssiin. Vuoden 1990 graffitin SM-voiton ansiosta sain tilaustöitä ja lisää ammattimaisempaa kokemusta. (Graffititaiteilija B 3.1.2014.)

1980-luvulla ja vielä 1990-luvun alussa graffitiin suhtauduttiin avoimen uteliaasti ja uskottiin, että hieno maalaus vähentää heikommin tehtyjen määrää. Myöhemmin 1990-luvulla luvallisten graffitien ongelmaksi muodostui se, että uudet graffitin tekijät sotkivat maalauksia kovan näkyvyyskilpailun tai pelkän kiusan tekemisen takia. Graffitin tekijöiden välillä vallinnut keskinäinen kunnioitus oli uusien 13–16-vuotiaiden tulokkaiden myötä kadonnut, ja oman nimen näkyvyydestä sekä maineen keräämisestä oli tullut kaikkea muuta tärkeämpää. Samaan aikaan graffiti alkoi myös menettää kaupunkilaisten silmissä arvostusta ja töhryiset seinät aiheuttivat nopeasti mielikuvan graffitista törkyisenä ympäristön likaajana. Lieveilmiön

seurauksena luvallisen graffitin aikakausi vähitellen päättyi. (Brunila ym. 2011, 100; Bogdanoff 2009, 37; HS 9.2.1990.) Käynnistyneen muutoksen syytä on arvioitu seuraavasti:

Alun perin graffitimaalaajien vilpitön tavoite oli kaunistaa kaupunkia, ja toki saada samalla mainetta omassa alakulttuurissaan. Kun yhä enemmän ja enemmän nuoria alkoi maalata graffiteja ja ennen kaikkea tekemään tageja, katosi osalta halu kaunistaa, ja tilalle nousi pyrkimys näkyä. Esimerkiksi täyteen töhrityt junavaunut olivat näky, johon oli reagoitava. (Arhinmäki 1/2006.)

Helsingin kaupunginvaltuuston asiakirjojen mukaan alkuvuonna 1997 graffitipolitiikan suuntaaminen näyttäytyi jännitteisenä: valtuutettu Aira Samulin-Peltomäki (ym.) esitti aloitteen, jonka mukaan graffitiharrastamista tulisi kehittää kulttuuripalvelu (Helsingin kaupunki 12.3.1997, 15) sekä toisaalta hyväksyttiin valtuutettu Sole Molanderin (ym.) aloite, jonka mukaan kaupunki ryhtyy tehostettuun töhrynpoittoon ja ”töhertelyn estämiseen”. Samalla päätöksellä Helsingin kaupungin rakennusvirastoon perustettiin oma ”töhrynpoitoyksikkö”. (Helsingin kaupunki 28.5.1997: 24, 46–48.)

Graffitipolitiikan muutoksen jälkeen nykytaiteen museo Kiasma järjesti vuosina 2001 ja 2002 URB-festivaalin yhteydessä luvallisen graffitin maalaamistapahtumat. Vuoden 2002 tapahtuman seurauksena Kiasma sai kriittistä palautetta Helsingin kaupungilta, VR:ltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Kiasman tuottaja Mikael Aaltosen

(24.7.2013) mukaan graffiti taidemuotona oli tuolloin marginaalinen ilmiö ja siihen suhtauduttiin paljolti vandalismina:

Vuoden 2002 tapahtuman jälkeen saatiin näpeille. Saatiin yläkautta palautetta, ettemme jatkaisi tämän tyyppistä toimintaa. Tehtiin valitus eduskunnan oikeusasiamiehelle, että väärin käytetään valtion rahoja. Istuin täällä johtajan huoneessa ja rakennusviraston ja VR:n henkilöt olivat kiukkuisina paikalla. Poliisi pyysi myös meiltä virka-apua, pyysi meidän mapit. Kyse oli siitä, että me promotoitaisiin rikollista toimintaa. Muis-tan, että siihen aikaan oli joitain näyttäviä junatempauksia ja esitettiin kaavioita, että käyrät nousee aina tapahtumien aikoina. Se on sen ajan historiaa. (Mikael Aaltonen 24.7.2013.)

Kuva 18. Spinner ja Pulla maalasivat luvalliset graffititaideteokset Kontulan metroasemalle vuonna 1988 (kuva Mika Helin vuonna 2014)

Kuva 19. Kontulassa metronodottajan katse vuorottelee mainonnan ja graffititaiteen välillä (kuva Mika Helin vuonna 2014)

Kuva 20. Kulosaaren melumuuriin maalattiin graffiteja kesäkuussa 1991
(kuva Marko Saarelainen)

Kuva 21. CDC-jengin Kulosaaren melumuuriin vuonna 1991 maalaama graffitihahmo
(kuva Marko Saarelainen)

Kuva 22. BTD-jengi maalasi Itä-Pasilan betoniseinään graffiti-muraalin kesäkuussa 1992
(kuva Marko Saarelainen)

Kuva 23. HSH-jengi maalasi Itä-Pasilan betoniseinään graffiti-muraalin kesäkuussa 1992
(kuva Marko Saarelainen)

Kuva 24. Malminkartanon juna-aseman tunneliin maalattiin graffiteja kesäkuussa 1995
(kuva Marko Saarelainen)

Kuva 25. Maalareita ja ohikulkevaa yleisöä Malminkartanon tunnelissa vuonna 1995
(kuvat Marko Saarelainen)

Kuva 26. Malminkartano 1995: Soulless to the Core (kuva Marko Saarelainen)

Kuva 27. Hakaniemen nuorisotalo sai graffitisomistuksen 1990-luvulla (kuva Antti Salminen)

Kuva 28. Itäkeskuksen nuorisotalolla maalattiin 1990-luvulla graffiti-kursseilla (kuva Antti Salminen)

Kuva 29. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen, rakennusviraston ja liikennelaitoksen yhteistyönä maalattiin raitiovaunu graffiteilla vuonna 1995 (kuva Antti Salminen)

Kuva 30. Graffitiharrastajat tekivät yrityksille tilaustöitä: SOL-toimistotilassa maalattiin graffiteja 1990-luvulla (kuva Antti Salminen)

3.3 Stop töhryille -projekti

Helsingin kaupungissa myönteinen suhtautuminen luvalliseen graffitimaalaamiseen muuttui 1980- ja 1990-luvun taitteessa. Keväällä 1988 silloinen pormestari laati kaupungin ensimmäisen virallisen graffitinvastaisen linjauksen. Nuija-kampanjan puitteissa houkuteltiin ilmiantamaan graffitintekijä 500 markan palkkiota vastaan. Kampanja herätti yleistä närkästystä ja se lopetettiin ennen määräaikaansa. (Siurala 1994: 10, 46.) Helmikuussa 1989 Helsingin kaupunginhallitus keskusteli *seinätaidepoliittisesta* linjanvedostaan ja poliittiset ryhmät päättivät, että luvattomia graffiteja kutsutaan jatkossa töhryiksi (HS 31.3.2006). Linjauksen mukaisesti kaupunki alkoi 1990-luvun alussa hiekkapuhaltaa suosittujen luvattomien graffitigallerioiden maalauksia pois. Puhdistukset olivat ensimmäinen esimerkki tulevastakin nollatoleranssipolitiikasta. Mallia putsaukseen ja vartioiden käyttöön oli haettu Tukholmasta. (Arhinmäki 2006: 74–75, 87.) Julkisuudessa graffiteja vastustivat äänekkäimmin isännöitsijät. Mäke-

länkadun taloyhtiöt aloittivat vuonna 1997 *Töhrimättä paras* -projektin, jonka tarkoitus oli puhdistaa alueen taloyhtiöiden seiniin ilmestyneet graffitit mahdollisimman nopeasti, koska muuten niiden pelättiin leviävän. Tämän projektin on sanottu toimineen esikuvana kaupungin omalle Stop töhryille -projektille. (Kuvaja & Cantell 2002, 5.) Stop töhryille -projekti sai alkunsa vuonna 1997 kaupunginvaltuuston päätöksellä ja sen asettamilla tavoitteilla. Rakennusvirastoon sijoitetun projektin tavoitteena oli poistaa Helsingin katukuvasta kaikki graffitit, tarrat ja julisteet heti niiden ilmestyttyä. Valtuuston ”töhortelyn estämisen” aloitteessa kaupungin uutta graffitipolitiikkaa perusteltiin seuraavasti:

On huolestuttavaa nähdä graffiteja kaikkialla Helsingissä – melusteissa teiden varsilla, metroasemilla, puistoissa, keskustan historiallisissa rakennuksissa ja muistomerkeissä. Nuoret viestivät töherryksillään pahaa oloaan, tyytymättömyyttään ja viestittävät toisille jen-

geille, kilpailijoilleen olevansa olemassa. Jos jäljet katoavat nopeasti ei tämä viesti mene nuorten toivomalla tavalla eteenpäin, koska kukaan ei ehtisi nähdä heidän luomuksiaan. (Helsingin kaupunki 28.5.1997, 46.)

Stop töhryille -projektin aikana ei perustettu luvallisia graffitintekopaikkoja, sillä luvallisen ja luvattoman graffitin nähtiin liittyvän erottamattomasti toisiinsa ja ilmiönä ruokkivan toisiaan. Näkemyksen mukaan luvalliset graffitit tuovat mukanaan yleistä tuhoa ja rappiota (HS 18.9.2008). Virkamiehet kieltäytyivät käyttämästä graffitikulttuurin sisäisiä käsitteitä kuten tagi tai graffitimaalaus, vaan erittelemättä kaikkia graffiteja kutsuttiin *töhryiksi*, minkä tarkoitus oli kuvata teon laittomuutta. (Brunila ym. 2011: 18, 34, 38, 120). Koskela (2009, 287–288) on kutsunut kielen politiikaksi sitä, että Stop töhryille -projektin aikana retoriset erot pyrittiin hälventämään ja hyväksyttäväksi puhettavaksi tuli vain yksi tapa viitata ilmiöön ja se oli ”töhriminen”. Slangitutkija Kaarina

Karttusen mukaan verbi ”töhrä” on esiintynyt vanhoissa sanakirjoissa ennen Elias Lönnrotia, jolloin sana on tarkoittanut liikaa tai jonkin tekemistä kömpelösti. Töhrä -sanan uusi merkitys viittasi luvattomaan seinään piirtelyyn, ilkeävaltaiseen sottaamiseen, rumuuteen ja hallitsemattomiin alakulttuureihin, siis kaikkeen sellaiseen, mikä on nopeasti poistettava näkyvistä. (Ranta & Brunila 8/2008).

1.1.1998 alkanut ja 31.12.2008 päättynyt Stop töhryille -projekti sijoitettiin Helsingin kaupungin rakennusviraston HKR-Tekniikan alaisuuteen. Helsingin kaupungin valitsema *yleisten töiden lautakunta* päätti projektin suuntaviivoista ja valvoi projektin toteutusta. Rakennusviraston omaksuma käytäntö ei alkuun perustunut poliittiseen päätökseen, vaan virkamiesten päätöksenteko edelsi sitä. Stop töhryille -projektin perusteluna esitettiin graffitien lisääntymistä kaupunkikuvassa sekä kaupungin siistimistä kansainvälisen näkyvyyden vuoksi; EU-puheenjohtajavaltiotauden (1999) ja Euroopan kulttuuripääkaupungin (2000) tehtävän hoitamis-

Kuva 32. Vasemmalla Chewin ja Fingerin maalaus Pasilan juna-asemalla vuonna 1987 (kuva Tuomas Jääskeläinen). Oikealla Totals-jengin työ Katajanokan vankilamuurissa vuonna 1988 (kuva Sami Pennanen)

ta varten. Helsingin väitettiin olevan yksi töhriyimmistä kaupungeista Euroopassa. Stop töhryille -projektin tavoitteena oli vähentää kaupungissa näkyvien graffitien määrää kymmenesosaan siitä, mitä se oli vuonna 1998. Graffitien puhdistamisen lisäksi projektin kulmakivinä toimivat seuraavat periaatteet: nollatoleranssin omaksuminen, asenteisiin vaikuttaminen viestinnällä, laaja-alainen yhteistyö ja valvonta. Projektille ja siinä omaksutulle nollatoleranssin periaatteelle etsittiin tukea rikottujen ikkunoiden teesistä, jonka mukaan graffiti liittyi muuhun rikollisuuteen. (Brunila ym. 2011: 19, 35–36, 40–41.) Osa-
na kansallisen rikosentorjuntaohjelman kehittämistä tuotiin esille:

Rakennusvirastoon on perustettu Stop Töhryille -niminen projekti, jonka päämääränä on poistaa kaupunkiympäristön töhrimisongelma. Töhrintää pidetään yhtenä tärkeimmistä rikollisen elämäntavan alkupisteistä. Toiminta kasvattaa siihen ajautuneen yksilön mm. jengipaineen vuoksi muuhun vakavampaan rikollisuuteen. (Helsingin kaupunki 7.12.1998, 1.)

Toiminnassa tehokkain vastakeino graffitien tekemisen ehkäisemiseksi oli maalauksien välitön poistaminen, jossa kaikkien kiinteistöomistajien oli kannettava vastuunsa. Projekti perustui alueelliseen toimintamalliin, joka tarkoitti, että aloite kunkin kaupunginosan siivoamisesta piti tulla kaupunginosalta itseltään, esimerkiksi kaupunginosayhdistykseltä tai huoltoyhtiöltä. (Mäkinen 2010, 49–50.) Kahden ensimmäisen vuoden aikana projekti va-

Kuva 33. Tunnettu graffitigalleria: Vuosaaren paskis 1990-luvulla (kuva Antti Salminen)

kiinnutti asemansa ja tuloksien perusteella kaupunginvaltuusto päätti yksimielisesti jatkaa toimintaa:

Projekti on onnistunut vähentämään sekavaa keskustelua töhrinnästä/graffiti-ilmiöstä. Sekavan viestinnän vähentyminen on johtanut siihen, että yhä pienempi osa nuorista aloittaa töhrinnän. Tämä on tärkeää töhrintäilmiön jatkuvuuden katkaisemiseksi. Töhryjä on puhdistettu yhteensä 76 000 neliötä sekä suojattu arkoja ja usein töhritäviä pintoja 45 000 neliömetriä. Projektin aikana on jäänyt kiinni yhteensä 420 töhriä. Sovittelumenettelyä on käytetty noin 60 tapauksessa. Töhrintä on vähentynyt toiminta-alueilla yhteensä 26 %. Töhritykset ovat muuttuneet vähemmän näkyviksi. Projektille asetettiin vuoden 1998 alussa tavoitteeksi töhrinnän vähentäminen 10 vuodessa 10 %:in silloisesta tasosta. Jos projekti pystyy pitämään nykyisen tason toiminnassaan, päästään tavoitteeseen jo 5-6 vuodessa. Tämä edellyttää, että sekava vies-

tintä töhrintäilmiöstä vähenee edelleen. Töhrinnän aloittelijoiden vähentyessä ja suurtöhrijöiden ikääntyessä yli 30-vuotiaiksi, saavutetaan tavoitteeksi asetettu taso ajateltua nopeammin. (Helsingin kaupunki 17.4.2000, 1–3.)

Kuva 34. Roihuvuoren kauppakeskuksen takana kuvattu esimerkki betoniseinän puhdistustilanteesta: kohteena WRTC-jengin throw upin linjat. (Metro-lehti 13.11.2010, kuva Sanna Jompero)

Projektin tavoitteen toteutumista arvioitiin vuosittaisilla 750 havaintokilometrin katsastuskierroksilla, joissa laskettiin kaupunkikuvassa näkyvät graffitit. Projektin mukaan vuosina 1998–2008 graffitit vähenevät Helsingissä 94 prosenttia, 67 000 luvattomasta graffitista 5 771:een. Itse tuloksien laskentatavasta tai kierretyistä alueista ei ole asiakirjoista löydettävissä täsmällistä kuvausta. Projektin toiminnan helpottamiseksi vuonna 2003 järjestyslaissa huomioitiin graffitit omana erillisenä kohtana. Kohdassa *kielletyt esineet ja aineet* todetaan, että ”spraymaalien ja muiden toisen omaisuuden töhrimiseen hyvin soveltuvien maalien tai muiden aineiden hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä on kielletty” (Järjestyslaki 2003). Projektin edetessä se sai kritiikkiä

käyttämästään FPS Security Oy:n vartiointista ja vartijoiden väitetyistä kovista otteista. Projektissa vartiointiliikkeiden tärkein kilpailutuskriteeri oli kiinniotettujen graffitintekijöiden määrä. (Mäkinen 2010: 25, 49–50; HS 16.9.2008; Kaupunkitekniikka 11/2008.)

Stop töhryille -projektin viimeinen toimintavuosi 2008 oli kiistojen sävyttämä. Tällöin syntyi kiista rakennusviraston ja nuorisoasiainkeskuksen välille: edellinen ajoi nollatoleranssipolitiikkaa ja jälkimmäinen esitti, että taidekasvatus voisi vähentää luvattomasti tehtyjä graffiteja. (HS 15.5.2008 & 23.5.2008.) Toinen kiista syntyi, kun esitettiin valtuustoaloite lailisen graffitimaalauspaikan perustamisesta Vuosaaren sataman muuriin (Metro 4.6.2008), johon yleisten töiden lautakunta totesi, ettei graffiteja tule sallia ja luvallisia maalauspaikkoja ei tule kokeilla missään Helsingissä (HS 16.9.2008).

Stop töhryille -projektin ensimmäisinä toimintavuosina toimenpiteet kohdistuivat graffitien poistamiseen ja asennekasvatukseen, keskivaiheilla töhrinnän ja rikollisuuden torjuntaan, ja viimeisinä vuosina valvontaan eli siirryttiin toiminnasta tekijään. Stop töhryille -projekti on ollut Suomessa ainoa laatuaan kestdnsa, kohteensa ja toteutuksensa perusteella. (Mäkinen 2010: 40, 65, 68.) Projektin vaikutukset eivät rajoittuneet vain graffitiongelman ratkaisemiseen, vaan se toimi laajempaan kokeiluna kaupunkikuvan uudenaikaiselle kontrollille, joka näkyi samanaikaisesti yksityisen vartiointitoiminnan mittavana kasvuna. Stop töhryille -projektin päätyttyä vuonna 2008 graffitien ehkäisy ja poistaminen kuului yleisesti kaupungin toi-

Kuva 35. Vuonna 2002 keskustan VR:n makasiineilla saattoi maalata luvallisia graffiteja makasiiniravintolan suostumuksella: Sign 104:n ja Kessin Livin it up -muraali (kuva Jani Tolin)

mintaan. (Brunila ym. 2011: 10, 143–145, 150, 162.) Stop töhryille -projekti oli kymmenen toimintavuotensa aikana ottanut maalausten poistoon ja tiedottamiseen niin ankaran toimintalinjan, että nollatoleranssi oli kääntynyt itseään vastaan. Projektissa toimineen virkamiehen mukaan projekti oli virhe, joka olisi saanut loppua ensimmäisen toimintavuotensa jälkeen. (Thesslund 2012, 55–56.) 1990-luvun alussa graffitien tekemisen aloittanut taiteilija kertoi Stop töhryille -projektin ajasta seuraavasti:

Lupapaikkoja ei juuri ollut. Pääpointtina oli koristella omaa lähiympäristöä oman näköiseksi. Se oli jännittävä tapa tehdä jotain rakentavaa, kehittää itseään sekä tehdä nättejä juttuja omaksi ja wraittereiden iloksi. Skidinä koin rangaistavuuden omenavarkauteen verrattavaksi paheeksi. 80-luvulla panostettiin nättiin jälkeen ja 90-luvulla meno raastui. Jotkut jengit tekivät helvetin isoja ja näyttäviä maalauksia, mutta silti saatoivat laittaa yhden illan aikana koko-

naisia kaupunginosia remonttiin. Oli myös jengejä, jotka panostivat oheiskollisuuteen; varasteluun ja päihteisiin. Itse jäin pari kertaa maalaamisesta kiinni. Saamani tuomiot olivat kohtuullisia, vaikka syyttäjä yritti ehdotonta tuomiota. Pidän Stop töhryille -projektia epäonnistuneena: se onnistui paikkojen puhtautuksessa, mutta "maalausongelman" kitkemisessä käytettiin kyseenalaisia keinoja. Huomiota herätti Kulosaaren melumuurin ja Malminkartanon asematunnelien puhtaus ilman maalareiden konsultointia sekä tapahtumasta keskustelu kaupunginhallituksessa. Nykyinen suvaitseva ilmapiiri on iso muutos, vastapainona koville rangaistuksille on tarjottu lupaseiniä. Graffiti on samaa kuin 30 vuotta sitten: spraymaali tulee spraypurkista suuttimen kautta maalattavalle pinnalle. (Graffititaiteilija C 30.1.2014.)

Kymmenen vuotta kestäneen stop töhryille -projektin päätyttyä sen kokonaishinnaksi laskettiin noin 23,5 miljoonaa eu-

roa (Ranta & Brunila 8/2008). Rahoista yli puolet annettiin suoraan kaupungin budjetista. Lisäksi kaupungin muut yksiköt, VR ja yksityiset yritykset ostivat puhdistus- ja vartiointipalveluja vajaalla kymmenellä miljoonalla. Stop töhryille -projektista luopuminen puolitti rahamäärän, joka kaupungilta kului graffitien puhdistamiseen. Projektin päättymisen jälkeen Helsinki on käyttänyt puhdistamiseen noin 500 000 euroa vuodessa. Siitä 100 000 euroa on mennyt vartiointiin, jota on hoitanut FPS Security Oy:n perustalle syntynyt *Turvatiimi*. Stop töhryille -projektin aikana vartiointiin kului enimmillään noin 300 000 euroa vuodessa. Projektin jälkeen säästö on syntynyt siitä, ettei luvattomia graffiteja ole lähdetty puhdistamaan heti, kun sellaisia on havaittu. Ja toisaalta enää ei ole juuri juostu tekijöiden perässä. (HS 9.8.2010, 26.10.2011.)

3.4 Kohti luvallisia graffitaitoja

Vuonna 2008 Helsingin Sanomien kulttuuritoimituksen kokoaman asiantuntijaraadin vastaajista yli kolme neljästä (76 %) hylkäsi nollatoleranssin luvattomien graffitien torjuntakeinona. Nollatoleranssia kannatti 16 prosenttia vastaajista. Kahdeksan prosenttia vastaajista ei ottanut kysymykseen kantaa. (HS 18.9.2008.) Helsingissä oli aikaisemmin tehty aloitteita luvallisten graffitipaikkojen saamiseksi, mutta tuloksetta. Kaupunginvaltuutettu Arhinmäki oli perustellut suunnan muutosta sillä, että ”nollatoleranssi on kehitetty New Yorkin slummeihin, eikä se sovi Helsinkiin” (HS 15.5.2008). Vuonna 2001

valtuustoaloitteessa esitettiin, että Kulo-saaren melumuurin poistetun graffitimaa-lauksen tilalle pitäisi tilata uusi graffititeos. Lisäksi esitettiin muiden sopivien alikulkutunnelien ja melumuurien maalaamista graffiteilla tai muilla taideteoksilla. Aloite ei saanut kannatusta, mutta valtuuston enemmistö oli sitä mieltä, että rakennusviraston vastaus oli kuitenkin riittämätön. (Arhinmäki 2006, 82; Brunila ym. 2011, 39.) Vuonna 2004 joukko kaupunginvaltuutettuja teki ensimmäistä kertaa aloitteen luvallisen graffitipaikan saamiseksi Helsinkiin (Kaikkonen ym. 4.6.2004). Aloitteen mukaan:

*Kulttuurikaupunkina Helsingin pitäisi tukea alakulttuureja ja pienempiä taide-
muotoja. Me valtuutetut pyydämmekin
kaupunkia selvittämään ja osoittamaan
paikkoja, joihin voisi ohjata graffititai-
teilijoita maalaamaan vapaasti ja lail-
lisesti. Eri virastojen lausunnoista ilme-
nee, että asiaan liittyy näkökohtia sekä
puolesta, että vastaan. Keskeistä on, että
graffititaiteen varjolla ei voida sallia ilki-
valtaa, eikä töhrintää. Kyse olisi valvo-
tusta, järjestetyissä oloissa tapahtuvas-
ta mahdollisuudesta toteuttaa graffiti-
taidetta. Kaupunginhallitus esittääkin,
että nuorisoasiainkeskuksen johdolla ja
sen alaisuudessa mahdollistetaan eri-
tyyppisiä laillisia graffitigallerioita ja
samalla selvitettäisiin tutkimuksen kei-
noin, mikä on niiden vaikutus kaupun-
gin ja laillisten paikkojen lähialueiden
graffitien maalaukseen ja tagien tekemi-
seen. (Aloite nro. 32, 26.5.2004.)*

Ehdotus luvallisesta graffitipaikasta ei vielä saanut kaupunginvaltuustolta kannatusta ja hävisi äänestyksen luvuin 58–21, koska vastaus ei perustunut tutkimusnäyttöön. Kuitenkin aloite herätti keskustelua puolesta ja vastaan, minkä seurauksena piirtyi kaksi koulukuntaa: Stop töhryille -projekti edusti Yhdysvalloista omaksuttua rikottujen ikkunoiden teoriaa, jonka mukaiseen toimintaan kuului luvattomien maalauksien nopea poistaminen ja tekijöiden aktiivinen kiinniotto sekä nuorisoasiainkeskuksen edustama pedagoginen linja, jonka mukaan luvallinen graffitipaikka antaisi mahdollisuuden kohdata syrjäytymisvaarassa olevia nuoria heidän omalla kentällään. Valtuutettu Arhinmäki perusteli luvallista paikkaa sillä, ettei graffitimaalareita tulisi ajaa marginaaliin rikollisiksi. Hän kritisoi nollatoleranssia, sillä toimintapolitiikkana se muuttaisi graffitimaalajien alakulttuurin vastakulttuuriseksi toiminnaksi. Toisaalta luvalliset graffitipaikat eivät tulisi kokonaan poistamaan luvattomia maalauksia tai muuta ympäristön sotkemista. Lisäksi valtuutettu toivoi, että graffititaide tunnustettaisiin taiteena. Apulais-

kaupunginjohtajan mukaan oli näyttöä siitä, että luvallinen graffiti lisää luvattomasti tehtyä graffitia. Toisen apulaiskaupunginjohtajan mukaan graffiteista ei puhuta taidepoliittisesti, vaan ilkeävaltaisena töhrimisellä. (Kaikkonen ym. 4.6.2004.)

Keväällä 2008 valtuustossa otettiin kantaa seitsemän kaupunginvaltuutetun aloitteeseen, jossa ehdotettiin Stop töhryille -projektin määrärahojen pienentämistä niin, että valvontakuluista säästyneet varat ohjattaisiin graffititaiteesta kiinnostuneiden nuorien taidekasvatukseen ja luvallisten maalauspaikkojen tarjoamiseen. Rakennusvirasto vastusti ajatusta sillä perusteella, että siellä katsottiin graffitiharrastuksen rohkaisemisen johtavan luvattomien graffitien lisääntymiseen. (HS 15.5.2008.)

Vuonna 2008 kaupunginvaltuutettu Arhinmäki ehdotti luvalliseksi graffitipaikaksi seinää Vuosaaresta, mutta rakennusvirasto vastusti ehdotusta. Vastustamista perusteltiin taas sillä, että luvallinen graffiti lisää kokemusten mukaan graffitivandalismia. (HS 4.6.2008.) Valtuutettu perusteli luvallisen graffitipaikan avaamista

Kuva 36. Vapaa Helsinki -verkosto järjesti 16.9.2008 Nykytaiteenmuseum Kiasman edessä 500–1000 henkilön Töhryfest-mielenosoituksen vastustaakseen rakennusviraston Finlandia-talolla pitämää Stop töhryille -projektin 10-vuotissyntymäpäivää: Vasemmalla mielenosoittajien marssi Mannerheimintieltä Hakaniemen torille. Keskellä mielenosoittaja piirsi liikennemerkkiin. Oikealla kahinoinnin jälkeen poliisi otti kiinni 27 mielenosoittajaa (Kuvat Jenniina Nummela)

kansainvälisillä ja kotimaisilla esimerkeillä sekä niiden luvattomia töhryjä vähentävällä vaikutuksella. Esimerkkinä käytettiin belgialaisen Brüggen (ECPN 2001, 1–7) ja ruotsalaisen Norrköpingin kaupunkien graffitiongelman ehkäisyn kokemuksia 1990-luvulta sekä kotimaista kokeilua Vaasasta, missä luvallisen graffitipaikan sulkeminen lisäsi luvattomien graffitien määrää. Valtuutettu Arhinmäki (5.6.2008) kommentoi seuraavasti:

Helsingin kaupungissa ei ole kokemuksia varsinaisen laillisen graffitipaikan vaikutuksesta graffitimaalausten ja tagien lisääntymiseen tai vähentymiseen. Kansainväliset esimerkit viittaavat siihen, että laillista paikkaa olisi syytä kokeilla myös Helsingissä.

Valtuutettu perusteli Vuosaaren valintaa paikaksi muun muassa sillä, että ”lähellä ei ole asutusta, jota laillinen paikka voisi häiritä”. Lisäksi luvallisen paikan käytön ehdoksi kaavailtiin, että ”jos laillinen graffitipaikka lisää alueella huomattavasti laittomien töhryjen määrää, suljetaan paikka”. (Arhinmäki 5.6.2008.) Yleisten töiden lautakunnan jäsen kommentoi Brüggen kaupungin luvallisen maalauspaikan toimintamallin sisältävän myös sen, että kaupunki maksaa luvattomien töhryjen puhdistamisesta aiheutuvat kustannukset. Jäsenen mukaan Brügnessä ja viisi kertaa suuremmassa Helsingissä töhryihin käytetyt puhdistuskulut ovat samaa luokkaa. Jäsenen mukaan on näyttöä siitä, että luvalliset paikat lisäävät luvattomia töitä niin Suomessa kuin kansainvälisissä tapauksissa. (HS 19.9.2008.)

Syksyllä 2008 apulaiskaupunginjohtaja ilmoitti, että Stop töhryille -projektin päätyminen antoi Helsingille mahdollisuuden pohtia uudelleen nykyistä graffitilinjaa (HS 19.9.2008). Kuukautta myöhemmin 26.11.2008 kaupunginvaltuustossa hyväksyttiin linjaus, jonka mukaan graffititaide on osa kaupunkikulttuuria (Helsingin kaupunki 26.11.2008). Ylipäänsä vuonna 2008 valtuutetut suhtautuivat suopeasti graffiteihin: Helsingin Sanomien vaalikonevastauksien perusteella 42 prosenttia valtuutetuista oli sen kannalla, että kunnan pitää tarjota luvallisia paikkoja graffitiharrastajille (Thesslund 25.10.2012, 55). Seuraavana keväänä 2009 tapahtui kaupungin graffitipolitiikassa konkreettinen muutos: Helsingissä avattiin Suvilahteen ensimmäinen luvallinen graffitipaikka ja vuotta myöhemmin toimintaa laajennettiin rakentamalla Kalasataman vanhalle satama-alueelle väliaikainen taideaita. Kaupunginvaltuutettu Arhinmäki kuvasi tapahtunutta muutosta seuraavasti:

Helsingissä oli voimassa nollatoleranssi ja Stop töhryille -kampanja kymmenen vuoden ajan vuodesta 1998 vuoteen 2008. Aloin vastavalittuna kaupunginvaltuutettuna kyseenalaistamaan kampanjan vuonna 2001, tein aloitteen Kulosaaren melumuurin uudelleen maalaamisesta. Tein joka vuosi erilaisia aloitteita graffitipolitiikan muuttamisesta sekä Stop töhryille -kampanjan lopettamisesta ja määrärahojen pienentämisestä. Pikku hiljaa kritiikki myös muiden valtuutettujen joukossa ja mediassa lisääntyi graffitipolitiikkaa kohtaan. Tämän tuloksena vuoden 2008

loppupuolella aloitteeseeni Vuosaaren sataman melumuurin tekemisestä luvalliseksi maalauspaikaksi vastattiin valtuustossa yksimielisesti, että paikka ei sovellu, mutta muualle voi kyllä tehdä. Tällä vastauksella lopetettiin nollatoleranssi. Aloimme kuumeisesti pohtia, minne voisi saada ensimmäisen luvallisen seinän. Kaapeli Oy:n toimitusjohtaja vihjasi, että he voisivat olla kiinnostuneita pystyttämään sellaisen Suvilahteen, mutta aloitteen pitäisi tulla ulkoa. Niinpä aloin julkisuudessa puhua Suvilahdesta sijoituspaikkana. Mutta käytännön puolen hoiti Kaapeli Oy. (Paa-vo Arhinmäki 31.5.2012.)

Lisäksi parin vuosikymmenen ajan Helsingin graffiti-ilmiotä seurannut nuorisotoimenjohtaja Lasse Siurala arvioi kaupungin graffitipolitiikassa tapahtuneita muutoksen syitä seuraavasti:

Ensinnä kaupungilla on perinteisesti vullinnut vahva kontrollipolitiikan perinne, erityisesti huumeiden suhteen. Tähän vertautuen graffiti on perinteisesti edustanut epäsooivaa taidekäsi-tystä. Joko kontrollipolitiikka on lieven-tyntyt tai sitten graffiti ilmaisu-uo- tona on jotenkin eriyntyt tästä vahvasta perinteestä. Toiseksi aktiiviset graffitin ystävät ovat usein testanneet kaupungin- valtuustossa graffitiin suhtautumisen kantoja. Lopulta pieni valtuustomarginaali on voinut keskeisesti vaikuttaa muutoksen mahdollisuuteen. Kolmanneksi muutoksen yksiselitteistä sankaria on vaikea henkilöidä, sillä siihen ovat vaikuttaneet useat poliitikot, virkamie-

het ja nuorisotoimi kannanotoillaan. Suopeasti graffitiin suhtautuvat kau- punginvaltuutetut ovat vaikuttaneet virkamiesten asenteisiin sekä vastaavasti virkamiehet ja eri hallintokunnat ovat vaikuttaneet uuden graffitipolitiikan mahdollisuuteen. Lisäksi yhden orga- nisaation puheenjohtajan vaihtuminen on myös vaikuttanut graffitipolitiikassa tapahtuneeseen käänteeseen. Toisaalta graffitia koskevassa poliittisessa keskus- telussa nuorisotoimi on saanut sympati- at muiden hallintokuntien virkamiehiltä – kulttuuritoimelta, sosiaalivirastolta ja liikuntavirastolta – pitäessään luvallisen graffitin mahdollisuutta jatkuvasti esillä. (Lasse Siurala 25.9.2012.)

3.5 Case Siisti stadi -toiminta

Stop töhryille -projekti päättyi rakennus- viraston päätöksen mukaisesti 31.12.2008, jonka jälkeen Helsingin kaupungin puhdistustoimintaa ryhdyttiin kutsumaan Siisti stadi -nimellä. Siisti stadi -yksikön toiminta on keskittynyt luvattomien graffitien poistamiseen kaupungin omistamis- ta kiinteistöistä ja kaatopaikkojen puhdistukseen. Helsingin kaupungin rakennus- viraston projektinjohtaja Kauko Haantien (31.5.2013) mukaan ajattelu- ja toiminta- tapana Siisti stadi -toiminta poikkeaa Stop töhryille -projektista. Ensinnä Siisti stadi -toiminta ei ole projekti, vaan osa kau- pungin puhdistustoimintaa. Toiseksi Stop töhryille -projektin päätyttyä Helsingin kaupunki ja poliitikot eivät enää asettaneet luvattomien graffitien puhdistustavoitteita sekä kolmanneksi luvattomien graffi-

tien poistamista ei enää ohjannut nollatoleranssin periaate. Siisti stadi -toiminta edustaa luvattomissa graffitiasioissa Helsingin kaupunkia esittämällä tarvittaessa vahingonkorvaus- ja rangaistusvaateita. Toimintaan kuuluu vahingonkorvauksien laskeminen ja asianomistajana toimiminen oikeusprosesseissa. Lisäksi Siisti stadi -toiminnassa on tarjottu sovittelupalvelua ja tuotettu aiheetta koskevaa tietoa.

Rakennusvirasto poistaa luvattomia graffiteja yhteistyössä muiden hallintokuntien kanssa, joita ovat tilakeskus (koulut ja päiväkodit), liikuntavirasto, kaupunkisuunnitteluvirasto, Helen Sähköverkko Oy ja pelastuslaitos. Muut Helsingin virastot ja yhtiöt kuten liikennelaitos ja vuokratilat sekä Helsinki-konsernin tytäryhteisöt ja osakkuusyritykset ovat järjestäneet luvattomien graffitien puhdistuksen muulla tavoin. Yksityiset taloyhtiöt ja yritykset, Helsingin seudun ympäristöpalvelut, VR sekä liikennevirasto (päätiät ja rautatiät) puhdistavat itse omaisuuteensa kohdistuneet luvattomat graffitit. Stara (rakentamispalvelu) puhdistaa Helsingin taidemu- seon patsaat.

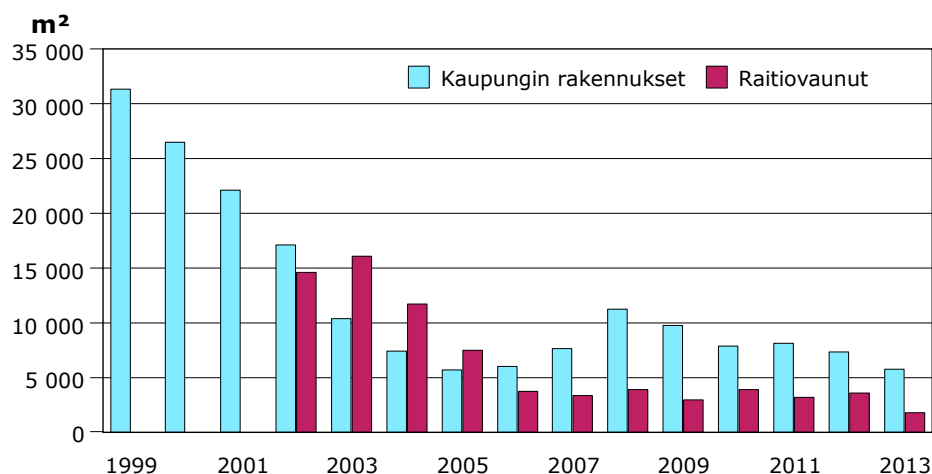
Siisti stadi -toiminnan prosessi on luvattomien graffitien osalta jaettavissa kolmeen osaan: ilmoittaminen, puhdistaminen ja teon käsittely. Kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta luvattomien graffitien ilmoitustoiminta perustuu isännöitsijän, kiinteistön huoltajien, urakoitsijoiden tai rakennusviraston henkilökunnan tekemiin havaintoihin. Ilmoituksen perusteella rakennusvirasto välittää tiedon puhdistamista harjoittavalle urakoitsijalle, joka ottaa valokuvan kohteesta ennen pinnan puhdistamista ja toimittaa sen rakennusvirastoon tarkistettavaksi. Puhdistuksen jälkeen kulut kohdennetaan eri hallintokunnille. Teon oikeudellinen käsittely perustuu vartiointiliikkeiden toimintaan, jonka puitteissa luvattomien graffitien tekijöitä otetaan kiinni. Kiinniottotilanteissa kutsutaan aina poliisi paikalle. Valtaosa kiinniotoista perustuu asukkaiden tekemiin ilmoituksiin.

Siisti stadi -toiminnan yhteydessä poliisille on tehty vuosittain noin 4 000 ilmoitusta ja vastaavasti poliisi on vuosittain kirjannut selvitettäväksi yli 700 tapausta. Rakennusvirastolla on vuosittain noin 150 asiakasta, jotka ovat toistuvasti samoja te-

Kuva 37. Vasemmalla Malminkartanon juna-aseman tunnelissa SHC-jengin maalaus ja oikealla toisen maalauksen puhdistustilanne kesällä 2013 (kuva Mika Helin)

Kuvio 1. Helsingin kaupungin rakennuksista ja raitiovaunuista puhdistetut luvattomat graffitit ja muut merkinnät (Lähde: Rakennusvirasto 2014)

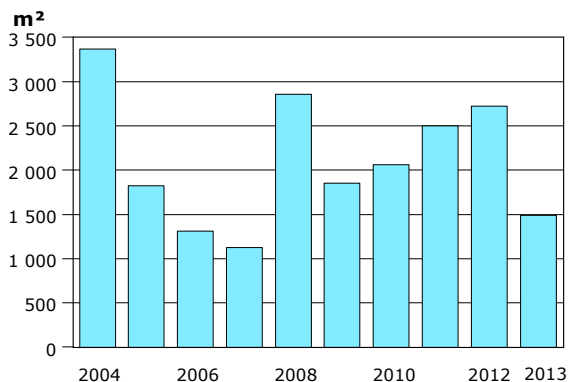
kijöitä. Rakennusviraston mukaan useat kiinnijääneet tekijät ovat harjoittaneet myös muuta rikollisuutta. Siisti stadi -toiminnassa luvattomien graffitien tekemisiä sovitellaan alaikäisten kanssa sosiaalitoimen sovittelutoimistossa ja täysi-ikäiset vastaavat teosta tai heidän yksittäisiä tekojaan voidaan myös sovittaa. Vuosittain sovitellaan noin 50 tapausta. Rakennusvirastossa on havaittu, että noin 90 prosenttia sovitteluun osallistuneista tekijöistä lopettaa luvattomien graffitien maalaamisen.

Stop töhryille -projektin loppuvaiheessa nollatoleranssin toimeenpano oli tiukimmillaan ja siten myös luvattomien graffitien tekeminen alhaisimmillaan. Stop töhryille -projektin päättymisen jälkeen luvattomien graffitien määrä kasvoi Helsingissä hetkellisesti. Kaikissa rakennusviraston seuraamissa kohteissa havaittiin vuoden 2008 syyskuun jälkeinen piikki, joka Haantien (31.5.2013) mukaan merkitsi sitä, että ”graffitien tekijät niin sanotusti tyhjensivät kannunsa joka paik-

kaan”. Tämän on arvioitu merkitsevän Stop töhryille -projektin päättymisen seurauksena koettua noin kolmen kuukauden pituista ”vapautumisen tunnetta”, joka kuitenkin nopeasti taantui, kun tekijät havaitsivat, ettei graffitien ja muiden merkkien tekeminen ollut täysin vapaata toimintaa. (ks. myös Ranta & Brunila 8/2008.)

Luvallisten graffitaitojen aikana vuosina 2009–2014 koko kaupungin alueella ei ole tapahtunut suurta muutosta luvattomien graffitien määrässä. Kaupungin omistamissa kiinteistöissä ja raitiovaunuissa puhdistamisen määrä on hieman laskenut. Metron osalta maalauksien määrä näyttää olleen kasvussa, mutta lähes puolittunut vuoden 2013 aikana. Metroissa kasvun on arvioitu perustuvan niin sanottuihin ”kylki-iskuihin”, joiden määrä kasvoi vuosien 2009–2012 välisenä aikana. Myös VR:n turvallisuuspäällikön mukaan (HS 9.8.2010) heidän kalustoonsa graffiteja ilmestyi entistä useammin: ”Ei olla sillä tasolla kuin kymmenen vuotta sitten.

Kuvio 2. Metrovaunuista puhdistetut luvattomat graffitit ja muut merkinnät
(Lähde: Rakennusvirasto 2014)

Mutta viimeiset kaksi vuotta vahinkojen määrät ovat lisääntyneet, ja kaikki merkit viittaavat siihen, että ne lisääntyvät koko ajan.” Kauko Haantien (3.2.2014) mukaan rakennusvirasto päätti panostaa vuoden 2013 aikana poliisiyhteistyöhön ehkäistäkseen luvattomien graffitien tekemistä. Helsingin kaupunki koulutti metro- ja raitiovaunuliikenteen henkilöstöä sekä panosti varikkojen turvaratkaisuihin. Poliisi puolestaan tehosti tutkintaa. Toimenpiteiden nähtiin vaikuttaneen puhdistustoiminnan määrää alentavasti. Rakennusviraston mukaan:

Ennen raitiovaunut olivat pääkohde tehdä tageja, niin se ei ole lisääntynyt. Metro on sama kuin VR:llä, ne on paikkoja joissa nuoret aikuiset ja vanhemmat tekijät haluavat käydä kokeilemassa. Metroihin tehtyjen töiden kasvu tulee kylki-iskuista, joilla tekijät hakevat alakulttuurissa maineikkautta. Metro ja juna ovat alakulttuurissa kaikkein eni-

ten arvostettuja maalauskohteita. (Kauko Haantie 31.5.2013.)

Luvattomia graffiteja on eniten Helsingin Kannelmäessä ja Malminkartanossa. Rakennusviraston arvion mukaan näillä alueilla graffiti liittyy jengiytymiseen. Myös Vallilan ja Kallion alueella tehdään luvattomia töitä muita alueita enemmän. Syynä arvioidaan olevan alueen ravintolakeskittymä, joka vetää puoleensa ympäri Helsinkiä saapuvia asiakkaita. Ylipäänsä Helsingin nähdään olevan graffitin suhteen vetovoimainen paikka, sillä joinakin vuosina pääkaupungissa luvattomia graffiteja tekevät enemmän muualta Suomesta ja ulkomailta tulleet kuin helsinkiläiset tekijät. Rakennusviraston mukaan Suvilahden ja Kalasataman luvallisia graffitipaikkoja ympäröivistä alueista ei kehittynyt luvattomien graffitien keskittymää. Alkuun arvioitiin, että Suvilahden graffitaita vesittää järjestyslain kohdan, jonka mukaan spraymaalien hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä on kielletty (vrt. Yle 21.10.2009).

Stop töhryille -projektin jälkeen Siisti stadi -toiminnassa on omaksuttu luvallis-

Kuva 38. Helsingin Puotilan metroaseman laiturialueella hätäkatkaisijalla pysäytetty metro
(Metro-lehti 8.2.2013, lukijan kuva)

ten graffitipaikkojen suhteen uusi näkemys: nollatoleranssi oli väärä tie ja jos yksikin graffitiharrastaja haluaa maalata luvallisesti, niin sellainen paikka tulee olla. ”Pitää olla luvallinen paikka, jossa maalata, jotta ei ole jatkuvaa eipäsuupas-kinnastelua. Myöhemmin nähdään, mikä on lopputulos. Tuleeko uusia tapatöhrijöitä?” (HS 9.8.2010 & 26.10.2011.) Nykyään rakennusvirastossa suhtaudutaan myönteisesti luvallisiin graffitien tekemisen paikkoihin. Näkemyksen mukaan yksi luvallisista paikoista voisi olla avoin, eli se voisi toimia ympärivuorokautisesti ilman ohjausta, ja muut luvalliset paikat voisivat olla valvottuja. Jälkimmäinen malli tarkoittaisi sitä, että vapaakäyttöisten luvallisten paikkojen sijaan olisi aukioloaikaan perustuva valvottu paikka. Paikan ollessa auki siellä tulisi olla ohjaaja, joka opettaisi ja neuvoisi nuoria maalaamaan. Lisäksi paikan tulisi olla päihteetön. Myös luvallisten graffitipaikkojen vaikutusta luvattomiin töihin tulisi selvittää. Rakennusviraston uuden määrittelyn mukaan luvalliseen paikkaan tehdyt työt ovat graffitia ja luvattomat työt töhryjä, oli kysymyksessä tagi, throw up tai isompi maalaus. Rakennusviraston arvioiden mukaan luvattomat työt ovat hyvin harvoin taidokkaasti tehtyjä. Projektinjohtajan mukaan:

Mä olen 15 vuotta tehnyt kokopäiväisesti tätä työtä. Ja minun silmään luvallisella seinällä on ollut hieno vaikutus: graffiti taiteena on kehittynyt, mennyt eteenpäin ihan jättiaskelin, kun jätkät on saanut ihan rauhassa maalata. Se on uskoma-tonta jopa minun silmään, kun mä ka-ton niitä kuvia, kuinka hyvin se on men-

nyt. Jo tämän takia täytyy olla luvallinen paikka, missä saa maalata. Tän takia, että graffiti taiteena menee eteenpäin, et ei ole pikaisesti tehtyjä tuherruksia. Nyt graffitin tekemisessä on käynnissä muros: Ensinnä luvallisen seinän seurauksena graffitista on tullut enemmän taidetta. Todella hyvät taiteilijat voi löytää graffiteista sen elämänsuolan ja luvaton tekeminen ei ehkä enää kiinnosta. Toi-nen on ikääntyminen; osa haluaa käydä luvallisilla paikalla maalaamassa, mutta haluavat samalla myös selvittää vanhat asiat. Lisäksi luvallisia paikkoja tulee lisää, se sopii, vaikka yksi paikka riittäisi. Toisaalta jokaisen täytyy saada maalata luvallisesti, jos haluaa. (Kauko Haantie 31.5.2013.)

3.6 Helsinkiläisen graffitin suuri linja

Helsinkiläisen graffiti-ilmiön kehityksen perusteella on muodostettavissa kuva paikallisesta graffitiin suhtautumisen suuressa linjasta. Helsinkiläinen graffitin suuri linja muodostuu vuosikymmenet ylittävistä graffitiin suhtautumisen aaltoliikkeestä, jossa toisistaan poikkeavat ajanjaksot ovat kriisiytyneet ja on muodostunut uusi graffiti-ilmiötä säätelevä suunta. Ensimmäisenä vaiheena on vuonna 1984 alkanut graffitimuodin ja graffiteja tekevien toiminnan seurauksena syntynyt kaupungin kaunistamisen eetos, johon usein suhtauduttiin uteliaasti ja kannustavasti. 1990-luvulle tultaessa kaupungin kaunistamisen eetos kriisiytyi graffitin saadessa sotkemisen ja vandalismin piirtei-

tä. Toiseksi vaiheeksi on tunnistettavissa graffitiongelman ratkaisemiseen 1980- ja 1990-luvun taitteessa kehittynyt ja vuodesta 1998 alkaen virkamieslähtöisesti järjestelmälliseen käyttöön omaksuttu Stop töhryille -projekti, joka nojasi graffitien poistamisessa nollatoleranssin periaatteeseen. Stop töhryille -projekti oli toiminnassa vuosikymmenen, mutta joustamattomana äärilinjana se alkoi vähitellen kääntyä itseään vastaan. Kolmantena vaiheena on vuodesta 2008 lähtien kaupunki-

poliittisen toiminnan seurauksena hyväksytty ajattelutapa, jossa graffiti luvallisen tekemisen muotona on määrittynyt osaksi monimuotoista kaupunkikulttuuria.

Helsingiläisen graffitin suuren linjan neljättä vaihetta tulee määrittämään se, kuinka laajamittaisesti tehtyyn luvalliseen graffitiin jatkossa suhtaudutaan. Tuleva graffitiin suhtautuminen riippunee paljon graffitiharrastajien, harrastustoimintaa mahdollistavien ja kontrolloivien sekä kaupunkilaisten välisestä vuoro-

Kartta 1. Helsingin graffitihistorian keskeisiä maalauspaikkoja vuosina 1984–2014
(Siitonen 4.8.2012, haastatteluihin perustuen esitystä laajentanut Helin)

vaikutuksesta. Kaiken kaikkiaan graffitiin suhtautumisen taustalla on niin ideologisia ja poliittisia motiiveja kuin erilaisia paikkojen käyttöön liittyviä kognitiivisia prosesseja (vrt. Kimvall 2007, 14). Joka tapauksessa nykyiset graffitiin suhtautumisen puhettavat ovat liikkeessä; perinteisten rikollisuutta, törkyisyyttä, vetovoimaisuutta, kasvatusta, taidetta tai alakulttuuritoi-

mintaa painottavien näkemyksien rinnalle on ilmestynyt uusia puhetapoja. Esimerkiksi Tampereen maakuntamuseon mukaan uudesta avattavasta tunnelista graffiteja ei saa poistaa, sillä suojele- ja tutkimusarkeologin mukaan: ”Osa ihmisistä voi pitää graffiteja kiinnostavina. Ne ovat marginaalikulttuuria, joka on osa yhteiskuntaamme.” (Moro 23.5.2013.)

Kuva 39. Uusi helsinkiläinen luvaton graffitigalleria Östersundomissa talvella 2014
(kuva Mika Helin)

Kuva 40. Graffitimaalaus Kampin junaradan vanhassa luvattomassa graffitigalleriassa
(kuva Petri Kanerva)

Kuva 41. Escape, luvaton graffitigalleria 1980-luvulta lähtien (kuva Petri Kanerva)

4 NYKYTILANNE: LUVALLISET GRAFFITIPAIKAT

4.1 Luvalliset maalauspaikat

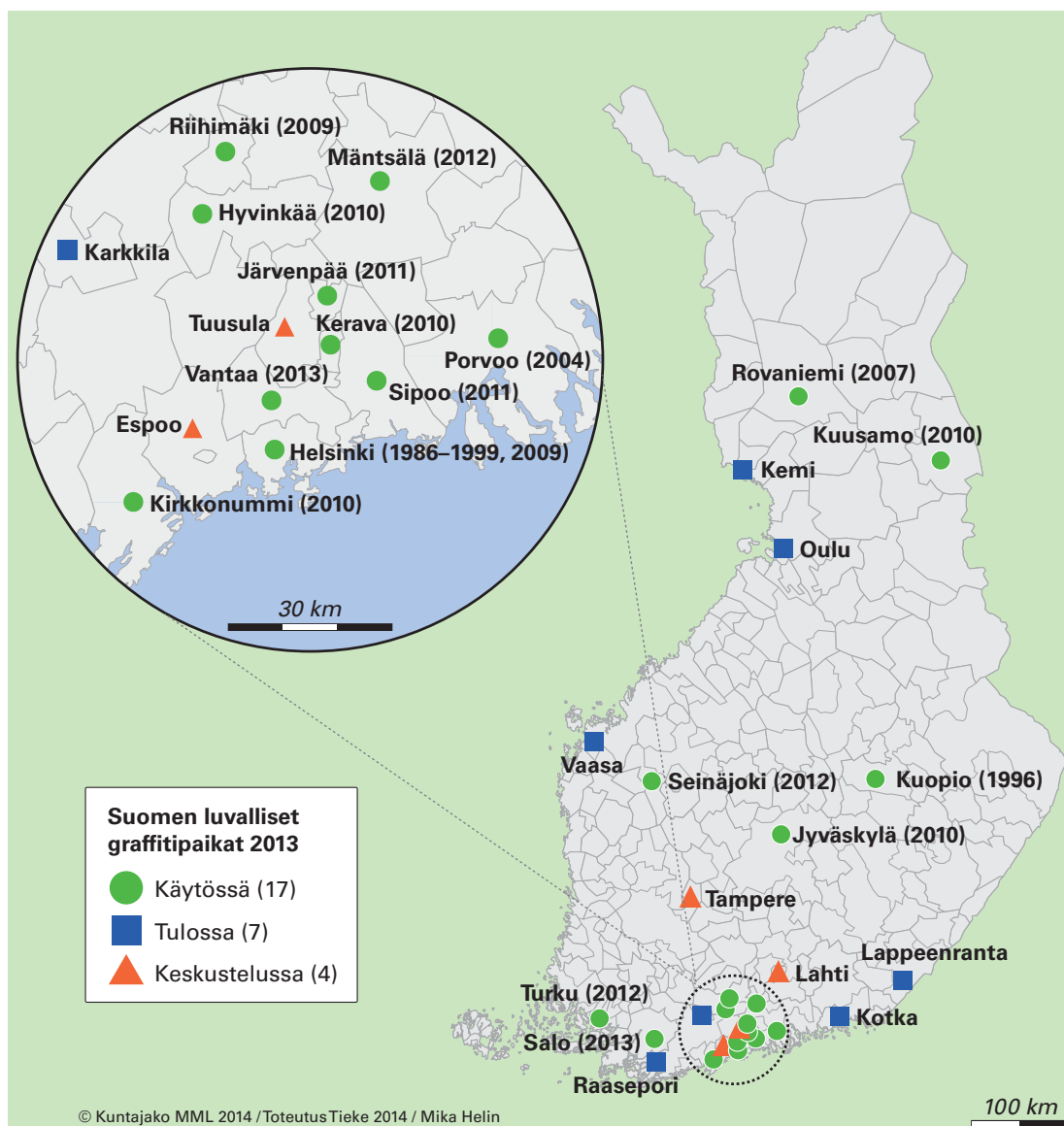
Vuoden 2014 alussa Suomessa on jo useissa kaupungeissa kaikille avoimia ja jatkuvakäyttöisiä luvallisia graffitiharrastamisen paikkoja. Porvoossa luvallinen vanerinen graffitiseinä on ollut käytössä vuodesta 2004 lähtien. Helsingissä avattiin ensimmäinen luvallinen graffitaita Suvilahteen

toukokuussa 2009. Kalasatamaan graffitaitojen käyttömahdollisuus laajeni kesällä 2010 ja 2011. Näiden lisäksi Suomessa on luvallisia graffitaitoja tai -seiniä ainakin 17 muussa kaupungissa. Raportin laatimisen aikaan seitsemälle paikkakunnalle on tulossa luvallisen graffitin tekemisen

 Kuva 42. Vantaan Myyrmäessä maalattiin luvallisia graffiteja alikulkutunneleihin keväällä 2013: EFK-jengin jäsen maalasi Myyrmäki-aiheista graffitia (kuva Mika Helin)

Kartta 2. Kaikille avointen luvallisten graffitipaikkojen tilanne Suomessa 2013. Kartassa on vain virallisia ja jatkuvassa käytössä olevia kohteita tai sellaisten suunnitelmia (Vantola 16.6.2013 & 28.4.2013)

paikat ja neljässä kaupungissa aiheesta on käyty keskustelua. (Vantola 16.6.2013, 10 & 28.5.2013, 12–13.) Esimerkiksi Espoossa ja Tampereella on tehty valtuustoaloitteita seinien rakentamisesta. Vantaalla avattiin syksyllä 2013 ensimmäinen kaikille avoin

ja jatkuvakäyttöinen graffitiseinä Myyrmäen ostoskeskuksen rakennustyömaan viereen. Vantaalla on jopa käyty keskustelua Myyrmäen asemoimisesta katutaid-kaupunginosaksi (Vantaan kaupunki 11.6.2013). Väliaikaisia kertatöitä on luvl-

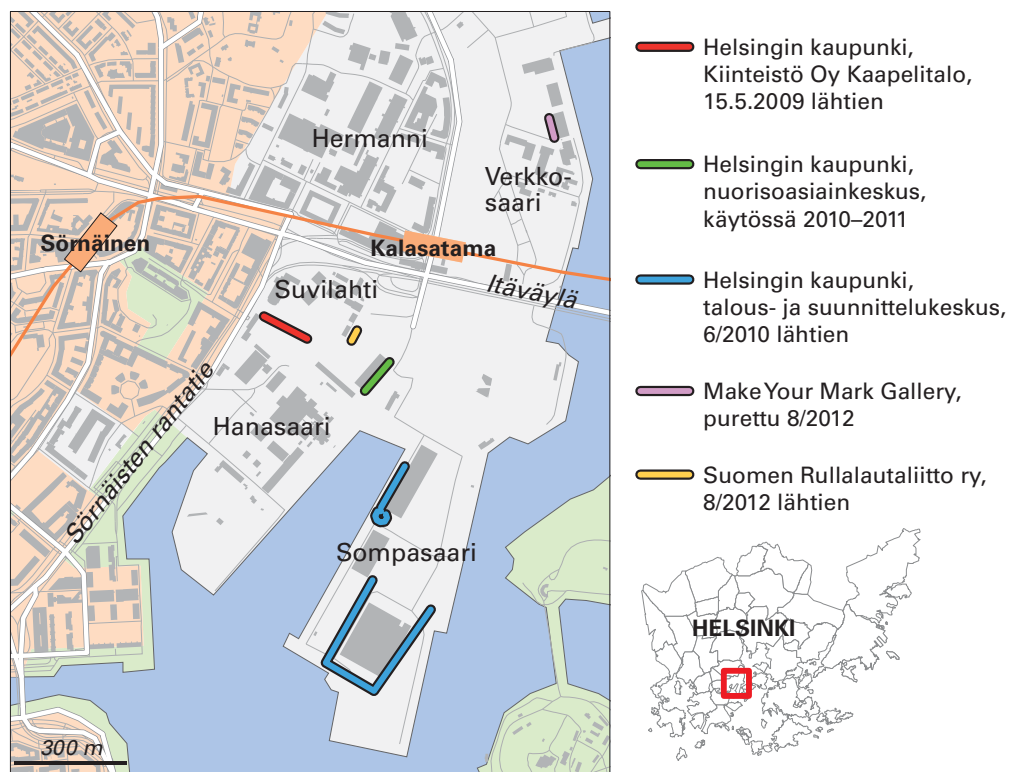
lisesti maalattu rakennustyömaiden vane-
riaitoihin kuten Kauniaisissa tai alikulku-
käytävien ja juna-aseman betonipintoihin
kuten Vantaan Myyrmäessä. Lisäksi on eri-
laisia puoliluvallisia graffitipaikkoja, jotka
ovat saaneet alkunsa *vahingossa* ja vähi-
tellen myös hiljaisen hyväksynnän uudelle
käyttötavalle. Useilla luvallisilla graffitipai-
koilla on järjestetty graffitipajoja, -kilpailu-
ja ja maalaustapahtumia.

Vuosina 2009–2014 Helsingin Suvilah-
dessa ja Kalasatamassa käytössä olleiden
luvallisten graffitaitojen ensisijaiset edel-
lytykset perustuvat muutokseen kaupun-
kipolitiikassa, jonka mukaan kaupungissa
voi olla luvallisia graffitin tekemisen paik-

koja. Graffitaitojen mahdollisuuteen vai-
kutti myös alueen syrjäinen sijainti. Toi-
minnallisesti alueen graffitaidat sijoit-
ettiin Suvilahden kulttuurikeskuksen ja
Kalasataman rakennustyömaan yhtey-
teen.

Suvilahdessa ja Kalasatamassa käytö-
ssä olleet graffitaidat ovat keskittäneet
väliaikaisesti ja suuressa määrin graffi-
tiharrastajien maalaamistoimintaa yh-
teen paikkaan. Esimerkiksi Kalasataman
rakennusalueen väliaikaistoimintojen
suunnitteluun osallistunut arkkitehti ar-
vioi, että ”tarve maalauspaikalle oli suuri
ja torjutut alakulttuurit kuten graffiti ka-
navoituivat alueelle” (Siitonen 18.9.2013).

Kartta 3. Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitaitojen sijainnit

© Helsingin kaupunkimittausosasto, alueen kunnat ja HSY, 2012 / Toteutus Tiekke 2014 / Mika Helin

Suurimmillaan alueen luvallisten graffitaitojen yhteenlaskettu pituus on ollut lähes kilometri.

Suvilahden ja Kalasatamaan sijoitettujen luvallisten graffitaitojen suunnittelu ja toteutus perustuvat toisistaan poikkeaviin lähtökohtiin. Seuraavana tarkastellaan luvallisten graffitaitojen tarkoitusta kolmen tapausesimerkin, Suvilahden kulttuurikeskuksen, Kalasataman rakentamisalueen ja nuorisosiainkeskuksen toiminnan kautta. Kesällä 2013 alkoi Suvilahden ja Kalasataman luvallisen graffitin tekemistä keskittävän toimintamallin muutos kohti hajautettua mallia. Tätä kehitystä tarkastellaan nuorisosiainkeskuksen toiminnan yhteydessä luvussa 4.4.

4.2 Case Suvilahti

Helsingin kaupungin omistama Kiinteistö Oy Kaapelitalo ryhtyi vuonna 2008 hallinnoimaan Suvilahden kiinteistöjä. Kaapelitalon silloisen toimitusjohtajan Stuba Nikulan (29.5.2012) mukaan tavoitteena oli saada tilat taiteen, kulttuurin ja luovan teollisuuden käyttöön ja edistää kaupunkikulttuuria ja itseilmaisua. Kulttuuritoiminnan avulla haluttiin elävöittää aluetta ja tehdä sitä viihtyisämmäksi ensimmäisinä sinne muuttaville asukkaille, jotka joutuisivat pitkään asumaan Kalasataman rakennustyömaan tuntumassa. Osaksi alueen taide- ja kulttuuritoimintaa avattiin 16.5.2009 Suvilahden tapahtuma-aukion etelälaitaan noin sadan metrin mittainen ja 2,4 metriä korkea luvallinen graffitaita. Suvilahden graffitaita tehtiin ensisijaisesti graffitien maalaajille ja heistä tiedettiin

ennen aidan toteutusta vain se, että heitä on olemassa. Noin puolen vuoden toiminnan jälkeen graffitiaidalle myönnettiin 19.1.2010 Helsingin kulttuuriteko 2009 -palkinto. Tunnustuksessa todettiin, että Suvilahden graffitaita on Helsingissä aidosti uusi, monimuotoista kaupunkikulttuuria tukeva projekti. Myöhemmin elokuussa 2012 Suomen Rullalautaliitto ry rakennutti turvallisuussystistä betonimuurin erottamaan rullalautailutilan pyöräily- ja jalankulkuväylästä. Samalla betonimuurista tuli myös luvallisen graffitin maalauspaikka. Kaapelitalon toimitusjohtaja arvioi graffiti-ilmiötä vertailevalla esimerkillä:

Hauska juttu oli kun Göteborgin rakennusviraston projektiryhmä kävi täällä, kun sinne avattiin Rödastenin kulttuurikeskukseen 70 metrin graffitaita, niin ne on ollut ihan ihmeissään, miten te teitte tän tänne. No kun kaupunginvaltuusto teki periaatepäätöksen, et näit voi olla ja meillä oli suunnitelma takataskussa, et meil meni viikko päättää, et me tehdään se. Ne mietti, et olipa rohkeeta ja sit ne mietti missä meidän sosiaaliryöntejä päivystää. Ne kysyi, että onko meillä päihdeterapeutti koskaan siellä. Mä mietin, et onko tää ruotsalainen lähestyminen. Graffitilla on sitä negatiivista imagoa, mut tästä ei ole tullut mikään neulojen vaihtoasema. Tästä ei ole ylipäänsä tullut sen tyyppistä ilmiötä. Lähinnä roskikset on ollut alkuun ongelma. Niitä on kaadettu, kun sieltä on etsitty jämämaaleja. (Stuba Nikula 29.5.2012.)

Kuva 43. Vasemmalla HRC-jengiin kuuluvan jäsenen maalausperformanssi Suvilahdessa syksyllä 2012. Oikealla TMF, FTC ja KGB -jengiläisten maalaamia graffiteja Suvilahden rullalautamuurilla syksyllä 2012. (Kuvat Mika Helin)

Suvilahden luvallisen graffitaidan suunnittelun lähtökohtana toimi alueen kiinteistöjen ja ympäristön siisteyden ylläpito. Aikaisemmin alue on ollut osa suljettua teollisuusaluetta ja luonnehdinnan mukaan kiinteistöt olivat ränsistyneitä ja seinissä oli paljon maalauksia. Graffitiongelman ratkaisemiseksi Kiinteistö Oy Kaapelitalo päätti tehdä Suvilahdessa maalaajien kanssa *vaihtokaupan*. Luvallisen graffitaidan rakentamisen avulla alueen kiinteistöt pyrittiin rauhoittamaan luvattomalta maalaamiselta sekä muulta ilkeivallalta ja vahingonteolta.

Alueengraffitiongelman puututtiin siis valvonnan ja kontrollin lisäämisen sijaan rakentamalla luvallisten graffitien tekemisen paikka. Suvilahden luvallisten graffitaitojen suunnitteluvaiheen esimerkkinä toimi vuonna 2004 perustettu Porvoon luvallinen graffitiseinä. Suvilahdessa luvallinen graffitaita toteutettiin sillä periaatteella, että aitojen tulee olla ”ikuisesti väliaikaisia”. Lähdettiin siitä, että jos alueen muiden rakenteiden sotkeminen ei lopu,

niin luvalliset aidat voidaan poistaa. Väliaikaisuusperiaatteen toteuttamista tuki se, että olemassa olevan verkkoaidan vanerointi eli tasaisen pinnan lisääminen graffitien ja katutaiteen maalaamista varten oli helppoa ja edullista. Luvallisen graffitaidan avauduttua käyttöön suuri yleisösuosio ja runsas maalaaminen viittasivat siihen, että laillisille graffitimaalauspaikoille oli ollut suuri tarve.

Kiinteistö Oy Kaapelitalo laati yhdessä graffitiharrastajien kanssa luvallisten graffitaitojen säännöt, joita tulee edelleen noudattaa. Sääntöjen mukaan graffitaidat on tarkoitettu kaikkien käyttöön, eikä naapurimaalareita tai rakennusten vuokralaisia saa häiritä. Ainoastaan graffitaitaa on luvallista maalata. Aidan toista puolta ei myöskään saa maalata, eikä alueen muita seiniä tai rakenteita. Seinällä saa maalata mihin kohtaan tahansa ja minkä maalauksen päälle haluaa, mutta toisten maalauksia ei saa sotkea. Lisäksi sääntöjen mukaan tyhjät maalipurkit tulee viedä niille varattuihin jätteastioihin, eikä lasien tai pullojen

Kuva 44. Vasemmalla graffitin kaupunkilaiskäyttöä Suvilahdessa. Oikealla englantilaisen Mode 2 -taiteilijanimimerkin näyttelyynsä tekemä sisämaalaus Make Your Mark galleriassa (Kuvat Mika Helin)

rikkominen ole soveliaista. Graffitaitojen sääntöjä on liimattu kaikkien nähtäväksi alueen maalausjäteastioihin. Säännöistä huolimatta toimintaan on liittynyt myös ongelmia. Esimerkiksi maalaustarvikkeille osoitettuja jäteastioita on kaadettu, kun

osa alueella liikkuvista on etsinyt niistä ”jämämaaleja”. Suvilahden kiinteistöjen ylläpidon näkökulmasta luvallisen graffitaidan vaikutus on kuitenkin näyttäytynyt säästöinä seinien putsauksessa luvattomista maalauksista.

Kuva 45. Vasemmalla Suvilahden graffitaidat purettiin festivaalien ajaksi. Oikealla Suvilahden tapahtumakenttää ja väliaikaisesti purettua graffitaitaa (Kuvat Mika Helin)

Kuva 46. Kalasataman väliaikatoimintaa: vasemmalla Ihana kahvilan pihaterassi lasten leikkikenttänä ja taustalla CDC-jengin jäsenen maalaus rahtikontissa. Oikealla konttiaukion musiikkitapahtuman järjestelyt käynnissä, taustalla Stay up (Kuvat Mika Helin)

4.3 Case Kalasatama

Tuleva Kalasatama tarjoaa 2030-luvun alkuun mennessä asuinpaikan noin 20 000 helsinkiläiselle ja 8 000 työpaikkaa. Mit-tavan rakennusprojektin myötä teollisuus- ja satamakäytössä olleet ranta-alueet muuttuvat Kalasataman kaupunginosaksi, jossa koti, palvelut, työ ja kulttuuri ovat lähellä toisiaan. Alueen kaavoitusvaiheessa syntyi näkemys tuoda tilapäistä toimintaa niille paikoille, joita rakennustyöt eivät vielä koskeneet. Keväällä 2009 käynnistyi *Kalasatama väliaika -projekti*, jonka puitteissa alueelle tuotettiin pysyvä ympäristötaideprojekti ja rakennusaikaista taidetta sekä muuta väliaikaista virkistys- ja tapahtumakäyttöä. Luvallisten graffititaitojen lisäksi alueelle järjestettiin ulkoilu-reitti, jonka varrella toimi Ihana-kahvila, Dodon kaupunkiviljelmät sekä kuljetuskonteissa kulttuuritilaa tarjoava Bermuda Helsinki.

Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen projektijohtaja Hannu Asikaisen mukaan (14.6.2012) väliaikaprojektin ensisijaisena tavoitteena oli työmaa-alueen keskelle muuttavien ensiasukkaiden ja muiden kaupunkilaiskäyttäjien viihtyvyyden parantaminen alueella. Käyttäjälähtöisenä tavoitteena toimi se, että Helsingin kaupunki tarjosi mahdollisuuksia luovalle ruohonjuuritoiminnalle, joka perustui vapaaehtoisuuteen ja kansalaisaktiivisuuteen. Lisäksi Kalasataman väliaikaistoiminta mahdollisti sen, että vanhalle teollisuusalueelle rakennettavalle asuin-alueelle voitiin ryhtyä tuottamaan uudenlaista kaupunginosaidentiteettiä. Tavoitteet olivat jatkoa Helsingin kaupungin Arabianrannassa toteuttamalle maankäyttöpolitiikalle, missä rakennuttajat veloitettiin rakentamisen alkaessa käyttämään taiteeseen 1–2 % rakennuskustannuksista. Taustalla oli pääkaupungin profiloitu-

Kuva 47. Vasemmalla telamaalaustilanne Kalasataman taideaidalla. Oikealla pitkä suora Kalasataman nimettyä graffitaitaia (Kuvat Mika Helin)

minen taiteen ja kulttuurin suosijana sekä alueiden historiallisten luonteen huomiointi. Myös Kalasatamassa rakennuttajat rahoittavat tonttien luovutusehdon mukaisesti kerrosneliömetreihin perustuvalla kertamaksulla (10 euroa/m²) rakennusajan väliaikaista toimintaa. Vuosina 2009–2011 väliaikatoimintaa koordinoi Suunnittelutoimisto Part Oy yhteistyössä Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa.

Kalasataman 650 metriä pitkän taideaidan avajaiset pidettiin 12.6.2010. Kuvataideakatemia opiskelijat maalasivat aitoihin ennalta sovitusti töitä. Verkkoaitaan vaneroidut taideaidat toteutettiin kaupunkilaisten ulkoilu- ja virkistyskäyttöön tarkoitetun rantareitin varrelle. Taideaitojen tarkoituksena oli erottaa ulkoilualue maanainemassojen välivarastointialueesta ja se, että paikka voisi olla julkisen käytön kannalta entistä viihtyisämpi. Taideaitojen asennus ja vanerien kiinnityskustannukset eivät sisällyneet väliaikakonseptin

niin sanottuun taidebudjettiin, vaan Helsingin kaupunki maksoi erikseen aitojen rakentamisen. Alkuun taideaitojen käyttöönotto synnytti epäilyjä rakennuttajien parissa, mutta päätteeksi keskustelussa painottui ensiasukkaiden viihtyisyyden kehittäminen taideaitojen keinoin. Graffitaitojen lisäksi merikonteissa ja niiden ympärillä on järjestetty taidenäyttelyitä, tansseja, teatteri- ja musiikkiesityksiä. Lisäksi heinäkuussa 2010 avattiin Kalasatamaan nuorisosiainkeskuksen väliaikainen 75 metriä pitkä luvallinen graffitaita, joka oli toiminnassa syksyyn 2011 asti. Suunnittelutoimisto Part Oy:n arkkitehdin mukaan:

Luvallisten graffitien maalaaminen oli yksi monista väliaikaistoiminnoista, joita vuonna 2009 ehdotimme projektiin. Kaupunki piti paikkaa sopivana, koska mahdollisesti häiritteviä asukkaita ei ollut, maalaukset houkuttelisivat ihmisiä ja maalarit luultavasti löytävät paikal-

le, joka monille paikkana tuntui olevan vaikeasti saavutettava. Maalaushan on sittemmin osoittautunut yhdeksi suosituimmista väliaikaistoiminnoista. Pikemminkin on täytynyt pitää muiden toimintojen puolia – kuten Ihana kahvilan, konttiaukion ja maiseman – ettei koko alue olisi identifioitunut vain graffitiin. (Tuomas Siitonen 15.5.2013.)

Kalasataman taideaitoja ei tarkoitettu vain graffitien maalaamiseen, mutta silti taideaidat täyttyivät nopeasti graffiteista. Aitojen peittyminen graffiteilla tuli aitojen hallinnoijille jokseenkin yllätyksenä ja se synnytti aitojen käyttötarkoituksesta virkamieskeskustelua. Taideaidoilla graffitien maalaamiselle annettiin kuitenkin hiljainen hyväksyntä. Uudeksi tavoitteeksi asetettiin, että yksi osa aidoista on *graffitiaita* ja toinen osa *muuta taideaitaa*. 28.5.2011 avattiin Kalasataman konttiaukion viereen 140 metriä pitkä muu-taide-

aita. Kuitenkin graffiteista tuli molemmilla aidoilla maalaamisen valtavirtaa. Talous- ja suunnittelukeskuksen arvion mukaan valtaosaa tehdyistä graffiteista pidettiin hienoina ja taidokkaasti tehtyinä maalauksina. Yllätykseksi muodostui se, että aitoja käyttäviä graffitiharrastajia oli paljon ja että graffitien tekeminen oli hyvin suosittua.

Talous- ja suunnittelukeskuksen mukaan Kalasataman luvallisten graffitaitojen käyttö on sujunut hyvin, mutta ajoittain harmistusta on tuottanut jätteastoiden kaataminen tai niiden ulkopuolelle jäänyt maalaustarvikejäte. Kalasatamassa aitojen käytössä on ollut samat säännöt kuin Suvilahdessa. Toiminnassa on pyritty siihen, että paikka siivotaan joka toinen viikko, mikä on synnyttänyt siivouskustannuksia. Kustannukset on katettu rakennuttajilta kerätyillä ympäristöaiderahoilla. Virkamiesten taholta on myös nostettu esiin tarvetta selvittää lisäävätkö vai

 Kuva 48. Vasemmalla käynnissä Kalasataman graffitaidan ympäristön siivous kesällä 2012. Oikealla maalaustarvikkeille tarkoitettu jätteastia kaadettuna (Kuvat Mika Helin)

Kuva 49. Vasemmalla Kalasatamassa ensimmäisten asuntojen rakentaminen erotettiin vihreällä vaneriaidalla alueen muista vaneroiduista graffitaidoista. Oikealla Helsingin kaupungin sapluunalla tekemä ilmoitusmerkki, jolla on eroteltu työmaa- ja graffitaidat toisistaan (Kuvat Mika Helin)

vähentävätkö luvalliset graffitaidat lähi-alueilla luvattomia maalauksia. Väliaika-projektin suunnitteluun osallistuneen arkkitehdin mukaan ”graffitaitojen positiivinen vaikutus on ollut siinä, että graffiteja voi tehdä Kalasatamassa, koska graffiti ja kaa kaupunkilaisten mielipiteitä” (Hernberg 28.11.2012).

4.4 Case nuorisoasiainkeskus

Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen osastopäällikkö Leena Ruotsalaisen mukaan (10.7.2013) nuorisoasiainkeskus ryhtyi 1980-luvun puolivälistä lähtien tarjoamaan nuorisotaloilla ja tapahtumissa mahdollisuuksia luvallisen graffitin tekemiseen. 1990-luvulta lähtien luvallisen graffitin toimintaa on tuotettu Supafly-nimellä. Myöhemmin Stop töhryille -projektin aikana vallitsi niin luvattoman kuin

luvallisen graffitin suhteen tiukka nollatoleranssiin perustuva ajattelu- ja toimintatapa, joka merkitsi myös nuorisoasiainkeskuksen näkökulmasta joustamatonta suhtautumista luvallisten graffitien tekemiseen. Nuorisoasiainkeskuksessa on nähty läpi paikallisen graffitihistorian, että graffiti on yksi nuorisokulttuurien ilmene-mismuoto, jota tulee tukea. Suvilahdes-sa ja Kalasatamassa perustetut luvalliset graffitipaikat avasivat nuorisoasiainkeskukselle mahdollisuuden oman luvallisen graffitaidan toteuttamiselle. Kalasatamassa nuorisoasiainkeskuksen luvallinen graffitaita oli toiminnassa heinäkuun 2010 ja syyskuun 2011 välisenä aikana. Lisäksi nuorisoasiainkeskuksella on ollut toiminnassa pienempiä ja rajatun käytön maalauspaikkoja Toimintakeskus Hapes-sa (Sörnäinen) ja Luupissa (Kontula) sekä Pihlajamäen nuorisopiistossa.

Kuva 50. Pihlajamäen nuorisopuistossa voi maalata graffiteja useisiin erilaisiin pintoihin
(kuva Mika Helin)

Kalasatamassa nuorisoasiainkeskus toteutti luvallisen graffitaidan väliaika-projektin yhteydessä. Nuorisoasiainkeskus sopi Suunnittelutoimisto Part Oy:n ja kaupungin talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa alueen maalausmahdollisuuksien lisäämisestä sekä osallistumisesta tapahtumatoimintaan. Luvallisen graffitaidan avaamisen tavoitteena oli kartuttaa kokemuksia luvallisesta graffititoiminnasta sekä osoittaa, että nuorisoasiainkeskus suhtautui tosissaan graffitipolitiikassa tapahtuneeseen muutokseen. Lisäksi tavoitteena oli toimia yhdessä nuorten kanssa ja luoda heille toimintamahdollisuuksia taideharrastuksen parissa. Eri organisaatioiden hallinnoimat graffitaidat olivat alueella kuitenkin niin lähellä toisiaan, että ikään ja harrastamisen pituuteen perustuvat käyttäjäryhmät sekoittuivat keskenään. Eri harrastajasukupolvien keskinäiseen kohtaamiseen suhtauduttiin myönteisesti. Osastopäällikkö Leena Ruotsalaisen mukaan:

Kokonaisuutena kokemus oli hyvä, mutta kysymys graffititaiteesta on niin sensitiivinen, että aina se herättää keskustelua; siitä miten se siisteys toimii ja mistä se paikka näyttää. Mun käsityksen mukaan siinä ei ollut mitään, mikä olisi ollut ylitsepääsemätöntä. Näen, että keskustelut Kalasatama-projektin ja kaupungin henkilöiden kanssa edesauttoivat sitä, että ymmärrys eri toimijoiden keskuudessa lisääntyi, joka mahdollisti siirtymisen seuraavaan vaiheeseen eli graffitaitojen tai seinämaalausten sijoittamisen muualle kuin Kalasatamaan. Se on prosessi ja on tärkeää, että asianosaiset pystyvät keskustelemaan keskenään; luomaan kuvaa mistä tällaisessa kulttuurisessa ilmiössä on kyse ja miten kaupunkikulttuuria rakennetaan niin, että se mahdollistaa erilaisten toimijoiden mukana olemisen, nimenomaan nuorten ja maalareiden. (Leena Ruotsalainen 10.7.2013.)

Vuonna 2012 Helsinki toimi maailman *designpääkaupunkina* (WDC). Tällöin hankkeen tavoitteena oli etsiä ja kehittää keinoja, miten kaupungeista voidaan muotoilun avulla tehdä parempia ja toimivampia paikkoja. Myös nuorisoasiainkeskus osallistui hankkeeseen ja sai sen myötä rahoitusta kaupunki- ja ruokakulttuurin edistämiseen. Kaupunkikulttuurin osa-alueeseen liittyi graffitien ja katutaiteen tekeminen. WDC-toiminnan yhteydessä nuorisoasiainkeskus toteutti 8–16-vuotiaille 139 *maalauskuulttuurin* työpajaa. WDC-hankkeen ohessa nuorisoasiainkeskus suoritti kulttuurikeskuksen ja rakennusviraston kanssa kaupunginvaltuuston päätöksen (9.5.2012) perusteella *kartoituksen* uusien katutaidepaikkojen perustamisesta. Kartoituksen tavoitteena oli, että nuoret, graffitiharrastajat ja laajemmin kaupunkilaiset itse kertovat, mihin he toivoisivat uusia *julkisia maalausseiniä*. Tavoitteena oli myös se, että

luvallisten maalauspaikkojen käytöstä kiinnostuneet olisivat mukana suunnittelemassa harrastuspaikkoja ja näin ottaisivat vastuuta oman kaupunkiympäristönsä suunnittelusta ja rakentamisesta. Kartoituksen katutaidepaikka-aloitteet kytkeytyivät osaksi nuorten vaikuttamistoimintaa *Ruutia*, joka on osa kaupungin demokratiahanketta ja kansalaisvaikuttamisen vahvistamista. Nuorisoasiainkeskus lähti siitä, että kartoituksen tuli tukea nuorten toimijuutta ja kansalaisuuden haltuunottamista. Näkemyksen mukaan seinämaalaminen ja graffiti ovat eräs keino tuottaa omaehtoista toimintaa ja *ilmaisuaktiivista kansalaisuutta*. Joulukuussa 2012 Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus ja rakennusvirasto sopivat, että kartoituksen 490 ehdotuksesta valikoidaan toteutettavat paikat.

Kesällä 2013 käynnistyi Suvilahden ja Kalasataman luvallisen graffitin keskitetyn mallin muutos kohti hajautettua mallia.

Kuva 51. Vasemmalla nuorisoasiainkeskuksen graffiti- ja katutaidepaikkojen kartoitusta koskeva keskustelutilaisuus Helsingin kaupungintalolla 29.10.2012. Oikealla ”katutaidepaikkojen esikartoituksella” selvitettiin paikkoja, joissa voisi olla tulevaisuudessa mahdollista tehdä katutaidetta. Paikat saattoivat olla yksittäisiä seiniä, kiinteistöjä, rakenteita kuten siltoja tai kokonaan uusia rakennettavia seiniä (<http://kerrokartalla.hel.fi/>) (Kuvat Mika Helin)

Helsingissä rakennettiin toukokuusta alkaen uusia julkisia graffiti- ja katutaideaitoja Jakomäkeen, Arabianrantaan ja Östersundomiin. Lisäksi Nykytaiteen museo Kiasman ulkotilassa ja Hermannissa Hoasin työmaaseinällä toteutettiin väliaikaiset kesäprojektit. Uusien julkisten maalauspaikkojen valinta perustui paikallisten nuorten ja graffitiharrastajien aloitteisiin sekä kokemukseen siitä, että alueella suhtauduttiin uusien graffitiseinien perustamiseen myönteisesti. Uudet luvalliset graffitiseinät rakennettiin kiinteiden sementti- tai betonirakenteiden sijaan vanerilevyistä. Luvallisista graffitipaikoista tehtiin niin sanottuja kevytversioita. Jos graffitiseinien käytössä syntyisi ongelmia, niin rakenteet olisivat helposti purettavissa. Graffitiseinien perustamista ja ylläpitoa pidettiin edelleen kokeiluna. Nuorisolautakunnan (Helsingin kaupunki 16.5.2013) päätöksen

mukaan kesän 2013 aikana syntyneiden kokemusten perusteella tultaisiin suunnittelemaan Helsingin tulevien vuosien julkiset maalauspaikat.

Nuorisolautakunnan päätöksen mukaan nykytaiteen museo Kiasman URB-festivaalin yhteydessä tuotettiin ajalla 2.8.–15.9.2013 luvallisen graffitin näyttelytapahtuma Helsingin ydinkeskustassa. Kolmionmuotoista ja lähes 30 metriä pitkää luvallisen graffitin tekopaikkaa kutsuttiin nimellä Kiasma Wall. Kuratoidulla seinäosuudella maalasi noin 50 kutsuvierasmaalaria ulko- ja kotimaasta sekä avoimilla seinillä lukuisa joukko muita graffitiharrastajia. Mediatuottaja Antti Salmisen (29.7.2013) mukaan Kiasma oli luonteva luvallisen graffitin näyttelypaikka, koska ilmaisumuotona graffiti on yksi uusimmista nykytaiteen muodoista. Tapahtumalla

 Kuva 52. Ulkomaisten vieraiden maalaus luvallisella Kiasma Wall -graffitiseinällä kesällä 2013 (kuva Mika Helin)

nuorisoasiainkeskus halusi nostaa graffitin taiteen kenttään:

Suomessa on kuitenkin aina ollut hyvä tekninen taso. Haluttiin nostaa maala-reitten keskuudessa tasoa; et ne yrittäisi pikkasen enemmän. Kun tehdään hyvää graffitia, niin et se näyttäytyisi kaupunkilaisille oikeana taiteena, eikä niinkään kromi-möykkysotkuna. Tarkoituksena on nostaa tasoa, niin kaupunkilaisten silmissä kuin tekijäporukan keskuudessa. (Antti Salminen 29.7.2013.)

Kiasma puolestaan mittasi Kiasma Wall-tapahtumalla katutaidekeskustelun ajan-kohtaista ”pulssia”: tuottiko graffiti edelleen kaupunkipolitiikan ja kaupunkitilan haltuunoton näkökulmista vahvoja kannanottoja sekä kuvastiko graffitikulttuuri tekijöiden yhteisöllisyyttä vai yksilöllisyyttä. Kiasman tuottaja Mikael Aaltonen (24.7.2013) arvioi tapahtuman merkitystä seuraavasti:

Meidän perinteen vuoksi tuntui mielekkäältä tarkastella mitä graffitikulttuurissa tapahtuu nyt. Kulttuurin muutoksesta kertoo se, että 2000-luvun alun graffititapahtumat olivat yhden päivän pituisia ja nyt puhutaan rakenteesta, joka on kuuden viikon pituinen. Kiasma Wall on väliaikainen monumentti isolle poliittiselle muutokselle tässä kaupungissa. Muitakin on ollut ja tärkein on ollut se Suvilahti. Toiveena on, että kuratoitu osuus olisi mahdollisimman kiinnostava; näkyisi taidemuodon kehitys ja monimuotoisuus. (Mikael Aaltonen 24.7.2013.)

Kuva 53. Hahmon maalaustilanne nuorisoasiainkeskuksen Sörnäisten toimintakeskus Hapessa syksyllä 2013 (kuva Mika Helin)

Helsingissä kesän 2014 tavoitteeksi asetettiin kolmen uuden graffitiseninän avaaminen: Suutarilan Tullikirjurin skeittipuistoon sekä alustavina paikkoina Herttoniemen rannan Tuorinniemeen ja Haagan alueelle. Lisäksi kaavailtiin mahdollisuutta maalata Kiasman ympäristössä ja Helsingin tapahtumia kiertävän katutaidevaunun kylkeen sekä Kulosaaren melumuuriin. (HS 2.3.2014.) Nuorisoasiainkeskuksen osastopäällikkö Leena

Ruotsalaisen (10.7.2013) mukaan uusien luvallisten graffitipaikkojen toteutuksen oli mahdollistanut sitä tukeva *poliittinen toiminta* eli kaupunginvaltuustossa lähinnä vihreiden ja vasemmistoliiton valtuutettujen tekemät graffiti- ja katutaidehankkeita koskevat aloitteet. Kaupunginvaltuustossa tehty luvallista graffitiä ja katutaidetta koskevat päätökset loivat selkänogan kaupungin eri hallintokuntien toiminnalle. Uusien luvallisten paikkojen perustamisen *strategisena* lähtökohtana oli, että niiden tuli syntyä yhteisymmärryksessä kaupungin eri hallintokuntien ja paikallisten toimijoiden kanssa, muutoin uusien paikkojen perustamisen ei nähty olevan mahdollista. Strategisena valintana oli, että luvallinen graffiti elävöittää kaupunkikulttuuria. Poliittisen linjauksen myötä graffitiharrastamiseen liittyvää käsitteistöä muokattiin. Uusiksi kattokäsitteiksi omaksuttiin kaupunki- ja katutaiteen sijaan *julkisen seinämaalaamisen* ja *-maalauksen* termit. Graffitien tekeminen määriteltiin seinämaalaamisen yhdeksi osa-alueeksi. Näkemyksen mukaan uudenlainen käsitteellistäminen kuvasi laajentuvia harrastuskäytäntöjä, toimi paremmin keskusteluvälineenä ja ilmensi kaupunkipoliittista muutosta. Uudessa käsitteistössä yhdistyi kieli ja politiikka, minkä uskottiin luovan uudenlaista mielikuvaa graffitista. Lisäksi uusien julkisten maalauspaikkojen ”omistajaksi” ei nimetty vain nuorisoasiainkeskusta vaan yleisemmin Helsingin kaupunki. Tärkeäksi nähtiin, että kaupunki kokonaisuutena hyväksyy graffiti- ja seinämaalauskulttuurin kuuluvan osaksi kaupunkien elämää.

Nuorisoasiainkeskus on toiminut uusien luvallisten graffitipaikkojen ja -tapahtumien tuottamisessa tapauskohtaisesti ja toimijalähtöisesti. Tavoitteeksi ei asetettu tiukkaan määriteltä luvallisen graffitin toimintamallin luomista. Näkemyksen mukaan tapauskohtaisuus tuottaa sellaisia luvallisia graffiti- ja katutaidepaikkoja, joissa harrastajat itse voivat luoda toimintaa. Toisin sanoen nuorille annetaan käyttöön tila, jossa voi kasvaa ottamalla vastuuta itsestä, toisista ja ympäristöstä. Luvallisen graffitin parissa nuorisoasiainkeskuksen kasvatusnäkemys painottaa sitä, että kaiken toiminnan tulee olla muiden osapuolten hyväksyttävissä ja toiminta ei saa sisältää ominaisuuksia, joilla vahingoitetaan toisia tai ympäristöä. Lisäksi tavoitteena on, että nuorilla ja kaikenikäisillä tulee olla toisiinsa liittymisen mahdollisuus. Tämän nähdään tukevan yhteisöllisyyden muodostumista hyvän elämän mahdollistajana.

Nuorisoasiainkeskus ei ole saanut luvallisen graffitin tai katutaiteen toiminnasta negatiivista palautetta, vaikka virastossa on tiedostettu, että yhteentörmäykset voivat olla mahdollisia. Uuden lähestymistavan mukaan luvallisen graffitin tai katutaiteen tekemisen mahdollisuus ei välttämättä poista luvattomia graffiteja tai muuta sotkemista, mutta luvallinen graffiti voi lisätä taidokkaasti tehtyjen töiden hyväksyttävyyttä sekä vähentää pidemmällä aikavälillä ”töhrimistä”. Nuorisoasiainkeskuksessa julkinen seinämaalaaminen nähdään osana kaupunkikulttuurin muutosta, johon liittyvät valvonnan ja kontrollin vähentyminen, *kaupunkilaisten itse tekemisen* -kulttuuri (*do it yourself*) sekä väliai-

Kuva 54. Maalaus Kalasatamassa kesällä 2012 (kuva Mika Helin)

kaisten tilojen kansalais- ja pienyrittäjäkäytöt. Arvion mukaan luvallisen graffitin parissa käynnissä oleva muutos vertautui aikaisempien musiikki- ja harrastusilmiöiden valtavirtaistumiseen. Osastopäällikkö Leena Ruotsalaisen mukaan:

Nyt on tapahtunut merkittävä muutos; graffiti on tullut osaksi kaupunkikulttuuria, niin että käyttäjäkunta on laajentunut. Se hardcore-osasto on tietenkin edelleen olemassa, mutta se pienenee, koska hienoista graffiteista on vähitellen tulossa valtavirtaa. Jos verrataan historiallisesti rock-musiikkia, joka oli alun pitäen yleisen paheksunnan ja moraalisen paniikin kohteena, ennen kuin se alkoi elämään ja laajenemaan. Samalla tavalla skeittaus on ollut sellainen nuorisokulttuurinen ilmiö, jota ei ole valtaväestön keskuudessa hyväksytty, koska siihen on liittynyt hyvin paljon ennakkoluuloja, minkälaisia tyyppejä ne skeittarit ovat. Nythän se on kaupunkikulttuurin valtavirtaa. Jos sä ajattelet,

et nyt Helsingissä on 23 skeittipaikkaa. Samanlaista kehitystä voi tulkita olevan graffititaiteessakin. (Leena Ruotsalainen 10.7.2013.)

4.5 Luvallisten graffitipaikkojen tarkoituksia

Kalasataman uuden kaupunginosan rakentaminen ja sen yhtäaikaan sosiaalinen kehittäminen on nojannut viihtyisyyttä, kulttuuria ja ruohonjuuritason toimintaa painottavaan suunnittelunäkemykseen. Suvilahdessa ja Kalasatamassa avattu luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus on tähdännyt julkisen tilan viihtyisyyden ja harrastustoiminnan lisäksi paikallisen graffitiongelman ratkaisemiseen. Kalasataman luvallisten graffititaitojen tarkoituksena on ollut luoda visuaalista ja toiminnallista viihtyisyyttä alueelle muuttaville ensiasukkaille ja laajemmin kaikille alueen julkisen tilan käyttäjille. Lisäksi graffititaitojen tehtävänä on

Kuva 55. Katutaideteos Suvilahdessa syksyllä 2012 (kuva Mika Helin)

ollut kohdistaa vaihtokauppana graffitien maalaaminen sovituille luvallisille maalauspinnoille ja ehkäistä alueella luvaton maalaamista. Tyypillisesti kaupungin hallintokunnat tai yksityiset toimijat ovat tuottaneet luvallisen graffitin tekemisen paikat.

Lisäksi Helsingissä on ollut mahdollista tehdä luvallista graffitiä erikseen ja paikkakohtaisesti sovituilla luvallisilla maalauspinnoilla. Esimerkiksi väliaikaisia luvallisia graffitaitoja tai -pressuja on perustettu viikonlopun pituisten kaupunginosatapahtumien yhteydessä. Luvallista graffitiä on voinut tehdä julkisessa tilassa aitaan, seinään, kelmuun, rahtikonttiin tai muurin kaltaisiin pintoihin, joiden käyttö-

tarkoitus on ollut ennalta sovittu. Luvalinen graffiti voi olla paikkaan sidottuna toimintana jatkuvaa, kertaluonteista tai väliaikaista. Luvallisten graffitien maalaaminen voi niin ikään olla kaikille avointa, pääsyyllä rajattua tai tekijöitä joillakin ominaisuuksilla valikoivaa toimintaa.

Suvilahdessa ja Kalasatamassa luvalliset graffitaidat ovat perustuneet rakennusalueen verkkoaitojen vanerointiin. Alueen työmaa-aitojen vanerointi on mahdollistanut yhtäaikaista sekä tilassa liikkumisen ohjauksen että luvallisen graffitin maalauspintatehtävän. Myös Kalasatamassa sijaitseviin rahtikontteihin on ollut luvallista maalata graffiteja. Suvilahdessa ja Kalasatamassa luvallisen graffitin

tekemisen pinta on tarkoitettu vuoden jokaisena päivänä ympärivuorokautisesti graffitiharrastajien ja kaikkien kaupunkilaisten taideilmaisun käyttöön. Ohjaus-, maalaus- ja virkistystehtävän lisäksi Helsingin ensimmäiset luvalliset graffitaidat symboloivat paikkaan sidotun graffitiongelman ratkaisemiseksi tähtäävää sopimusta.

Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffitaidat heijastelevat kolmea paikan käyttöteemaa: kulttuuritaloutta, alueen väliaikaisia käyttöjä ja tee-se-itse-kulttuuria. Nämä kolme teemaa ovat olleet graffitaitoja organisoineiden toimijoiden keskeisiä perusteluja. Luvallisen graffitin mahdollisuuksien luominen ja ylläpito on ollut tavoitteellista toimintaa, jolla on vai-

kutettu graffitiongelman ratkaisemiseen, lisätty kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia sekä luotu uutta keskiluokkaistuvaa ja kiinnostavaa asuinaluetta. Nämä tavoitteet ovat ylittäneet perinteisen jaon nähdä graffiti vain ”rikoksena” tai ”taiteena”. Mahdollisuus tehdä luvallista graffitiä on nähty osana monimuotoista kaupunkikulttuuria.

Kuva 56. Egs-nimimerkin graffitimaalaus nykytaiteen museo Kiasman kuratoidulla seinällä kesällä 2013. Tekijän mukaan graffitien tekeminen on kaupunkiantropologiaa ja nykyiset luvalliset graffitit ovat uuskansantaidetta (kuva Mika Helin)

5 KULTTUURINEN TOIMINTA: GRAFFITIHARRASTAJIEN NÄKÖKULMA

5.1 Kyselyn menetelmä ja aineisto

Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitiaitojen käyttäjien ja käytön tutkiminen on perustunut kenttätööhön. Junkalan (1999, 188) mukaan kenttätö merkitsee aineiston keräämistä arkipäiväisissä olosuhteissa niiden ihmisten parissa, joilla on tutkimusaiheesta ensikäden kokemusta ja tietoa. Bradburdin (1998, 157) mukaan kenttätö edellyttää sen selvittämistä, mitä tutkimuskohteen mukaisissa tilanteissa ja paikoissa on meneillään; kuka tekee ja mitä, ja miksi he tekevät sitä mitä tekevät. Kenttätöössä oleellista ovat tutkimusaihetta koskevat keskustelut: kuka puhuu, mistä puhutaan ja miten. Tehtävään soveltui etnografinen kysely, jonka tarkoituksena on Schensul ym. (1999, xxii) mukaan saada määrällistä tietoa tietyistä paikasta tai tilanteesta ja sitä käyttävästä yhteisöstä. Etnografinen kyselyn toteutettiin Suvilahden ja Kalasataman luvallisilla graffitiaidoilla 6.5.–17.6.2012 välisenä aikana.

Etnografinen kysely sopii kenttätötilanteeseen, jossa ei ole mahdollista tehdä otokseen perustuvaa kyselyä. Tällöin kysely perustuu *näytteeseen*. Näytteessä selvitykseen saadaan vastaajat poimimalla ne perusjoukon tiedonantajat, jotka ovat saatavilla. On ymmärrettävä, ettei näytteen

perusteella voi tehdä ehdottoman varmoja yleistyksiä perusjoukosta. Kyselyn perusjoukkona ovat kaikki Suvilahden ja Kalasataman graffitiaidoilla graffitia harrastuksena maalaavat henkilöt. Perusjoukosta tehdyn näytteen valinnassa on käytetty sopivuuteen perustuvaa valintaa, toisin sanoen tiedonantajalla on tietyt ominaisuudet, jotka ovat olennaisia tutkittavan ilmiön kannalta. Käytännössä kyselyyn valikoituminen on tarkoittanut graffitiaidoilla eri aikoina tavoitettuja graffitiharrastajia. Näytteeseen valikoitumisen ehdot täytyivät kahdella tapaa: joko havaituna maalaamistoimintana tai kysymällä alueella aikaa viettävältä henkilöltä, onko hän maalannut graffitiaidoilla. Vastaajien valikoituminen kyselyn näytteeseen oli satunnaista, mutta samalla myös systemaattista. (Ks. Mellin 2004, 41–52; Alkula ym. 2002, 110–124.)

Jotta etnografisen kyselyaineiston keräämisessä vältettäisiin niin sanottua näytevinoumaa – eli kyselytulosta, jossa tietyt vastaajakohderyhmän ominaisuudet korostuisivat tai jäisivät vähemmälle huomiolle –, tein graffitiaidoilla kyselyjä kaikkina viikonpäivinä ja vuorokauden aikoina: arkisin ja viikonloppuisin, niin aamu- ja iltapäivisin kuin ilta-aikoinakin. Käytän-

nössä tämä tarkoitti graffitiaidoilla edestakaisin kävelyä ja harrastajien kohtaamista. Tavoitteena oli esittää lomakkeen täyttö vastaajalle mahdollisimman vaivattomana tehtävänä maalaamis- tai ohikulkutilanteen yhteydessä. Kuukauden kenttätöön jälkeen saattoi havaita kyselyyn osallistuvien kohdalla saturoitumista, sillä arvion mukaan noin 2/3 tavatuista henkilöistä, joko yksittäisinä tapaamisina tai ryhmäkohtaamisina, oli jo osallistunut kyselylomakkeen täyttämiseen. Näytti siltä, että kyselyyn osallistuneet vastasivat tunnollisesti ja keskittyneesti.

Kaiken kaikkiaan tavoitettiin 193 henkilöä, joilta tiedusteltiin kyselyselvitykseen osallistumista. Kaikista tavoitetuista henkilöistä seitsemän kieltäytyi vastaamasta kyselyyn, joten täytettyjen kyselylomakkeiden kokonaismääräksi muodostui 186 kappaletta. Suvilahden ja Kalasataman luvallisia graffitaitoja käyttävien graffitiharrastajien osalta on lähes mahdotonta, tai ainakin hyvin vaikeaa, tehdä tarkkaa otokseen perustuvaa selvitystä. Kyselyn perusjoukon arvioimiseksi tiedustelin läheisestä galleriasta graffitaitoja käyttävien määrää. Paikan ja sen käyttäjät hyvin tuntevan henkilökunnan mukaan: ”Kaupungissa aktiivisia maalaajia on noin 200 ja harrastajia 300. Aidoilla käy maalaamassa noin 800 eri maalaajaa, sisältäen polttari-, yritys- ja muut porukat sekä maalaajien tyttöystävät.” Tämän perusteella alueen graffitaitojen käyttäjät oli jaoteltavissa kahteen ryhmään: graffitiharrastajiin ja muihin käyttäjiin. Kenttätöössä kohdistettiin huomio graffitiharrastajiin. Kenttätöön perusteella arvioin graffitaitojen harrastajakäyttäjien kokonaismääräksi 400–500 henkilöä.

Näin kyselyn näyte edustaa noin 40 prosenttia graffitaitojen kaikista harrastajakäyttäjistä.

Etnografisen kyselyn aiheet jaettiin neljäksi kysymysteemaksi: Keitä luvallisten graffitaitojen käyttäjät ovat? Kuinka luvallisia graffitaitoja käytetään? Minkälaista sosiaalisuutta luvallisen graffitiharrastamisen parissa ilmenee? Minkälaisia mielipiteitä luvallisten graffitaitojen vaikutuksiin liitetään? Graffitiharrastajien täyttämien kyselylomakkeiden vastaukset taltiointiin Excel-taulukkolaskentaohjelmistoon, jonka jälkeen kysymyskohtaisesti laskettiin vastausvaihtoehtojen prosenttiosuuksia. Kyselyn yhteydessä oli mahdollista käydä graffitiharrastajien kanssa avoimia keskusteluja ja havainnoida harrastajien maalaamistoimintaa graffitiaidoilla. Teemahaastatteluihin ja keskusteluihin on sovellettu sisällönanalyysia, jonka tarkoituksena on kuvata eri näkökulmista graffiti-ilmiötä tiivistetyssä muodossa (Eskola & Suoranta 2005, 174–180; Hirsjärvi & Hurme 2008, 45–48; Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Kyselytuloksien esittämisen jälkeen luodaan näkymä graffitiharrastajien luvalliseen maalaamistoimintaan prosessi- ja lopputulosnäkökulmasta.

5.2 Kysymyslomakkeen täyttöneuvottelut

Kyselylomakkeiden täyttäminen edellytti täyttöneuvotteluja, joissa rakennettiin kysyjän ja vastaajan välistä luottamussuhdetta. Tyypillisesti neuvottelut tiivistyivät ”kuka suorittaa kyselyä” ja ”mitä tarkoitusta varten” -kysymyksien ympärille. Esi-

merkiksi neljä nuorta miestä kommentoi heti lomakkeen täyttämisen alkuun: "Kuka noita nyt alkaa täyttää? Sähän oot joku poliisi. Täs kysytään ikää, asuinpaikkaa ja tekeekö graffitia." Epäilevä suhtautuminen vaikutti olevan pikemminkin periaatteellista kuin pelkoa jonkinlaisesta paljastumisesta. Eräs harrastajista totesi ryhmätilanteessa, että aidoilla maalaaminen on täysin luvallista. Näytti siltä, että lomakeneuvottelussa tiivistyi yhtäaikaaisesti sekä tiukka ja joustamaton nollatoleranssin aikakausi että luvallisen graffitin aikakauden avoin vuorovaikutus. Eräs harrastaja kommentoi Stop töhryille -projektin vaikutusta seuraavasti: "Vanhemmat graffitintekijät on ajettu ristiriitaiseen tilanteeseen, on tehty jako a- ja b-kansalaisiin. Siksi niillä on joskus niin huono asenne muuta yhteiskuntaa kohtaan." Toinen harrastaja tiivisti kahden eri aikakauden läsnäolon seuraavasti: "Stop töhryille -projektin aikana tieto ei liikkunut harrastajien välillä. Kukaan ei uskaltanut paljastaa mitään nimeä tekee. Mutta täällä voi ihan rauhassa opiskella toisilta maalaajilta."

Lomakkeen täytöneuvottelun edistymisen ehtona toimi perinnetiedon hallinta ja riittävä vastaajan anonymiteetin säilyttäminen. Tilanteessa tuli hallita Helsingin Graffiti -kirjan sisältöä, jossa kuvataan paikallisen graffitikulttuurin keskeisiä henkilöitä, maalaustöitä, tapahtumia ja paikkoja (ks. Isomursu & Jääskeläinen 1998). Kirjan sisältöjen tunteminen auttoi neuvotteluissa ja jotkut harrastajat saattoivat kommentoida keskustelujen edetessä: "Joo, ei tää ole mikään stevari." Ryhmätilanteessa lomakkeen täytön hyväksyntä saattoi näkyä kahdella tapaa. Ensinnä hen-

kilö saattoi suositella muille lomakkeen täyttämistä: "Tää on hyvä kysely, täytä säkin." Tai toiseksi vieressä tarkkaileva kaveri tai lähellä maalaava harrastaja saattoi kiinnostua kyselyyn osallistumisesta, kun yksi harrastajista oli jo neuvotellut kyselylomakkeen täyttämiseen liittyvän luottamussuhteen: "Ai se on tommonen, no anna sitten mullekin." Arvioin toimivan kyselyn olevan sellainen, jossa graffitiharrastajat voivat kyselyyn vastaamalla osallistua uuden tiedon tuottamiseen siten, etteivät kysymykset ja vastausvaihtoehdot ole liian yksilöiviä. Toisin sanoen kenttätönnön onnistuminen edellytti tasapainoilua uuden tiedon tavoittamisen tarkkuuden ja harrastajien riittävän anonymiteetin säilyttämisen suhteen. Anonymiteetin säilyttämiseksi kysyin lomakkeessa esimerkiksi graffitiharrastajien tarkan iän sijaan mihin ikäryhmään harrastaja kuuluu (esim. 31–35-vuotta).

Lomakeneuvottelun yhteydessä vastaajat tiedustelivat usein kyselyn käyttötarkoitusta: "mitä sä teet noilla tiedoilla" tai "mihin toi menee sit, kun se on valmis". Kyselyn tarkoituksena mainitsin aiheen opiskelun tavoitteenani selvittää graffitiaitojen käyttöä ja käyttäjiä. Vähitellen täytettyjen kyselylomakkeiden karttuessa myös tieto kyselijästä kiiri graffitiaidoilla. Tiedustellessani lomakkeen täyttöä eräs harrastaja tokaisikin: "Ai sä oot se lappumies!" Yleisesti alkuun graffitiharrastajat jokseenkin vierastivat kyselyyn osallistumista, mutta lomakkeen täyttöön liittyvän neuvottelun seurauksena lähes kaikki tavatut päättivät vastata kyselyyn. Runsas vastausten määrä kertoi osaltaan siitä, että tutkimusaihe on koettu graffitiharrastajien keskuudes-

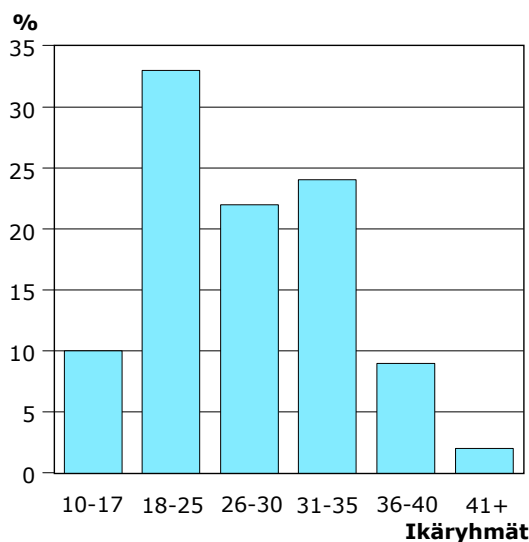
sa tärkeäksi. Tulkitsin vastaajien osallistumisherkkyden merkitsevän halua saada oma äänensä kuuluviin, ”kun ennen ei ole kysytty”.

5.3 Luvallisten graffitaitojen käyttäjät

Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitaitojen käyttäjien tarkastelu kattaa graffitiharrastajien ikäjakauman ja harrastamisen aloittamisajankohdan lisäksi harrastajien sukupuolen ja asuinpaikan sekä pääasiallisen toiminnan muodot.

Ikä

Kuvio 3. Ikäjakauma (N=185)

Kyselyyn vastanneiden graffitiharrastajien ikäjakauma ulottui aivan nuorista

aina keski-ikäisiin harrastajiin. Vastaajien keski-ikä oli hieman alle 30 vuotta eli 18–35-vuotiaiden vastaajien osuus oli 80 prosenttia. Paikan päällä yksittäisinä ääripäinä olivat havaittavissa vanhempiensa kanssa maalaavat päiväkotijä ja kouluikäiset lapset sekä eläkeikäiset ”bommaavat mummot” eli *K65-Crewin* jäsenet. Graffiti-työpajoja järjestävä graffititaiteilija arvioi nuorten osalta, että ”uusia innokkaita kykyjä on nousemassa ja noin 10 prosenttia graffitia kokeilevista nuorista voi pitää graffitin tekemisestä ja sit jatkaa sitä”. Toisaalta arvioitiin, että harrastajien ”keski-ikäistyminen on fakta, se on nyt suurin aktiivisesti toimiva ryhmä”.

Sukupuoli

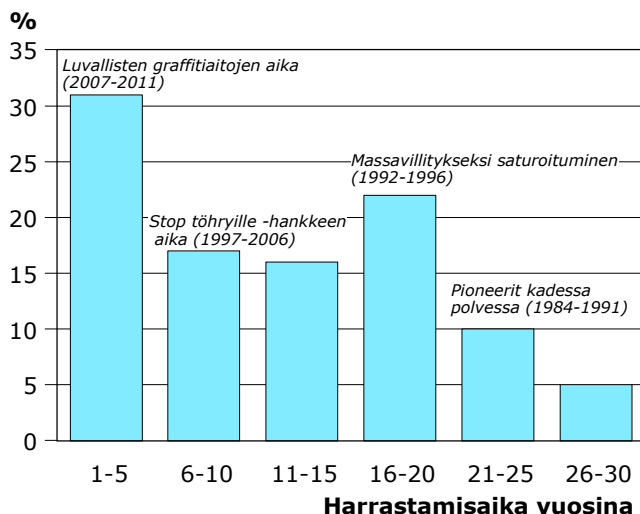
95 prosenttia luvallisia graffitaitoja käyttävistä vastaajista oli miehiä. Graffiti on yksi harvoista elämän alueista, jossa nimimerkin takana toimivan tekijän sukupuoli ei ole välttämättä pääteltävissä, etenkin sukupuolineutraalien nimimerkkien osalta. Kuitenkin läpi historiansa graffitien tekeminen on ollut miesvaltainen elämänalue. Macdonald (2001 & 2006, 12–13) on ehdottanut sukupuolittuneen kulttuurin syyksi graffitimaalaajien tavoitetta luoda maskuliinista identiteettiä. Toisin sanoen perinteisinä graffiti-identiteetin lähtökoh-tina ovat toimineet graffitikulttuurin kilpailuhenkisyys, toiminnan oikeudellinen riskialttuus, omien kykyjen todistaminen vaarallisissa olosuhteissa ja menestyksen julkinen esiintuominen. Luvallisten graffitaitojen yhteydessä toiminnan riski- ja vaaranäkökulmat menettävät kuitenkin

merkitystä ja se voi purkaa sukupuolittunutta harrastuskulttuuria. Toisaalta Ganz (2006, 10–11) on esittänyt, että naiset ko-
kevat katutaiteen graffitin sijaan inspiroi-
vampana harrastusmuotona sen konven-
tioista vapaamman ilmaisun ja nuoren
historiansa vuoksi.

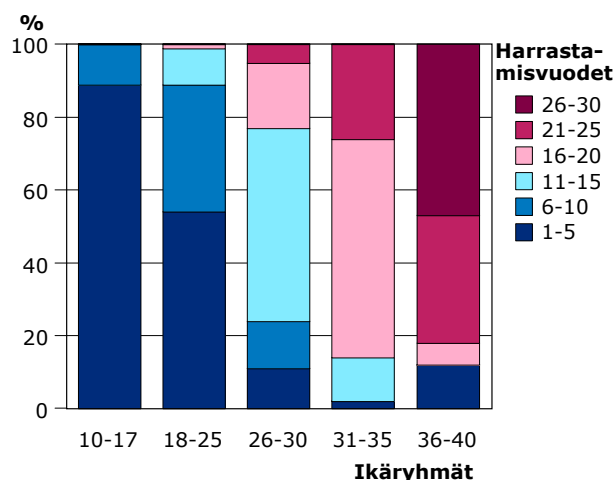
Harrastusaika

Harrastamisajan perusteella vastaajat voi-
daan jakaa ryhmiin, jotka edustavat läpi-
leikkausta Helsingin graffitihistoriasta.
Tämä kertoo samalla siitä, että Suvilahden
ja Kalasataman luvalliset graffititaidat ovat
keskittäneet graffitien maalaamista. 21–30
vuotta graffitia tehneet vastaajat edusta-
vat 1980-luvun graffitipioneereja. He ovat
aloittaneet graffitien tekemisen 1984–1991
välisenä aikana. Toisen ryhmän muodos-
taa graffitiharrastamisen massavillityk-
sen sukupolvi. He ovat aloittaneet graffi-

Kuvio 4. Harrastamisaika vuosina
(N=166)

Kuvio 5. Harrastamisaika ikäryhmittäin
(N=169)

tien tekemisen vuosina 1992–1996, ja hei-
tä oli yli 20 prosenttia vastaajista. Kolmas
muista erottuva ryhmä on aloittanut grafi-
tten tekemisen Stop töhryille -projektin
aikakaudella vuosina 1997–2006. Tämän
ryhmän osuus kaikista vastaajista oli yli 30
prosenttia. Neljännen vastaajaryhmän voi-
nähdä edustavan luvallisen graffitin uut-
ta tulemistä. Vuosina 2007–2012 graffitien
tekemisen aloittanut vastaajaryhmä näyt-

täytyy luvallisten graffititaitojen suu-
rimpana yksittäisenä käyttäjäjouk-
kona. Kaikista vastanneista heidän
osuutensa oli yli 30 prosenttia. Grafi-
titaitoja käyttävistä vastaajista noin
puolet on aloittanut harrastamisen
ennen vuotta 2000 ja puolet sen jäl-
keen. Harrastamisajan keskiarvo oli
12 vuotta.

Tyypillinen graffitiharrastuksen
aloittamisikä vastaajien keskuudes-
sa oli nuoruus eli he olivat aloitta-
neet alaikäisinä tai juuri täysi-ikäi-
seksi tultuaan. Alaikäisten harras-

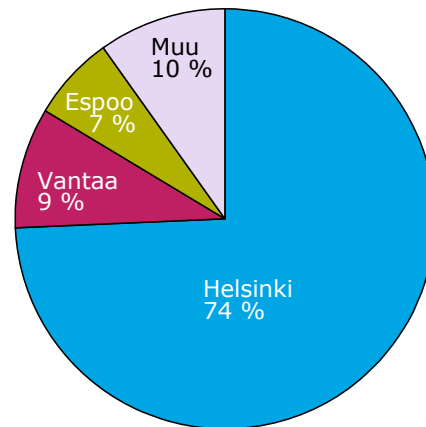
tajien ikäryhmässä noin 90 prosenttia oli aloittanut graffitien tekemisen luvallisten graffitaitojen aikana. 18–25 ikäryhmässä vastaava osuus oli noin 55 prosenttia. Poikkeuksen muodostaa 36–40-vuotiaiden ikäryhmä, jossa erottuu 1–5 vuotta harrastaneiden vastaajajoukko 12 prosentin osuudella. Nämä vastaajat ovat aloittaneet luvallisten graffitien harrastamisen yli 30-vuotiaana. 31–40-vuotiaiden ikäryhmissä 21–30 vuotta harrastaneita graffitin tekijöitä voi kutsua helsinkiläisen graffitin vanhaksikoulukunnaksi (*old school*). Vastauksien perusteella pisimmillään graffitin harrastamisaika oli 28 vuotta.

Asuinpaikka

Kyselyn tulosten perusteella Kalasataman ja Suvilahden luvallisia graffitaitoja voidaan pitää hyvin helsinkiläisinä ilmiönä. Vastaajista noin 75 prosenttia asui Helsingissä. Espoolaisia vastaajia aidoilla oli lähes 10 prosenttia ja vantaalaisia hieman vähemmän eli noin 7 prosenttia. Muista kaupungeista saapuneiden harrastajien osuus oli noin 10 prosenttia. Heidän joukossaan oli vastaajia muun muassa Kirkkonummelta, Keravalta, Mäntsälästä ja Hämeenlinnasta. Graffitaitojen vetovoima ylettyi kuitenkin aina Tampereen, Jyväskylän ja Lappeenrannan akselille saakka. Aidoilla tavatut ulkomailta saapuneet harrastajat mainitsivat kyselyssä neljä asuinpaikkaa: Tukholma, Berliini, Pietari ja Toronto. Vastauksien mukaan helsinkiläisten ja lähialueiden käyttäjien lisäksi aidoilla oli tavattavissa pienissä mää-

rin kotimaista ja ulkomailta suuntautuvaa graffititurismia.

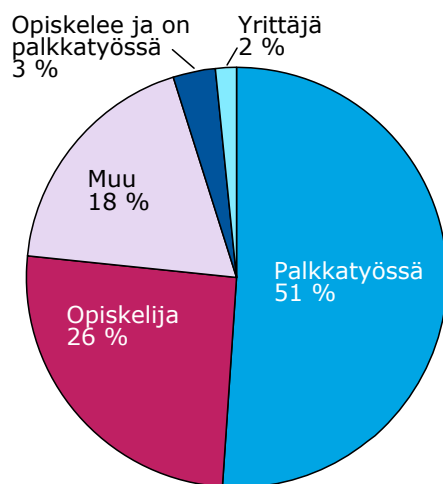
Kuvio 6. Kotikaupunki (N=183)

Pääasiallinen toiminta

Reilu 80 prosenttia vastaajista oli palkkatyössä, opiskeli tai toimi yrittäjänä. Vajaa viidesosa oli työttömiä tai muun kuin opiskelun takia työvoiman ulkopuolella. Näiden vastaustuloksien mukaan yksioikoiset mielikuvat tai väitteet graffitiharrastajien automaattisesta sijoittumisesta yhteiskunnan "reuna-alueiden" toimijoiksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Esimerkiksi Stop töhryille -projektin yhteydessä graffitien tekemisen on esitetty liittyvän jengi- ja ammattirikollisuuteen, vankila-elämään tottumiseen sekä päihteiden käytön aloittamiseen että aikaisiin kuolemiin (Brunila ym. 2011: 37, 40, 107; Arhinmäki 2006, 83). Erään harrastajan arvion mukaan: "Musta media ja muu on vuosikausia mustamaalannut graffitikulttuuria, et ne on narkka-

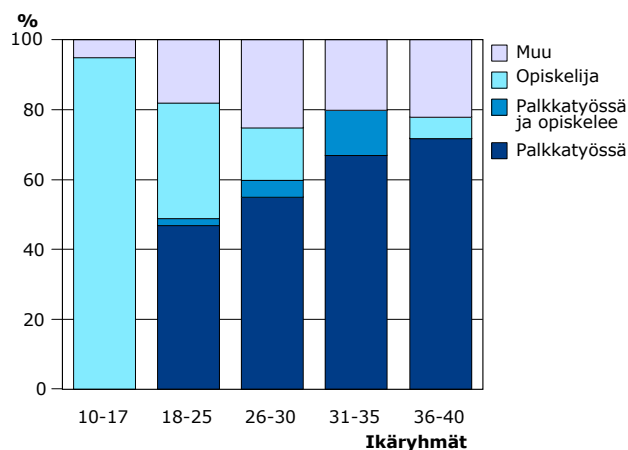
Kuvio 7. Pääasiallinen toiminta (N=184)

reita radan varressa ja tekee vaan rikollista touhua, vaikka ei se niin ole. Skarppeja töissä käyviä ihmisiä.”

Tässä tutkimuksessa vastaajat olivat jokaisessa ikäryhmässä suurimmaksi osaksi opiskelijoita tai työssäkäyviä ihmisiä. Tu-

Kuvio 8. Pääasiallinen toiminta ikäryhmittäin (N=184)

los haastaa negatiivisesti arvottavaa käsitystä graffitien tekijöistä, jotka kokonaisuutena ryhmänä on nähty toimeentuloa ja päihtyneinä nuorina miehinä, joiden tavoitteena on järjetön tuhoamisvimma. Ranta & Brunila (8/2008) ovat tuoneet esille, että graffitikulttuuri ei ole edustanut yhtenäistä kulttuuria vaan tekijöitä on ollut moneen lähtöön. Tulos tukee Bogdanoffin (2009, 42) havaintoa, jonka mukaan nykypäivän graffitiharrastajat ovat monenikäisiä ja eri yhteiskuntaluokkiin kuuluvia henkilöitä, jotka opiskelevat tai ovat työssä eri toimialoilla.

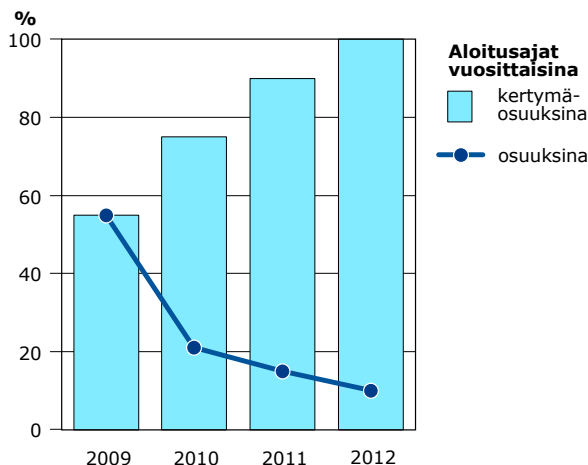
5.4 Luvallisten graffitaitojen käyttö

Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitaitojen käytön tarkastelu kattaa graffitaitojen omaksumisajankohdan ja käyttösyiden kartoituksen. Lisäksi käyttötarkastelu sisältää graffitaitojen käytön aktiivisuuden, maalaamisen ajankohdat sekä harrastustoimintaan käytetyn ajan ja rahan.

Graffitaitojen omaksuminen

Vuonna 2009 yli puolet (55 %) vastaajista oli löytänyt tiensä Suvilahden graffitaidalle, joka oli ollut toiminnassa koko tarkasteluajan. Seuraavana vuonna 2010 graffitien tekemisen mahdollisuus laajeni Kalasataman alueelle. Tällöin noin 75 prosenttia vastaajista maalasi alueen graffitaidoilla. Vuonna 2011 graffitien tekemisen mahdollisuus laajeni Kalasataman alueella

Kuvio 9. Graffitiainoilla maalaamisten osuudet vastaajista vuosina 2009–2012 (pylväät) ja vastaajien jakautuminen aitojen käytön aloittamisvuoden mukaan (viiva) (N=183)

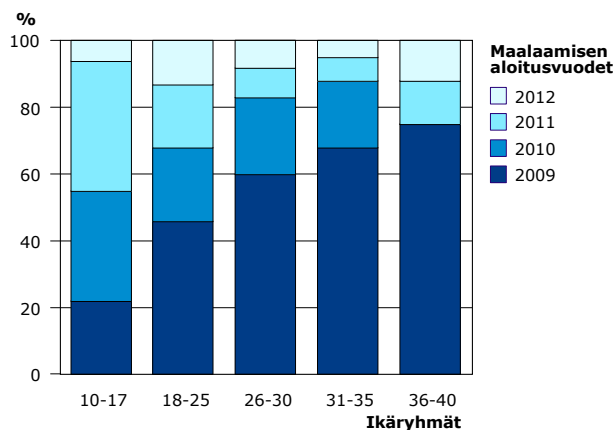
entistä suuremmassa mittakaavassa. Tällöin noin 90 prosenttia vastaajista harrasti alueella graffitien tekemistä. Loput 10 prosenttia vastaajista ryhtyi maalaamaan alueen graffitiaidoilla vuoden 2012 aikana.

Graffitiainojen käyttöön ottaminen on eri ikäryhmissä tapahtunut eri tahdissa. Ensimmäisinä vuosina maalauspaikan ovat ottaneet käyttöön vanhimpien ikäryhmien vastaajat, joista 75 oli maalannut Suvilahdessa välittömästi maalauspaikan avauduttua vuonna 2009. Seuraavana vuonna graffitiainojen käytön omaksuminen on ollut melko tasaista eri ikäryhmissä, vaihdellen 20 ja reilun 30 prosentin välillä. Kuitenkaan 36–40-vuotiaiden ryhmässä yksikään vastaaja ei ollut tällöin aloittanut maalaamista alueen graffitiaidoilla. Kolmas toimintakausi vuonna 2011 näyttää olleen alaikäisten omaksumisen aikaa ikäryhmäosuuden ollessa noin 40 prosenttia. Neljäntenä vuonna 2012 vastaajat

ovat omaksuneet alueen aitoja ikäryhmittäin käyttöön 5–15 prosentin osuuksilla. Vuonna 2012 korostuu kahden vastaajaryhmän muita korkeammat aitojen omaksumisosuudet: 18–25-vuotiaat 14 prosentin osuudella ja yli 36-vuotiaat 13 prosentin osuudella.

Vastaajien ensisijainen tietolähde Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitiainojen olemassaolosta on ollut ystävät, sillä noin 80 prosenttia vastaajista (N=186) ilmoitti saaneensa heiltä tiedon. Lehdestä tiedon ilmoitti saaneensa 9 prosenttia ja muista lähteistä – kuten Internetin keskustelupalstoilta, paikallisesta maalaustarvikemyymälästä tai muuten sattumalta aidat löytäen – tiedon oli löytänyt reilut 12 prosenttia harrastajista.

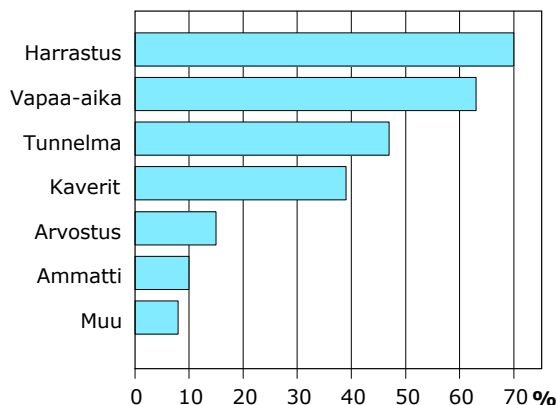
Kuvio 10. Graffitiaidoilla maalaamisen aloittamisvuodet ikäryhmittäin (N=182)

Graffititaitojen käyttösyitä

Graffititaitojen käyttösyitä selvitettiin kyselyssä tarjoamalla vastaajille seitsemän valmista vastausvaihtoehtoa, joista he valitsivat yhden tai useamman. Vastausvaihtoehdot olivat vapaa-aika, harrastus, ammatti, kaverit, arvostus ja tunnelma sekä muu syy. Valintojen perusteella suosituin vastausyhdistelmä oli vapaa-aika, harrastus, kaverit ja tunnelma.

Kuvio 11. Graffititaitojen käyttösyitä (N=184)

Kyselyssä vastaajien suosituimmiksi graffititaitojen käyttösyiksi muodostui graffitien *harrastaminen* (70 %) ja *vapaa-ajanvieto* (63 %). On varsin luontevaa, että vapaa-ajan ja harrastamisen teemat liittyvät kiinteästi toisiinsa ja ilmenevät yhdessä, mutta voidaan tulkita, että vastausvaihtoehdot viittaavat eroihin graffitiharrastamisen intensiivisyydessä. Eräs harrastaja puki tämän sanoiksi erittelemällä graffitien tekemisen kolmeen luokkaan: "Kyse

voi olla ajanvietosta, harrastamisesta tai aina elämäntyyliksi saakka." Graffitiharrastaja osaa tehdä maalauksia "ihan vasurilla" ja graffitin tekemiseen liittyvät "termit on hallussa", kaikki on jo "syvällä selkärangassa". Lisäksi harrastajuuteen liitettiin töiden "valokuvaus" ja perehtyminen "skenen perinnejuttuihin". Näin graffitiharrastamiseen voidaan suhtautua vakavasti harrastusmuotona tai kepeämmin yhtenä ajanvietemuotona. Jälkimmäistä suhtautumistapaa kuvasi pelkistävä kommentti, että luvallinen graffiti on "hauskaa vapaa-ajanvietettä", eräänlaista kevyttä huvittelua. Vakavampaa harrastamisen muotoa puolestaan ilmensi ajatus itsensä kehittämisestä: "Mä haluan tehdä hyviä duuneja, kokoajan parempia ja parempia." Luvallisen graffitin vakavan harrastamisen voi nähdä pelkän ajanvietteen sijaan runsaasti aikaa vaativana omien graffititaitojen kehittämisenä ja perinnetietojen parempana osaamisena. Lisäksi keskusteluissa luvallinen graffitiharrastaminen näyttäytyi niin taiteena kuin taiteettomuutena. Yleensä vastaajien katsoivat, että graffitissa on kyse "omanlaisesta" ilmaisumuodosta. Luvallisen graffitin vastaukset voidaan tiivistää Moision (2013, 81) tunnistamiksi keskeisiksi harrastajien toiminnan motiiveiksi, joita ovat itseilmaisun tarve, itsensä kehittäminen sekä vapauden tunne. Vapauden tunne ilmenee muun muassa arjesta irtaantumisen, rauhoittumisen ja oman ajan kokemuksina. Eräs harrastaja mainitsi, että "graffiti on harrastus siinä kuin mikä tahansa muukin harrastus".

Maalaamissyissä korostui vapaa-ajan ja harrastamisen ohella paikkaan liittyvä *tunnelma* ja *ystävyyssuhteet*. Noin 50 pro-

senttia vastaajista ilmoitti luvallisten graffitien maalaamissyiksi paikan tunnelman ja 40 prosenttia kaverit. Keskusteluissa kyselyn vastaajat toivat esiin, että "aidoilla saa maalata rauhassa, mukavassa maisemassa ja tunnelmassa". Kyse oli paikasta, jossa "on mukava hengata" ja "rentoutua". Paikan tunnelma siis mahdollisti kokemuksen "huippuvapaa-ajan" viettämisestä, ja "jos ei tule autolla, niin voi ottaa pari bisseä ja kuunnella musaa." Toiseksi luvallisen graffitiharrastamisen tärkeäksi syyksi mainittiin ystävyys-suhteet, sillä "täällä on hyvä kokoontua frendien kanssa, heittää läppää, kuunnella mankkaa ja maala."

Graffitikulttuurissa keskeinen tavoite on *feimin* eli nimekkyyden tai kuuluisuuden tavoittelu. Toisin sanoen graffitikulttuurissa menestyminen merkitsee kilpailua huomiosta, jotta graffitien tekijä voi muodostaa statuksen (esim. *crew member, master, king, artist*). Toisaalta feimi voi toteutua vertaisryhmän ja/tai laajemman julkisuuden antamien tunnustuksen muotojen välityksellä. Graffitikulttuurissa tunnustusta kuvaavat sosiaaliset termit arvostus ja kunnioitus. (Felisbret 2009: 58–60, 82, 84; Stewart 2009: 30, 42.) Kulttuurisena käytäntönä feimin tavoittelu perustuu maalattujen töiden määrään ja laatuun. Vapaa-ajan, harrastustoiminnan, kavereiden ja paikan tunnelman ohessa vain 15 prosenttia vastaajista ilmoitti graffitaitojen käyttösyyksi *arvostuksen* saamisen. Kyselytuloksena oli yllättävää, ettei perinteisesti graffitiin liittyvä arvostuksen tavoittelu korostunut tämän vahvemmin luvallisen graffitimaalaamisen syynä. Arvostuksen tavoittelusta eräs vastaaja mainitsi, että "tää on paha, kuka uskaltaa sanoa, et

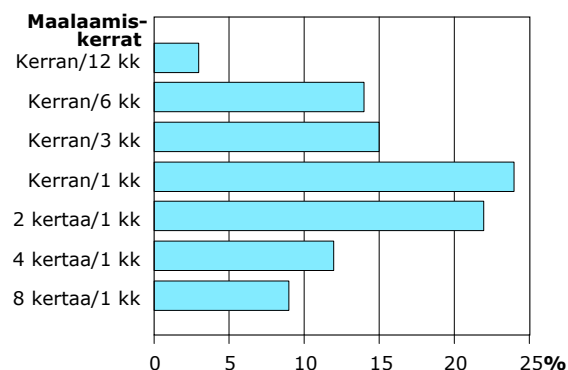
arvostus" voisi olla yksi aidoilla maalaamisen syy. Kommentti antaa viitettä siitä, että arvostuksen saaminen graffitin keinoin ei ole vain itsemäärittelyn tulosta, vaan se perustuu graffitiharrastajien vertaismäärittelyyn, jossa töiden laadulla ja maalaamisen aktiivisuudella on keskeinen merkitys. Vaikka kyselyssä arvostuksen tavoittelu maalaamissyynä jäi vähäiseksi, on kuitenkin arvioitavissa, että tunnustuksen saaminen on yksi luvallisen graffitin harrastamisen keskeisiä syitä, joka vaatii aktiivista osallistumista graffitiharrastajien keskinäiseen sosiaalisen hierarkian määrittelytyöhön. Eräs harrastaja mainitsi: "Kyllä muut tietää, mitä me tehdään ja vastaavasti mekin seurataan niitä."

Kyselytuloksena *ammattilliset syyt* (10 %) eivät korostuneet graffitaitojen yhtenä käyttösyyinä. Toisaalta ammatilliset näköalat eivät olleet eräänä maalaamissyynä täysin vieraita, vaan luvallisten graffitien tekeminen saattoi esteettisen osaamisen kehittämisen ohella viitoittaa ammatillisia tulevaisuuden tavoitteita. Graffiti saattoi olla yksi työllistymisen väylä, kuten eräs nuori harrastaja mainitsi: "Täällä kävi pukumiehet kattomassa aitoja ja kolme tekijää sai sen perusteella duunia graafisen suunnittelun alalta." Kahdeksan prosenttia vastaajista ilmoitti graffitaitojen käyttösyyksi *muut syyt*. Vastaajien ilmoittamat muut syyt esiintyivät aina osana muita vastaajien merkitsemiä vastausvaihtoehtoja. Muut syyt vastausvaihtoehdon maininnat jakaantuivat karkeasti kahteen joukkoon. Ensinnä luvallinen graffiti saattoi toimia eheyttävänä ilmaisumuotona, sillä se tarjosi mahdollisuuden "purkaa painetta ja pahaa oloa" tai

maalaaminen oli ”jotain, mitä voi tehdä, kun elämä ahdistaa”. Toiseksi mainittiin kokonaisvaltaisesti omaksuttuun graffiti-elämäntapaan liittyviä kommentteja: *It’s my life, lifestyle ja everything*.

Maalaamisen aktiivisuus

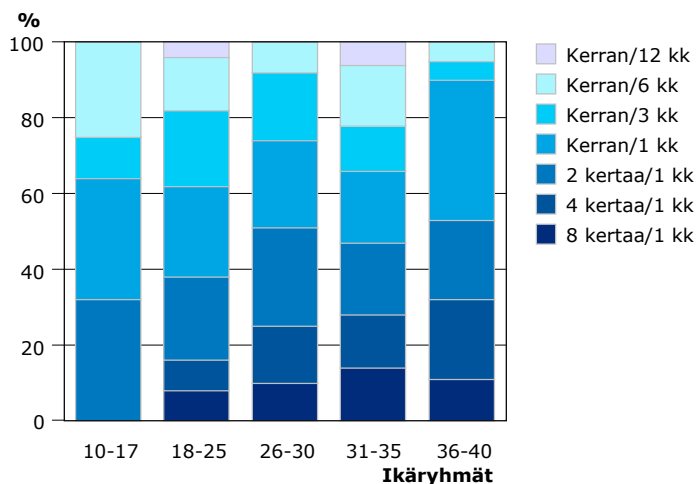
Kuvio 12. Maalaamisen aktiivisuus graffiti-aidoilla (N=180)

rusteella luvallisilla graffiti-aidoilla maala-taan tyypillisesti yhdestä kahteen kertaa kuukaudessa. Lähes 70 prosenttia vastaa-jista maalaa graffiti-aidoilla kerran tai use-ammin kuukaudessa.

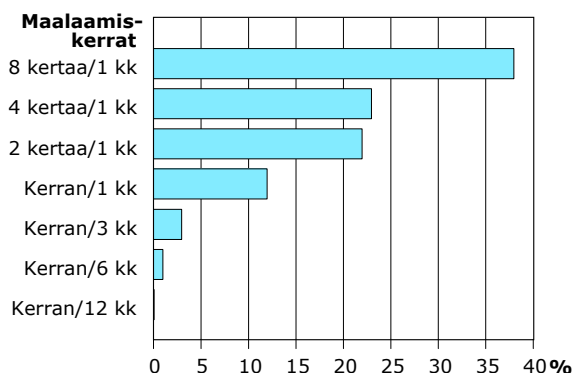
Graffitien maalaamisen aktiivisuus vaihtelee ikäryhmittäin. Alle 18-vuoti-aista 32 prosenttia maalasi graffiteja ker-ran ja yhtä moni kaksi kertaa kuukaudes-sa. 26 prosenttia heistä kävi maalaamassa vain kaksi kertaa vuodessa. Vanhemmis-ta, 36–40-vuotiaiden ikäryhmästä lähes 40 prosenttia kävi maalaamassa kerran kuu-kaudessa. Suurikäyttäjien ryhmä eli neljä kertaa kuukaudessa tai useammin maa-laavat vastaajat olivat kaikki täysi-ikäisiä harrastajia. Esimerkiksi noin 30 prosenttia 31–40-vuotiaista vastaajista ilmoitti maa-laavansa graffiti-aidoilla neljä kertaa kuu-kaudessa tai useammin.

Kuvio 13. Maalaamisen aktiivisuus graffiti-aidoilla ikäryhmittäin (N=179)

Maalaamisen aktiivisuuden perusteella voidaan erottaa kolme käyttäjäryhmää: neljä kertaa kuukaudessa tai useammin maalaavat *suurikäyttäjät* (21 %), kerran tai kaksi kuukaudessa maalaavat *perushar-rastajat* (47 %) sekä yhdestä neljään ker-taa vuodessa maalaavat *kokeilijat tai fii-listelijät* (32 %). Viimeiseen ryhmään sisäl-tyvät myös ulkopaikkakuntalaiset, kuten eräs harrastaja kommentoi ”Täällä käyn kerran kolmessa kuukaudessa, mutta maalaan kerran viikossa asuinpaikkaani lähellä olevalla seinällä.” Vastauksien pe-

Kuvio 14. Vuosittaiset maalaamiskertojen osuudet maalaamisaktiivisuuden mukaan (N=180)

Neljä kertaa kuukaudessa tai useammin maalaavat suurikäyttäjät tekivät graffititaidoilla maalatuista töistä reilu 60 prosenttia ja kerran tai kaksi kuukaudessa maalaavat perusharrastajat 35 prosenttia. Yhdestä neljään kertaa vuodessa maalaavat kokeilijat, fiilistelijät ja ulkopaikkakuntalaiset maalasivat graffiteista noin viisi prosenttia.

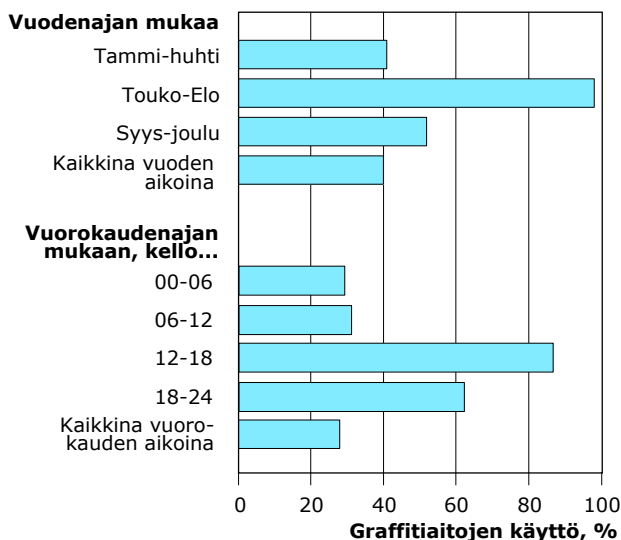
Maalaamisen ajankohdat

Graffititaidoilla maalataan pääsääntöisesti lämpöisinä vuodenaikoina. Lähes kaikki vastaajat (98 %) ilmoittivat maalaavansa touko- ja elokuun välisenä aikana. Kesäiset sääolosuhteet, loma-ajat ja tapahtumat vilkastuttavat oleellisesti maalaamista graffititaidoilla. Vastaajista hieman yli 50 prosenttia ilmoitti jatkavansa maalaamista syys- ja joulukuun välisenä aikana. Noin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti maalaavansa kylmimpinä

vuodenaikoina tammi- ja huhtikuun välisenä aikana. Lisäksi vastaajista noin 40 prosenttia maalaa graffititaidoilla ympäri vuoden. Vastaajien mukaan vuodenaikojen mukaisesti vaihtuvat sääolosuhteet eivät juuri näytä vaikuttavan varsin suuren maalaajakunnan harrastustoiminnan jatkuvuuteen, vaikka ympäri vuoden maalaavien vastaajien maalaamisen vilkkauden voi arvioida vähentyvän kylmimpinä vuodenaikoina.

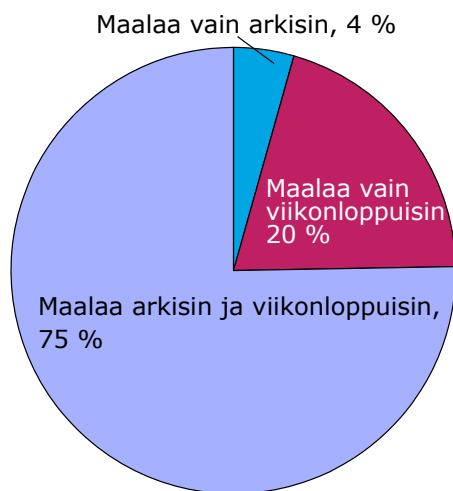
Vastaajista 85 prosenttia ilmoitti maalaavansa graffititaidoilla valoisaan aikaan, keskipäivän ja iltakuuden välisenä aikana. Noin 60 prosenttia vastanneista ilmoitti maalaavansa iltaisin kuuden ja keskiyön välisenä aikana. Noin 30 prosenttia maalaa yöaikoina, joka vaikutti olevan joillekin aivan erityinen keskittymisen hetki: ”Yöllä on oma rauhallisuus. Oma puhe ja muu ei häiritse ketään muita.” Reilu 30 prosenttia vastaajista ilmoitti maalavansa aamupäi-

Kuvio 15. Graffititaitojen käyttö vuodenajan (N=184) ja vuorokaudenajan (N=185) mukaan

vällä kello kuuden ja kahdentoista välisenä aikana. Lisäksi vajaa 30 prosenttia vastaa- jista ilmoitti maalaavansa kaikkina vuo- rokauden aikoina. Tässä kohdin on mai- nittava, että riittävä valaistus on yksi kes- keisiä graffitaidoilla maalaamisen ehtoja. Ilta- ja yömaalaamiselle voikin nähdä tar- joutuvan puitteet juuri valoisina lämpimi-nä vuodenaikoina. Toisaalta pimeämpinä vuodenaikoina alueella korkealta heijas- tuva keinovalo luo maalaamiselle puittei- ta iltaisin.

 Kuvio 16. Graffitiatojen käyttö viikonajan mukaan (N=182)

Vastaajista 75 prosenttia maalasi graffiti- aidoilla sekä arkipäivisin että viikonlop- puisin. Graffitaidat ovat siis käytössä vii- kon jokaisena päivänä. Noin 20 prosenttia vastaajista ilmoitti maalaavansa graffiti- aidoilla vain viikonloppuina ja viisi pro- senttia vain arkipäivinä. Myös säätilojen vaihtelut kohdentavat maalaamisen ajan-

kohtaa: aurinkoisina päivinä aidoille saa- vutaan maalaamaan monilukuisesti. Li- säksi maalausrytmiä tiivistäviä kausi- ja poikkeuspäiviä ovat esimerkiksi alueella järjestetty *Re-fresh*-siivoustalkoot tai muut graffitia musiikkiin ja ajanvietteeseen liit- tävät tapahtumat, joiden yhteydessä har- rastajat ovat saattaneet kokoontua yhtäai- kaiseen graffitien maalaamiseen lähes sa- tapäisenä joukkona.

Maalaamiseen käytetty aika ja raha

Vastaajista puolet ilmoitti maalaavansa työtään kahdesta neljään tuntiin. Lisäksi toiseksi suurin ryhmä eli reilu kolmasosa harrastajista ilmoitti tyypillisen maalaus- tapahtuman kestävän aina neljästä kuu- teen tuntiin. Näiden kahden suurimman vastaajaryhmän yhteenlaskettu osuus oli 83 prosenttia. Tuloksen perusteella on ar- vioitavissa, että tyypillisesti yhden graffiti- n maalaamiseen käytetään aikaa hieman alle neljä tuntia. Maalaamisaikojen ääri- päinä oli yhdeksän prosentin osuudella alle kaksi tuntia maalaavat ja kahdeksan prosentin edustuksella aina kuudesta tun- nista yli kahdeksan tuntia maalaavat vas- taajat.

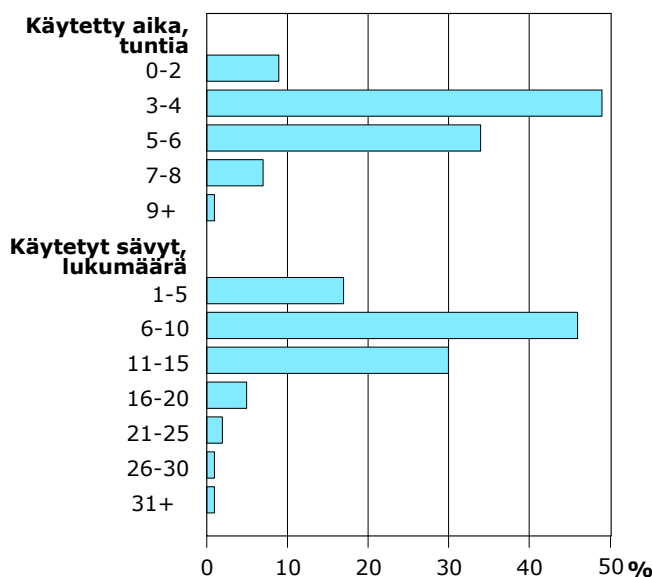
Varsinaisen maalaustapahtuman jat- koksi on usein lisättävä maalauksen suun- nittelutyö eli sketsaus; paperille piirretty- jen ideoiden ja luonnosten tekeminen ja niiden viimeistely ennen maalaustapahtu- maa. Yksittäistä maalaustapahtumaa ennakkosuunnitelmiseen voi siis pitää varsin runsaasti aikaa, keskittymistä ja pitkäjänteisyyttä vaativana harrastuksen muotona. Lisäksi ryhmätyönä toteutet-

tavat maalaukset vaativat erilaisten näkemyksien sovittelua sekä yhteisen työn ja aikataulujen koordinoitua. Eriksien kysyttäessä 74 prosenttia vastaajista (N=161) ilmoitti viettävänsä maalaamisen lisäksi muutenkin aikaa Suvilahden ja Kalasataman alueella.

Lähes puolella vastaajista oli tyypillisesti maalausta tehdessään käytössä kuudesta kymmeneen erilaista sävyä eli spraymaalitölkkiä. Kun yhden spraymaalitölkin hinta on neljä euroa, yksittäisen maalauksen kustannukset vaihtelevat 24–40 euron välillä. Tällöin keskimääräisen maalauksen kustannus on noin 32 euroa. Toiseksi suurin ryhmä eli 30 prosenttia vastaajista käytti maalatessaan kymmenestä viiteentoista eri sävyä, jolloin yksittäisen maalauksen kustannus kohoaa 40–60 euron välille.

Eri sävyjen käytön ääripäinä 17 prosenttia vastaajista käytti maalauksissaan yhdestä viiteen sävyä ja runsaimmin eri sävyillä maalaava joukko eli alle 10 prosenttia vastaajista käytti maalauksissa aina 16:sta yli 30:een eri sävyä. Vähiten sävyjä käyttävien vastaajien kohdalla yksittäisen maalauksen hinnaksi muodostuu alle 20 euroa ja eniten sävyjä käyttävän joukon maalauksen kustannus voi kohota aina 60–100 euron haarukkaan. Varauksena on mainittava, että harrastajien sävymäärien käyttö vaihtelee tilanteesta ja maalauksesta toiseen sekä toisaalta kaikki käytetyt sävyt eivät ole uusia maalipurkkeja vaan edellisiltä maalauskerroilta talteen jääneitä *jämätölkkejä*, joita hyödynnetään uusia maalauksia tehtäessä. Siten tyypillisesti maalauksiin käytettyjen sävymäärien ja yksittäisten maalauksien kustannuksien tarkastelua voi pitää suuntaa-antavana. Eräs harrastajista pohti sävymäärien käyttöä seuraavasti: ”Niillä sävyillä mennään, mitä elämä on antanut. Se vaihtelee, palkkapäivänä enemmän, silloin käytössä voi olla esimerkiksi 20 eri sävyä.”

Kuvio 17. Yhteen maalaukseen käytetty aika (N=184) ja eri sävyjen määrä (N=127)

5.5 Sosiaalisuus luovallilla graffitiaidoilla

Graffitien tekemisen sosiaalisuutta tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: yhtäältä tarkastellaan maalaajien keskinäisiä suhteita ja toisaalta sitä kenelle vastaajat katsoivat graffiteja tekevänsä, keitä he pitivät yleisönään.

Kenen kanssa maalataan?

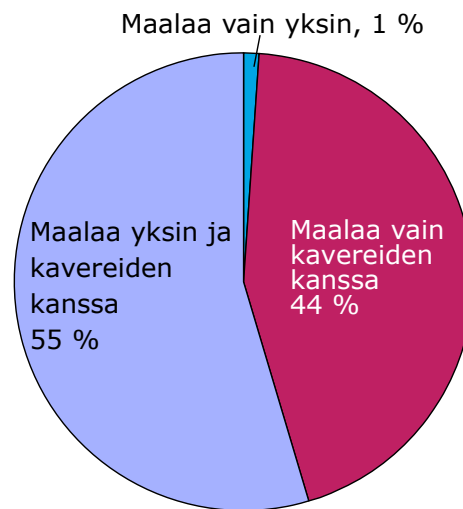
Vain yksi prosentti vastaajista ilmoitti maalaavansa graffitaidoilla yksin. Loput vastaajista maalasivat graffiteja ystäviensä kanssa. Ystävien kanssa graffiteja maalaavat vastaajat jakautuivat kahdeksi kutakuinkin samansuuruiseksi ryhmäksi. Vajaa puolet eli noin 45 prosenttia vastaajista ilmoitti maalaavansa vain ystäviensä seurassa ja toinen puolikas eli 55 prosenttia ilmoitti maalaavansa vaihtelevasti sekä yksin että ystäviensä kanssa. Vaikka graffitaidoilla käydään maalaamassa pääsääntöisesti ystävien kanssa, on toiminnan suhteen jokseenkin paradoksaalista se, ”et sä oot siinä loppupeleissä ihan yksin vaikka menis frendien kanssa.” Tämä tarkoittaa sitä, että jokainen vastaa itse oman maalaamistoimintansa lopputuloksesta, sillä kyse on kilpailuhenkisestä omien graffititaitojen koettelusta. Toisaalta graffitien yksintekeminen on luonteeltaan sosiaalista, sillä tyypillisesti harrastajat maalaavat töidensä yhteyteen oman ryhmänsä ja muiden ryhmien nimilyhenteitä sekä yksittäisten jäsenten nimimerkkejä.

Onko saanut aidoilla uusia ystäviä?

Toinen luvallisen graffitin toiminnan sosiaalisuutta kuvaava kysymys *onko luvallisilla graffitaidoilla saanut uusia ystäviä* avaa myös varsin sosiaalisesti painottuneen harrastusnäkömän. Vastaajista yli 70 prosenttia ilmoitti saaneensa luvallisilla graffitaidoilla maalatessa uusia ystäviä. Huomattavasti vähäisempi osa eli vajaa kolmannes vastaajista ilmoitti, ettei lu-

vallisilla graffitaidoilla ole tullut solmittua uusia ystävyssuhteita. Täysin uusien ystävien tutustumisen lisäksi sosiaalisuuden idea on merkinnyt maalaamisessa taukoa pitäneiden parissa sitä, että ”tällä on tavannut vanhoja kavereita uudestaan”.

Kuvio 18. Kenen kanssa vastaajat maalaavat graffitaidoilla? (N=185)

Tekijöiden ja yleisöjen välisestä suhteesta

Sitä, *kenelle aidoille maalatut graffitit on tehty*, kysyttiin pyytämällä vastaajia valitsemaan seitsemästä valmiista vastausvaihtoehdoista sopivat. Vastausvaihtoehdot olivat itselle, kavereille, graffitin harrastajille, satunnaisille kävijöille, kaikille kaupunkilaisille ja valokuvina Internet-yleisöille sekä muu syy. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto. Suosituimpana vastausyhdis-

telmänä graffiteja tehtiin itselle ja kaikille kaupunkilaisille.

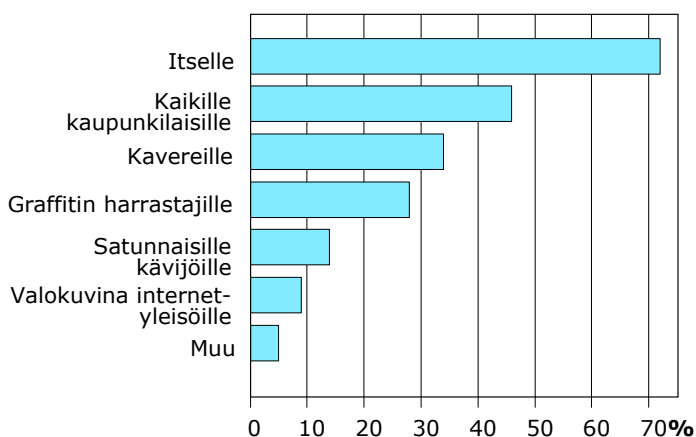
Vastaajien suosituimmiksi luvallisten graffitien tekemisen kohderyhmäksi muodostui *itselle* (72 %) ja toiseksi yleisemmin niitä tehtiin *kaikille kaupunkilaisille* (46 %). Graffitien itselle tekemisen voi olettaa viittaavan siihen, että harrastus tähtää ennen muuta tekijän omien maalaamistaitojen kilpailuhenkiseen kehittämiseen ja maineen kasvattamiseen erilaisten kohderyhmien parissa. Gastman & Neelon (2011, 31) ovat tuoneet esille, että ”graffiteja tehdään itselle, mutta itselle tehdyt työt toteutuvat muun yleisön välityksellä – sillä tekijä tarvitsee työstään palautetta”. Itselle ja kaikille kaupunkilaisille tehtyjen graffitien välinen suhde voi ilmentää graffitikulttuurin laajinta ajateltua palautejärjestelmää. Suvilahden ja Kalasataman luvallisilla graffitiaidoilla harrastajien palautejärjestelmän yksi keskei-

simmistä yleisöistä näyttää olevan kaikki kaupunkilaiset eli *totaaliset muukalaiset*, sellaiset ihmiset, joita ei välttämättä koskaan tapaa henkilökohtaisesti. Totaalisen muukalaisen idea on paikoin liudentunut kasvokkaiseksi kohtaamiseksi: ”Ja kyl sielä seinällä joku tulee aina kysymään graffitin maalaamisesta, niin kyl mä siinä koitan aina vastailla.” Noin 15 prosenttia vastaajista huomioi nämä alueella liikkuvat *satunnaiset kävijät* kohderyhmäajattelusaan. Alueen satunnaiset kävijät on mahdollista nähdä osana kaikkien kaupunkilaisten ryhmää, mutta samalla he ovat alueen omaksuneita ulkoilu- ja virkistyspaikkakäyttäjiä tai henkilöitä, jotka ovat paikanpäällä kiinnostuneita tutustumaan graffiteihin ja niiden tekemiseen.

Vastaajat ilmoittivat tekevänsä graffiteja *kavereille* (34 %) ja muille *graffitiharrastajille* (28 %). Vastausvaihtoehtona kaverit ja graffitiharrastajat voivat osin olla yhteneviä, mutta kaverit voivat myös olla muita ystäviä, jotka eivät välttämättä harrasta graffitien maalaamista. Ystäville ja graffitiharrastajille kohdistettujen graffitien tekemisen voi nähdä tilanteena, jossa harrastajat kommunikoivat toistensa kanssa ja samalla neuvottelevat graffitiyhteisön sisällä keskinäistä hierarkiaa.

Jokseenkin yllättäen vain noin 10 prosenttia vastaajista ilmoitti tekevänsä graffiteja valokuvina Internet-yhteisöille, vaikka luvallisilla graffitiaidoilla maalauksien nopea vaihtuvuus ja niiden dokumentointi saattaisi juuri edellyttää töiden taltiointia ja jakelua valokuvien muodossa. Esimerkiksi graffititukija Felisbretin (NYT 4.2.2010) mukaan ”ennen junat kuljettivat nimiä ympäriinsä, mutta nyt Internet

Kuvio 19. Maalattujen graffitien kohderyhmiä (N=185)

on se, mikä liikuttaa nimiä”. Vähäisen vastausmäärän syynä voi olla se, että omista töistä otettujen valokuvien sijaan harrastajat odottavat muiden välittäjähenkilöiden lataavan valokuvia töistään Internetin yhteisöpalveluihin, sillä omien töiden lataaminen voitaisiin nähdä liiallisena ”itsensä tyrkyttämisenä”. Lisäksi viisi prosenttia vastaajista ilmoitti kohderyhmäkseen *muut*-vaihtoehdon. Muiksi kohderyhmiksi mainittiin ”kaikki kansalaiset” tai pelkistään ”kaikille”. Lisäksi töitä tehtiin paikallista graffitiperinnettä arvostaen ”suurille muinaisille” tai henkilökohtaisemmin ”omalle naiselle” sekä läheisen muistoa kunnioittaen ”kuolleen ystävälle”.

5.6 Mielipiteitä luvallisten graffitaitojen vaikutuksesta

Ilkivallalla tarkoitetaan hyviä tapoja loukkaavaa käyttäytymistä julkisella paikalla. Suppeampana käsitteenä vahingontekoa on kaikki yksityisen tai julkisen omaisuuden oikeudeton hävittäminen, vahingoittaminen, turmeleminen, likaaminen tai rikkominen. Lähes 80 prosenttia luvallista graffitia harrastavista vastaajista arvioi, että luvallinen graffititaitotoiminta ehkäisee ilkivaltaa. Noin 10 prosenttia vastaajista katsoi, ettei kysymykseen voi vastata yksiselitteisen myöntävästi tai kieltävästi. Eräs harrastaja mainitsikin, että ”toi on vaikea kysymys”. Osa maalareista reagoi esittämällä vastakysymyksen ”mitä tässä ilkivallalla tarkoitetaan”, jolloin ilkivaltaa verrattiin lähinnä paikkojen turhaan hajoittamiseen. Osa puolestaan näki ilkivallan ympäristön sotkemisena. Eräs harras-

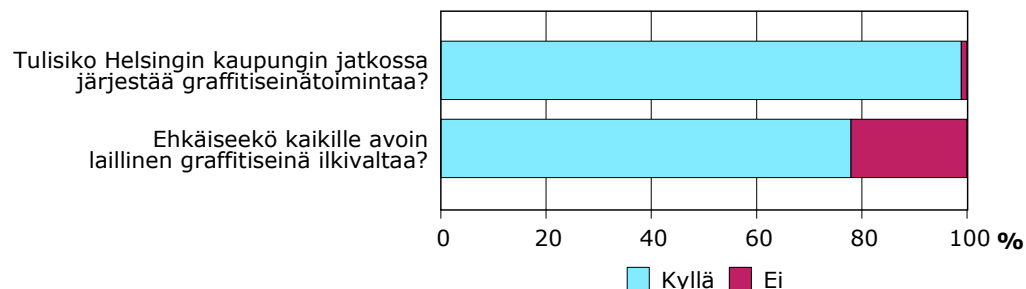
taja kommentoi, että ”mä en pidä sotkemisesta, se on rumaa, siksi lailliset paikat on hyviä, kun saa harjoitella rauhassa.” Jotkut toivat esiin sen, ettei ole kyse joko-tai-tilanteesta ainakaan kaikkien harrastajien kohdalla. Harrastajan mukaan luvallinen graffitipaikka vähentää ilkivaltaa, ”jos jokin täällä käytetty tölkki on muualta pois, mutta ne ketkä haluaa tehdä julkisilla paikoilla tai junissa, niin ei tää seinä ehkäise”. Vastaajat kokivat kysymyksen vaikeana ja näkemysten painopisteet vaihtelivat.³ Graffitiharrastajien kanssa käydyissä keskusteluissa luvallisten graffitipaikkojen vaikutuksesta esiintyneet vastaan- ja puolesta-argumentit voi esittää seuraavasti:

1. Argumentti: Luvalliset graffitipaikat vahvistavat luvattomiin töihin painottunutta graffitikulttuuria, koska luvallisilla paikoilla voi harjoitella graffitien tekemistä luvattomia paikkoja varten.

Vaikea kysymys, vähentääkö laillinen graffitaita laittomia töitä, eikä siihen ole mitään yksiselitteistä vastausta. Tommonen seinä on omiaan voimistamaan koko kulttuuria, innostaa ihmisiä maalaamaan enemmän ja antaa mahdollisuuden ihmisille kehittyä pa-

³ Kyselyselvityksessä jätetään käsittelemättä kysymys, oletko harrastanut graffitia graffitiseinän aukioloaikana muualla, sillä kysymys synnyttää validiteettiongelman. Kysymystä on pidettävä epätarkkana, koska siinä ei eritellysti kysytä sitä, tekevätkö vastaajat graffitia muualla luvattomilla vai luvallisilla paikoilla. Kysymyksen parissa vastaajista 72 prosenttia ilmoitti harrastavansa graffitia myös muissa paikoissa ja 28 prosenttia harrasti graffitia vain Suvilahden tai Kalasataman luvallisilla graffitaidoilla. Useat harrastajat mainitsivat kysymyksen kohdalla tekevänsä graffitia muualla, mutta vain luvallisilla paikoilla, esimerkiksi Espoossa, Kirkkonummella, Porvoossa tai muissa vastaavissa paikoissa.

Kuvio 20. Mielenpitoja luvallisista graffititapahtumista

remmiksi maalaajiksi. Voi sen ajatella, et ei se innostus rajoita sitä maalaamista vain sinne laillisille seinille, jolloin se lisää graffitia. Se on ihan mahdollista. Toisaalta mä uskon kun niitä seiniä on, niin se tarjoaa niin monille itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia, joka riittää varmasti suurimmalle osalle. Se irrottaa graffitin sen alkuperäisestä yöllisestä rynnimisestä, joka joillekin on aina tärkeä olennainen osa sitä, mut saattaa olla, et laillisista seinistä tulee ihan normaali tapa tehdä graffitia. Vaikea arvioida, et onko vielä tarve lähteä yöllä maalaamaan junia vai ei. (Graffititaiteilija D 4.6.2012.)

2. Argumentti: Luvalliset paikat muuttavat perinteistä luvattomiin töihin painotunutta graffitikulttuuria, koska jokainen luvallisilla graffititapahtumilla käytetty maali-
tölkki on luvattomista paikoista pois.

Laillinen graffitipaikka ei lisää laittomia graffiteja. Ei. Yleisesti se ei varmasti lisää. Se, et jos siellä on pari randomii känni-idioottia, jotka ei ole sen tilan säännöllisiä käyttäjiä. Jos ne nyt sattuu löytää jonkun melkein tyhjän purkin

sieltä ja piirtää sillä jonkun puumerkin jonnekin viereisen rakennuksen seinään, niin se mahdollisuus on olemassa. Mut ei se lisää laitonta graffitia kaupunkikuvassa, vaan pikemminkin vähentää sitä. Jopa ne joille laitton graffiti on se tärkein asia, käy siellä vanerilla maalaamassa. Sit se tarve toteuttaa jossain muualla vähenee. Sit on tietysti ne, jotka näkee, et laitton graffiti on aitoa graffitia, niin niiden tekemisiin tai tekemättä jättämisiin noi lailliset seinät ei juuri tee muutosta. Niitten motiivi on joku muu kuin pelkkä maalauksen tekeminen. Jos sun motiivi on vandalismi, ni se, et jos sä pääset vandalisoimaan luvan kanssa, ei täytyä sitä kaipuuta. (Graffititaiteilija B 15.5.2012.)

Mielipideasetelma tukee Felisbretin (NYT 4.2.2010) näkemystä, jonka mukaan graffityhteisössä on kaksi keskeistä tapaa saada tunnustusta: joko taiteellisten ansioiden tai oletetun riskin perusteella. Graffitin traditionaalisia arvoja kannattavien keskuudessa riskin ottamista arvostetaan enemmän kuin esteettisiä arvoja. On siis mahdollista, että luvalliset graffititapahtumat voivat suunnata graffitin tekemisen asenteita uudella tavalla painottaen esteettisiä

arvoja. Erään harrastajan mukaan kyse on yksilön tekemistä valinnoista, mutta samalla kyse on myös kulttuurista ajattelutapaa muokkaavista edellytyksistä.

Jokainen tekee itse sen valinnan vetääkö kommandopipon päähän vai tekeekö laillisia töitä. Kun pahin kapinan terä on tylsynyt, niin laittomat graffitit eivät ole enää niin kiinnostavaa. Eikä graffiti tarvitse kapinointia. Nyt palataan kasvattamiseen, ei paikkojen remppaan laittamiseen. Ennen lupapaikkoja vaikutti nollatoleranssi ja jos sinä aikana jäi kiinni graffitin tekemisestä, niin kovat rangaistukset tuottivat harrastajien keskuudessa välinpitämättömyyttä. Sit syntyi rappiomeininkiä: mitä huonommin meni, niin sitä koolimpi jätkä oli. Musta silloin syntyi idea oman roolin vankeudesta, et kovat jätkät tulee junaradoilta. (Graffititaiteilija E 30.5.2012.)

Kysyttäessä tulisiko Helsingin kaupungin jatkossa järjestää luvallista graffitiseinätointia, vastaajat olivat lähes yksimielisesti (99 %) sitä mieltä, että luvallista graffititoimintaa tulisi järjestää. Helsingissä on siis harrastajien ja mahdollisesti muiden kaupunkilaisten keskuudessa kysyntää luvallisille graffitimaalaus- ja kokoontumispaikoille. Eräs harrastaja kuvasi graffitien tekemisessä tapahtunutta muutosta seuraavasti:

Et jos sä oot 24 tuntii siinä laittomassa graffititouhussa, ni yöllä liikutaan ja sillon tapahtuu kaikkee hurjaa: rata-pihalla voi jäädä junan alle, voi saada korkeajännitteen tai pompitaan tuolla

teollisuusalueella. On siinä huima ero näihin laillisiin graffitipaikkoihin. Ja muutenkin ihan taiteen harrastukselle, ei oo ollu noin isoja seiniä ikinä laillisesti, niin kyl tuolla porukka kehittyy, se on ihan varma juttu. Kyllä nää lailliset aidat varmaa vaikuttaa, varsinkin niihin ketkä on päättäny, ettei ne enää maalaa laittomia. Nyt on mahdollisuus maalaa hienoja graffiteja. (Graffititaiteilija F 23.5.2012.)

5.7 Graffitiharrastajien maalaustoiminnasta

Graffitiharrastajien maalaamistoimintaa Suvilahden ja Kalasataman luvallisilla graffitiaidoilla tarkastellaan prosessi- ja lopputulosnäkökulmasta. Myös Kimvallin (2007, 4) mukaan graffitia on tarkasteltava sekä toimintana että kuvana. Maalaamisprosessin kuvauksessa painotetaan graffitien tekemisen luonnetta ja lopputuloksien tarkastelussa graffitimaalauksien tyylikysymystä. Maalaustoiminnan kuvauksen lähtökohdaksi useat graffitiharrastajat pohtivat luvallisen graffitin merkitsevän heille graffitien tekemähdollisuutta vailla oikeudellisia riskejä ja sitä, että graffiti on tullut hyväksytyimmäksi ilmaisumuodoksi.

Mulle graffitiaidat on merkinnyt sitä, että nollatoleranssi on päättynyt, et on annettu mahdollisuus graffitille. Toiseksi graffitista on tullut jollakin tavalla ansaitusti hyväksytympää. Musta se on hienoa, et ihmiset ovat pystyneet näkemään kuinka hienoja graffitit voi olla julkises-

*sa tilassa. Ne mitä on käytetty graffitio-
ngelman kuvaamisessa, ovat olleet lä-
hinnä tägejä tai jotain muuta. Se on ol-
lut pitkän aikaa julkisessa keskustelussa
tuotettu kuva graffiteista. Tää on nyt
avannut sitä enemmän. (Graffititaitei-
lija G 11.6.2012.)*

Graffitikulttuurin arvioitiin laajentuneen kahdeksi suuntaukseksi: yhtäältä luvattomia töitä painottavaksi alakulttuuriseksi toiminnaksi ja toisaalta luvallisten graffitien maalaamiseksi, missä painottuvat taiteelliset ansiot. Taiteilijan mukaan luvallisen graffitin kehityssuunnat ovat edelleen käymistilassa:

*Graffiti ei ole ehkä enää tässä graffitiai-
tayheydessä alakulttuuria. Se et onko se
vaihtoehtokulttuuria, mut mille? En mä
osaa sanoa mille se on vaihtoehto. Okei,
sä et ehkä voi sitä vielä työväenopistos-
sa harrastaa, mut ei se välttämättä enää
kovin kaukana ole siitä. Sen voi sanoa, et
sellanen hardcore -laiton graffiti on ala-
kulttuuria, mut ei toi Suvilahdessa tehty
graffiti ole enää sellasta alakulttuuria,
mut ei ne mitään valtavirtaakaan ole.
(Graffititaiteilija G 11.6.2012.)*

Graffitikulttuurin sisällä voidaan tunnistaa kolme toisistaan poikkeavaa harrastajaryhmää: harrastajat, jotka maalaavat vain luvallisissa paikoissa, luvattomia graffiteja maalaavat sekä henkilöt, jotka tekevät molempia (vrt. Kramer 2010a). Luvattomien graffitien takia luvalliseen graffitiin voidaan edelleen suhtautua kriittisesti. Harrastajan mukaan:

*Monihan leimaa, et jos Suvilahdessa on
laillisia graffitiseiniä, niin heti tulee se
ikkunanrikkomis-efekti, jos yks rikkoo
ikkunan, niin kaikki rikkoo ikkunoita.
Et tänne tullaan harjoittelemaan rikok-
sia. Et ei se kyl ihan niin mene. Kaikki
ihmiset on kuitenkin erilaisia. Ihmiset
maalaa eri syistä. Jotkut tulee tänne tree-
naamaan; harjoittelee maalaamista,
kokeilee jotain uusia juttuja elämään-
sä. Jotkut tekee sitä taiteen takia. Jotkut
haluaa tehdä sitä jännityksen takia, et
haluaa saada kiksit siitä. Itte enemmän
taiteen kannalta. (Graffititaiteilija H
4.7.2012.)*

Graffitien tekeminen on luonteeltaan yhteisöllistä ja siten myös hyvin sosiaalinen toiminnan muoto (Felisbret 2009, 180–182). Graffitiyhteisössä kilpaillaan siitä, kuka on teknisesti taitava ja tyyllillisesti omaperäinen maalaaja, ja tuotetaan sen mukaista sosiaalista hierarkiaa. Kilpailun jännitteisessä tilassa kiistelyt ja sovitte-
lut ovat myös tavanomaisia tapahtumia. Tyypillisesti graffitiharrastajat liittoutuvat ryhmiksi (crew) – jolloin yksilöidentiteetit kytkeytyvät kollektiiviseksi identiteetiksi – ja moninaisesti polveillen eri ryhmien verkostoiksi. Perinteisesti graffitiharrastajat ovat asettaneet paljon painoa ryhmätyölle ja keskinäiselle luottamukselle. Kokenut harrastaja kuvasi luvallisen graffititoiminnan sosiaalisuutta seuraavasti:

*Graffitin maalaaminen on sosiaalinen
tapahtuma ja mulle ne iltapäivät on eh-
dottomasti se sosiaalinen juttu; musaa,
pari bissee ja kavereita. Toisaalta sa-
maan aikaan siinä aidalla monta äijää*

kyhnyttää ja maalaa, ja ei ne keskenään paljoa puhele. Mut siihen liittyyse, et sitä maalausta on ehkä etukäteen suunniteltu mitä tehdään, koordinoitu värejä ja jopa joku yhtenäinen tausta, ja sit siellä vietetään yhdessä tuntikausia. Se on vähän sellanen picnic-tapahtuma. Sit sen jälkeen on yleensä jonkinlaiset jatkot, kun siinä on tehty ikään kuin päivän työ yhdessä. Tehty joku isompi säätö, joku muraali, ja siin on voinut mennä joku kuusi tuntia. Sit me ollaan voitu mennä vaikka saunomaan yhdessä. (Graffititaiteilija D 4.6.2012.)

Tyypillisesti graffitin maalaamistapah-
tuma käynnistyy harrastajan oman piis-
sin eli nimimerkin kirjaimien, taustojen
ja värisävyjen luonnostelulla. Vihkoa, jo-
hon luonnosteluja tehdään, kutsutaan
black bookiksi. Toisinaan maalauksia
tehdään ilman ennakkoluonnosteluja ja
niillä sävyillä, joita sattuu olemaan käy-
tössä. Usein harrastajat maalaavat luvall-
isilla graffitiaidoilla koko työalueensa
taustan lateksimaalilla telaten tai myö-
hemmin spraymaaleilla oman nimimer-
kin kirjainten maalaamisen yhteydessä.
Tämän jälkeen maalauspinnalle luonnos-
tellaan käsivaraisesti spraymaalilla kir-
jainten (*letterien, fonttien*), varjostuksien
(*3-dimension*), taustojen ja niiden yhtey-
teen mahdollisesti liitettävien hahmojen
eli *charojen (character)* ääriviivat eli *linjat*
(*lines*). Seuraavaksi käynnistyy maalauk-
sen varsinaisten värisävyjen maalaaminen
eli linjojen täyttö, *fillaus (filling)*. Päätteek-
si graffitimaalaukseen lisätään erilaisia ko-
ristekuvioita eli *efektejä*: nuolia, linkkejä,
kuplia, halkeamia, plasmasäteitä, sähkö-

purkauksia, kimalluksia, lasivaikutelmia,
liukuvärejä jne.

Kesällä 2012 muutamat graffitiaidoilla
tavatut naiset olivat aloittaneet vastikään
kirjaimiin perustuvien graffitien tekemi-
sen. Tyypillisesti he maalasivat kirjaimiin
perustuvan graffitin sijaan *characterja* eli
hahmoja, esimerkiksi henkilökuvia, sydä-
miä, kaloja sekä juhannus- ja mökkimai-
semia. Syksyllä 2013 järjestettiin naisille
tarkoitettua graffitimaalaustoimintaa ni-
mellä *Lady Crew*. Kirjaimiin perustuvien
graffitien tekeminen vaatii graffitiperin-
teen ja -tekniikoiden tuntemista, kuten
eräs naisharrastaja kuvasi:

*Letterit on oma lajinsa. Hahmot ovat
helpompia, koska niistä mulla on enem-
män kokemusta. Pitää ensin tehdä sitä
mitä osaa, et innostuu koko lajista ja voi
kokeilla jotain haastavampaa. Amatöö-
rinä ei kannata aloittaa suorista pitkistä
linjoista, koska niitä on tosi vaikea teh-
dä. Toiseksi letterit voi olla enemmän
rennompia, eikä sellasia suoria jäyhä-
jököttäjiä. Innostun varmasti lisää, kun
tajuan tehdä jatkossa pätkittäisiä lette-
reitä, joiden tekeminen on helpompaa.
Eli tiedon ja taidon puutetta. Mut mä
olen saanut paljon palautetta maalari-
pojilta ja hyviä vinkkejä. Mä oon pal-
josta velkaa jätkille. Lettereitä pitää teh-
dä tyylillä jos tekee. (Graffititaiteilija I
7.6.2013.)*

Alueella liikkuvan kaupunkilaisyhteisön
seuraamaa maalaustapahtumaa voidaan
kutsua graffitiperformanssiksi. Maalauk-
sen valmistuttua tekijä ottaa työstään va-
lokuvan, joka on mahdollista lähettää In-

Kuva 57. Totals-jengi maalasi kahdeksan tunnin aikana suurikokoisen graffitin Kalasatamassa. Maalauksen tekovaiheet: sketsaus, sävyjen valinta, maalien ostaminen, työnjakoon perustuva graffitin maalaaminen ja valmis graffitimaalaus (kuvat Mika Helin)

ternetin sosiaalisessa mediassa oleviin graffitiharrastajien yhteisöihin keskusteltavaksi. Valokuvan oton jälkeen muiden harrastajien on mahdollista maalata tehdyn päälle uusi työ. Taiteilijan mukaan:

Kirjoittamaton sääntö siellä on, että kun tekijä on ottanut omasta työstä kuvan, niin sen jälkeen se on vapaata riistaa. Periaatteena olisi se, että hienoimmat säilyis pisimpään, mut kuka sen sit arvottaa. Usein jos tekijä tunnetaan, tekijä

on tunnettu ja arvostettu, niin se vaikuttaa siihen, et ei ihan ensimmäisenä mennä siihen päälle maalaamaan. Muuten vois syntyä jonkinlainen aitakiista, mut en ole kuullut mistään pahemmasta. (Graffititaiteilija D 4.6.2012.)

Yhden graffitimaalauksen tekeminen voi olla runsaasti aikaa ja kärsivällisyyttä vaativaa, joten luvallisilla graffitiaidoilla harrastajien omaksi löyhäksi säännöksi on muodostunut, ettei tulisi maalata sellaisen työn päälle, jota ei itse pysty tekemään paremmin. Harmistusta voi harrastajien keskuudessa tuottaa vaivalla tehtyjen maalauksien sotkeminen tai sellainen arvostelukyvyn puute, jossa taidokkaasti tehty graffiti on peittynyt heikommin tehdyn alle. Toisinaan harrastajien keskinäisissä kiistakysymyksissä voi esiintyä töiden tarkoituksellista ylimalaamista eli *krossaamista* (*cross-out*). Maalauksien sotkemisen ehkäiseminen liittyy myös graffititaitojen siisteyskysymykseen. Kokeneen taiteilijan mukaan:

Siisteyden osalta yritetään heittää kannuja roskikseen. Kyl se on omaa juntuutta, jos jättää paskaläjäksi. Se ei ole hyvä juttu. Kyl kannut kannattaa heittää veke ja yrittää puhkasta ne purkit, et ihan junnut sotke. Kyl tää paikka on pidetty melko siistinä, et jos tuolta jotain paskaa löytyy, ni ei graffarit mee yleensä noita tynnyreitä kaatelee ja ettii maaleja, se on ihan muu taho ketä sieltä ettii limupulloja tai jotain muuta. (Graffititaiteilija F 23.5.2012.)

Graffitiaidoilla maalauksien kierto on nopeaa. Toisinaan uutta maalausta tehdessään harrastajat tiedustelevat kohteliaisuuseleenä toisilta harrastajilta, voiko tämän edellisen työn päälle jo maalata. Jos maalattu graffiti on *burneri* (*burner*) eli paras tai jollakin muulla tavalla hyvin erityinen työ, saattaa se säilyä koskemattomana aina useammasta kuukaudesta jopa vuoteen. Kunnianhimoisten harrastajien tavoitetta kuvattiin seuraavasti: ”Se on burneri, kun näkee ihmisten kulkevan

Kuva 58. Vasemmalla Kalasataman ”sadekatoksella” peitetään lateksimaalilla aikaisempi maalaus uutta työtä varten. Oikealla harrastajat rentoutuivat työpäivän päätteeksi graffiteja maalaten (Kuvat Mika Helin)

Kuva 59. Graffitimaalauksen viimeistely Kalasatamassa 2012
(kuvat Mika Helin)

sen vierestä ja ne jää sitä työtä varta vasten katsomaan, ja et se miellyttää silmää vielä vuosienkin jälkeen.” Macdonald (2001, 192–193; Komonen 2012, 194) on kutsunut graffitiharrastamisen muodostamaa vaihtoehtotodellisuutta *liminaaliseksi sfääriksi*, jossa tavanomaisen elämän asiat siirtyvät hetkeksi tauolle: tällöin henkilö vapautuu arki-identiteetin rajoitteista ja häntä

arvioidaan yksinomaan maalausten perusteella. Harrastaja kuvasi graffitikulttuuriin kuuluvaa *burnaamisen* eli kilvoittelun tai voittamisen perusideaa seuraavasti:

Oman feimin lisäksi siin on tottakai battle tai kilpailuvietti, siis kilpaillaan siitä kuinka paljon nimeä näkyy, kuin tyylikkäitä teoksia sä teet, kuinka värikkäitä tai isoja, ni se tekee graffitista vähän poikkeavan kuin monessa muussa taidemuodossa. Tottakai kaikki taiteilijat haluavat tehdä komeimman taulun tai veistoksen, mut graffitissa se on hyväksyttyä, et kilpailuvietti on enemmän läsnä. Euroopassa battlaaminen ei ole samalla tavalla esillä kuin jenkeissä. Kun mä olen käynyt maalaa siellä paikallisten kanssa, ni huomaa, et ihan kavereitten kesken kaikki yrittää burnaa toisen. Siis ollaan kavereita, mut sit kun mennää seinälle, ni it's war. (Graffititaiteilija B 15.5.2012.)

Graffitityylit vaihtelevat graffitiharrastajittain ja harrastusajan pituuden mukaan. Yleensä jokainen graffitiin perehtynyt harrastaja pyrkii töidensä näkyvyyden lisäksi kehittämään omaa tunnistettavaa maalaustyyliänsä. Toisinaan harrastaja saattaa laajan kokeneisuuden perusteella hallita useita tyylejä. Myös ryhmittäin ja kaupunginosittain voi olla mahdollista tunnistaa erilaisia tyylejä, mutta nykyään tyyliä ja vaikutteet ovat toisiinsa niin sekoittuneita, ettei tämän kaltaista eriytymistä ole havaittavissa, elleivät ryhmittymien jäsenet yhdessä tietoisesti keskity jonkin erityisen muotokielen toistamiseen. Lisäksi graffitityylit vaihtelevat maittain ja maanosit-

Kuva 60. Helsinki Winter Graffiti 2013 -kilpailu keräsi Kalasataman graffititaidalle 30 eri graffitisukupolvien maalajaa ja lukuisan joukon tapahtuman seuraajia (kuva Tia Mellberg)

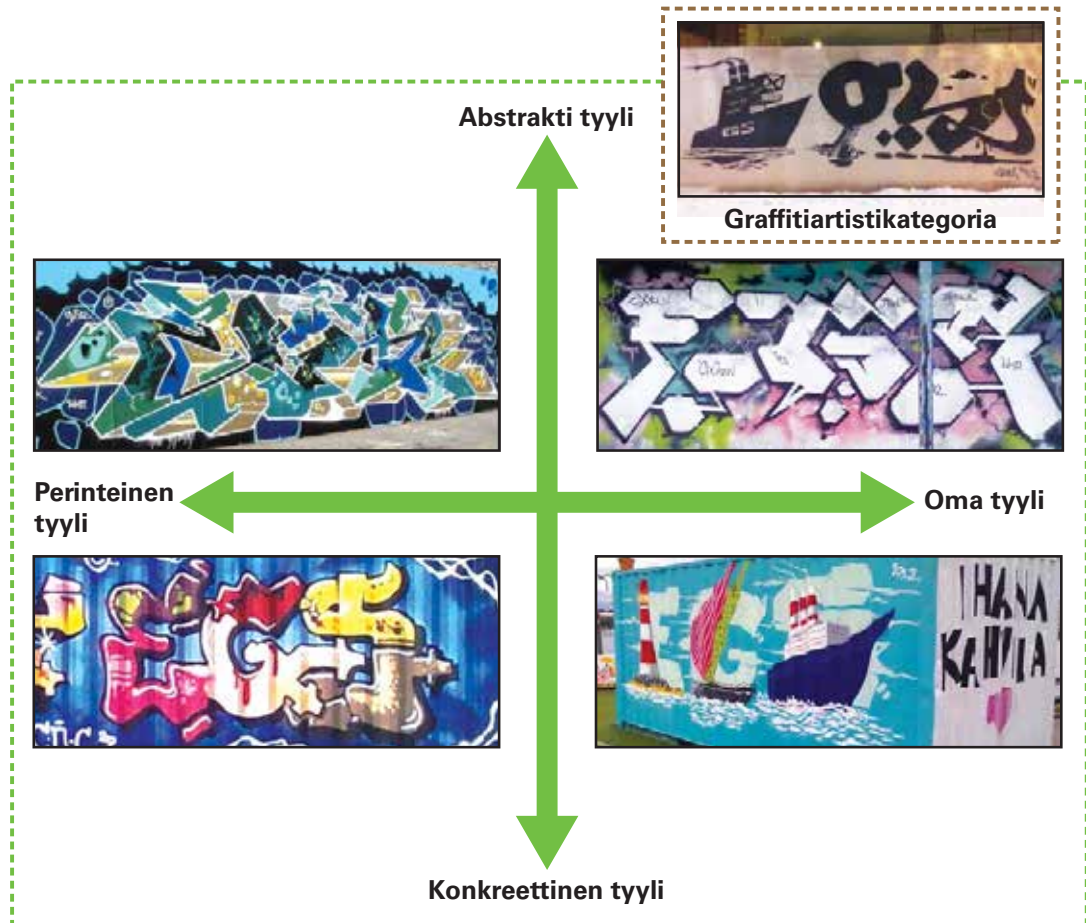

tain. Helsinkiläinen graffiti edustaa yhden kaupungin osalta suomalaista graffitiperinnettä ja laajemmin suomalainen graffiti sijoittuu osaksi skandinaavista tyyliperinnettä. Suvilahden ja Kalasataman alueella maalattujen luvallisten graffitien havainnollistamistehtävän tarkoituksena on visuaalisesti kuvata maalattujen lopputuloksien moninaisuutta yhden kansainvälisesti kokeneen graffititaiteilijan työesimerkkien välityksellä (ks. kuvio 21).

Suvilahden ja Kalasataman luvallisilla graffititaidoilla on tavattavissa kaikkia havaintokuvion ulottuvuuksien mukaisia graffitityylejä, niin henkilökohtaiseen harrastushistoriaan kuin laajempaan graffitiperinteeseen suhteutettuna. Yksi

graffitimaalaus voi sisältää viittauksia eri aikakausiin, tyylimailmoihin ja esitystilanteisiin. Graffititaiteilija K:n (13.5.2013) mukaan havaintokuvan ulottuvuuksista *perinteinen tyyli* tarkoittaa sitä, että maalattu työ ymmärretään graffitiksi ja se sisältää viitekehyksen olemassa olevaan graffitiperinteeseen. *Oma tyyli* puolestaan voi olla graffitina omaperäisempi ja soveltussa esitysyhteydessään yllätyksellinen. Oma tyyli voi haastaa olemassa olevien graffitikonventioiden rajoja. Toisen ulottuvuuden *abstrakti tyyli* viittaa graffitiin, jossa kirjainten muodot ovat hämärtyneet vaikeatajuisiksi vaatien lukijalta harjaantuneempaa tulkintaa. Abstraktimpi tyy-

Kuvio 21. Graffitityylien luokittelua yhden graffitiartistin nimimerkin mukaan
(vrt. Kimvall 30.3.2007a, 30.3.2007b & Räisänen 4.8.2012)

li vetoaakin useimmin graffitiin vihkiytyneisiin "alan miehiin". *Konkreettinen tyyli* puolestaan edustaa helposti ymmärrettävää ja viimeistellyn näköistä työtä. Niin sanottuna kansantajuisena maalauksena sitä voidaan arvostaa graffitiharrastajia laajemman yleisön parissa. Tällöin graffiti on saatettu myös sovittaa laajempaan käyttöyhteyteen. Kun harrastajan työt löytyivät erilaisiin tilanteisiin ja paikkoihin sovitettuna oman persoonallisen muotokie-

lensä, voidaan töitä ryhtyä tulkitsemaan *graffitiartistikategoriassa*. Erään harrastajan mukaan graffitiaitojen nykytilanteessa maalauksien tyyli- ja sisältökysymykset sekä eri kohderyhmien huomioiminen liittyvät vielä jokseenkin orastavasti toisiinsa.

Mä teen graffitia itelle ja kavereille. En tee välttämättä tavalliselle kaduntal- laajalle, kun ne ei välttämättä saavuta

sitä graffitin ideaa, ne ei nää sitä juttua kuten muut maalarit. Ne ei välttämättä ymmärrä niitä kirjaimia. Ne vaan näkee ehkä jotain mukavia värejä. Periaatteessa graffitia voi tehdä kaikille kaupunkilaisille, mut se maalaus ei ehkä aukea niille, paitsi jos tekee vähän erilaisia juttuja, sellasia jotka ottaa esimerkiksi kantaa asioihin. (Graffititaiteilija J 4.2.2013.)

Ferrellin (2009, 23–24) mukaan graffitiharrastajien perinteinen ja ensisijainen yleisö ovat muut graffitimaalarit. Graffitin tekeminen voidaan tulkita graffitiharrastajien kollektiiviseksi keskusteluksi eli symboliseksi vuorovaikutukseksi, jossa graffitimaalarit pyrkivät haastamaan, yllättämään ja yllyttämään toinen toisiaan. Tällaisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa

on mahdollista kehitellä uusia tekniikoita ja jakaa tyyllillisiä innovaatioita. Useat graffitiharrastajat arvioivat keskusteluisa, että luvallisten graffitaitojen seurauksena maalaamisen tekniikka- ja tyyliosaaaminen tulee jatkossa kehittymään paljon. Eräs harrastaja arvioi Suvilahden ja Kalasataman luvallisten graffitaitojen tilannetta seuraavasti:

Tekniikka menettää merkityksensä sillä hetkellä kun on paljon samanlaisia ja helvetin hyviä töitä, eli ne ei erotu toisistaan, ja se saa näyttämään koko aidan tapetilta. Ainahan täytyy erottua. Kyse on tyylien taistelusta, joka käydään värien ja kirjainmuotojen avulla. Tyyli on graffitin message. (Graffititaiteilija K 6.7.2012.)

 Kuva 61. Luvallisen graffitin maalaustilanne Kalasatamassa kesällä 2012 (kuva Mika Helin)

Kuva 62. Maalattuja hahmoja: Mannerheim, sapluunalla tehty luvaton katutaidehahmo Helsingin Kaivopuistossa talvella 2014 sekä luvallinen New York -tyylin graffitihahmo kirjaimeen sijoitettuna ja kirjainten ulkopuolella Kalasatamassa kesällä 2012 (Kuvat Mika Helin)

Kuva 63. Naisten ja miesten yhteinen maalaustapahtuma Kalasatamassa syksyllä 2013. Tilaisuuden organisoi Lady Crew, joka on järjestänyt naisille tarkoitettuja graffitityöpajoja (Kuva Mika Helin)

6 YHTEENVETO

6.1 Tutkimus

Tutkimuksentekoa ovat ohjanneet seuraavat graffiti-ilmiötä koskevat käsitteelliset näkemykset. Valtaosa nykyisistä maalaatuista graffiteista perustuu tyylillisesti ja teknisesti New York -graffitiin. Perinteisesti graffitin tekijöiden tavoitteena on ollut maineen hankkiminen levittämällä omaa tyyliteltyä nimimerkkiä ympäri kaupunkia. Maskuliinisen identiteetin rakentamiseen tähänneessä graffitikulttuurissa on painottunut maineen kartuttaminen, kilpailuhenkisyys, rikosoikeudelliset riskit ja olosuhteisiin liittyvät vaarat. Luvallisen graffitin seurauksena riski- ja vaaranäkökulma ovat menettäneet merkitystä, mutta toimintaa ohjaa edelleen graffitien tekemisen kilpailuhenkisyys. Luvallisen graffitin kohdalla tutkimuksessa on painotettu riskinottoon perustuvan oikeudellisen argumentin sijaan esteettistä argumenttia. Graffitiksi on nähty kaikki se ilmaisu, joka sisällön, muodon ja toiminnan puitteissa nojaa pitkään New York -graffitiperinteeseen. Tutkimuksessa graffitiharrastajaksi (tai -taiteilijaksi) on kutsuttu henkilöä, joka paikallisesta graffitiperinteestä käsin nojaa luvallisessa maalaamistoiminnassaan New Yorkissa 1960-luvun lopulla syntyneeseen ja 1980-luvun alkupuolella maailmanlaajuisesti levinneeseen graffitikulttuuri-ilmiöön.

Graffiti on nähty ristiriitaisena, kiistojen sävyttämä ja kaupunkien elinvoimaisuus-

teen vaikuttavana ilmiönä. Graffitiongelman ratkaiseminen on synnyttänyt kaksi koulukuntaa: Yhdysvalloista omaksuttu rikottujen ikkunoiden teoriaan nojaava nolatoleranssi, jonka mukaiseen toimintaan on kuulunut luvattomien maalauksien nopea poistaminen ja tekijöiden aktiivinen kiinniotto sekä pedagoginen toimintamalli, jonka mukaan luvallinen graffiti antaisi mahdollisuuden kohdata ala- tai vastakulttuurisia graffitin tekijöitä heidän omalla kentällään. Koulukuntien välistä keskustelua on sävyttänyt luvattomien ja luvallisten graffitien välinen suhde; tulisi siko graffitia arvioida rikosoikeudellisesti vai myös taidepoliittisesti sekä toisaalta lisääkö vai vähentääkö luvallisen graffitin tekemähdollisuus luvattomia graffiteja. Tätä tutkimusta on ohjannut laajempi kysymyksen asettelu: mistä paikallisessa graffiti-ilmiössä on kysymys. Tutkimuskysymys jäsennettiin kolmeksi kokonaisuudeksi. Alkuun kysyttiin, kuinka paikallinen graffiti ilmiönä on syntynyt ja muuttunut sekä kuinka on syntynyt mahdollisuus luvallisten graffitaitojen sijoittumiseen Helsingin Suvilahden ja Kalasataman alueille. Kolmanneksi kysyttiin keitä ovat Suvilahden ja Kalasataman graffitaitojen käyttäjät ja kuinka alueen graffitaitoja on käytetty.

Helsingiläisen graffiti-ilmiön kehityksen perusteella muodostettiin kuva graffi-

tin suuresta linjasta. Helsinkiläinen graffitin suuri linja muodostui vuosikymmenet ylittävästä graffitiin suhtautumisen aaltoliikkeestä, jossa toisistaan poikkeavat ajanjaksot ovat kriisiytyneet ja on muodostunut uusi graffiti-ilmiötä säätelevä suunta. 1980-luvulla graffiti edusti kaupungin kaunistamisen eetosta, jolloin graffitiin suhtauduttiin myönteisesti. 1990-luvulle tultaessa kaupungin kaunistamisen eetos kriisiytyi, kun graffitien tekemiseen liitettiin sotkemisen ja vandalismin piirteitä. 1990-luvun loppupuolella omaksuttiin käyttöön nollatoleranssiin perustuva Stop töhryille -projekti, joka tähtäsi graffitiingelman poistamiseen. Projekti kriisiytyi kymmenen vuotta myöhemmin joustamattomana äärilinjana. Vuodesta 2008 lähtien kaupunkipoliittisen toiminnan seurauksena hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa näkemys, jonka mukaan graffiti luvallisena tekemisen muotona määrittyi osaksi monimuotoista kaupunkikulttuuria. Helsinkiläisen graffitin suuren linjan neljättä vaihetta määrittää graffiti-ilmiön nykytilanne eli se, kuinka laajamittaisesti tehtyyn luvalliseen graffitiin jatkossa suhtaudutaan.

Luvallisten graffitiaitojen sijoittuminen Suvilahden ja Kalasataman alueille perustui pitkään kaupunkipoliittiseen päätöksentekoon ja alueen syrjäiseen sijaintiin. Kalasataman uuden kaupunginosan rakentaminen ja sen yhtäaikainen sosiaalinen kehittäminen ovat nojanneet viihtyisyyttä, kulttuuria ja ruohonjuuritason toimintaa painottavaan suunnittelunäkemykseen. Suvilahdessa ja Kalasatamassa luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus on tähännyt julkisen tilan viihtyi-

syyden, kulttuuritarjonnan ja taideharrastustoiminnan lisäksi paikallisen graffitiingelman ratkaisemiseen. Luvallisten graffitiaitojen tehtävänä on ollut kohdistaa "vaihtokauppana" graffitien maalaaminen sovituille luvallisille maalauspinnoille sekä ehkäistä alueella luvatonta maalaamista ja muuta ilkivaltaa. Rakennusviraston tilastojen mukaan luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus ei ole lisännyt Helsingissä luvattomien graffitien määrää.

Virkamiesten haastattelujen perusteella Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffitiaidat sekä niiden käyttö ja käyttäjät heijastelevat kolmea paikan käyttöteemaa: kulttuuritaloutta, alueen väliaikaisia käyttöjä ja tee-se-itse-kulttuuria. Toisin sanoen luvallisen graffitin mahdollisuuksien luomisessa ja ylläpidossa on ollut kyse tavoitteellisesta toiminnasta vaikuttaa graffitiingelman ratkaisemiseen, lisätä kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia sekä luoda uutta keskiluokkaistuvaa ja kiinnostavaa asuinalueita. Nämä tavoitteet ovat ylittäneet perinteisen jaon nähdä graffiti vain "rikoksena" tai "taiteena". Kokemukset Suvilahdessa ja Kalasatamassa ovat mahdollistaneet uusien luvallisten graffitipaikkojen avaamisen niin Helsingissä kuin muualla Suomessa. Luvallisen graffitin tekemahdollisuuden on nähty olevan osa monimuotoista kaupunkikulttuuria.

Kyselytulokset antoivat mahdollisuuden profiloida tutkimuksen *kulttuurisen toimijatyyppin* eli *luvallisen graffitin jokamiehen*. Yhteenvedoksi profiloidun toimijatyyppin tarkoituksena on kuvata Helsingin 30-vuotisen New York -graffitiin perustuvan ilmiön nykytilanteessa Kalasataman ja

Suvilahden luvallisilla graffitiaidoilla maalaava tyypillinen graffitiyhteisön edustaja. Yhteenvedoksi laadittu luvallisen graffitin kulttuurinen toimijatyyppi ei kuvaa ketään todellista henkilöä. (Vrt. Baggini 2007; Anttila & Rensujeff 2009, 99.)

Tyypilliseksi alueen luvallisia graffitaitoja käyttäväksi henkilöksi osoittautui 30-vuotias mies, joka asuu Helsingissä. Hänelle luvallinen graffiti merkitsee vapautta maalata graffiteja ilman oikeudellisia riskejä ja sitä, että hän voi kilpailuhenkisesti kehittää omia esteettisiä kykyjään muiden graffitiharrastajien kanssa. Luvallisen graffitin jokamies on aloittanut Stop töhryille -projektin aikana vuonna 2000 ja on siten harrastanut graffitien maalaamista 12 vuotta. Luvalliset graffititaidat ovat tarjonneet hänelle mahdollisuuden jatkaa nuoruuden ajan harrastusta luvallisesti. Pääsääntöisen toiminnan mukaan jokamies käy palkkatyössä ja on ennen työelämäänsä siirtymistään opiskellut.

Jokamies on omaksunut Suvilahden luvalliset graffititaidat käyttöönsä heti niiden avaamisen jälkeen vuonna 2009. Toisena toimintakautena vuonna 2010 hän omaksui käyttöönsä Kalasataman luvalliset graffititaidat heti niiden avauduttua. Tiedon alueen graffitiaidoista jokamies sai ystäviltään. Jokamiehelle luvallisten graffitien maalaamisen syynä toimi harrastaminen, vapaa-aika, kaverit ja paikan tunnelma. Jokamies harrasti graffitien tekemistä syvällisesti aihealueeseen perehtyen, mutta toisinaan hän maalasi aidoilla kevyenä huvitteluna. Paikoittain graffiti liittyi myös jokamiehen ammatin harjoittamiseen.

Suvilahden ja Kalasataman luvallisilla graffitiaidoilla jokamies maalaa graffite-

ja kahdesta neljään kertaan kuukaudessa. Jokamies tekee graffiteja kaikkina vuoden aikoina, mutta lämpiminä vuodenaikoina maalaamistoiminta tiivistyy, silloin hän maalaa viikoittain kerran tai useammin. Jokamies maalaa kaikkina viikonpäivinä kuitenkin toiminnan painottuessa viikonloppuihin. Lisäksi hän maalaa graffiteja myös kaikkina vuorokaudenaikoina, mutta pääsääntöisesti iltapäivisin ja ilta-aikoina. Jokamies käyttää aikaa yhden graffitin maalaamiseen hieman alle neljä tuntia. Kun yhden spraymaalitölkkin hinta on neljä euroa, jokamiehen yksittäisen maalauksen kustannus vaihtelee 24–40 euron välillä, jolloin maalauksen keskimääräinen kustannus on 32 euroa.

Jokamies on luonteeltaan sosiaalinen. Luvallisilla graffitiaidoilla hän maalaa graffiteja yleensä ystäviensä kanssa, mutta toisinaan myös yksin. Hän on saanut graffitiharrastuksen parissa lukuisia uusia ystäviä. Jokamies maalaa luvallista graffitiä kilpailuhenkisesti itselle ja lopputuloksina kaikille kaupunkilaisille. Luvallisia graffiteja maalatessaan jokamies esittää graffitiperformanssin ja sen yhteydessä hän on myös keskustellut graffitimaalauksista muiden tilaa käyttävien kaupunkilaisten kanssa. Pääsääntöisesti jokamies uskoo, että luvallinen graffiti ehkäisee ilkkivaltaa, mutta suhtautuu kuitenkin pohdiskelevasti sen vaikutuksiin luvattomien maalauksien esiintymiseen. Lisäksi jokamies arvioi, että luvalliset graffitipaikat mahdollistavat hienojen graffitien tekemisen, mikä edesauttaa omien taitojen kehittämistä yhdessä kavereiden kanssa. Luvallisen graffitin harrastaminen on tarjonnut jokamiehen vasta- tai alakulttuuriselle asennoitumi-

selle vaihtoehdon. Jokamies toivoo ilman epäilyksiä luvallisen graffititoiminnan jatkuvuutta.

Suvilahden ja Kalasataman alueilla saatujen kyselytuloksien perusteella graffitiharrastamista ei voida enää pitää vain nuorisokulttuurisena ilmiönä, sillä harrastajien keski-ikä oli noin 30 vuotta ja laaja ikäjakauma aina alaikäisistä yli 40-vuotiaisiin merkitsi sitä, että graffitin harrastaminen ei ole rajoittunut nuoruuden ajan toiminnaksi (vrt. Kramer 2010a, 245). Harrastajista 95 prosenttia oli miehiä. Graffiti-aidoilla oli harrastajia Helsingin graffiti-historian kaikilta vuosikymmeniltä. Tulos kertoo siitä, että graffiti-aidat ovat keskittäneet harrastamistoimintaa ja ne ovat olleet myös aikaisemmin luvattomia graffiteja tehneiden harrastajien käytössä. Esimerkiksi Stop töhryille -projektin aikana graffittien tekemisen aloittaneiden vastaajien osuus oli yli 30 prosenttia. Tuloksen mukaan projektin vaikutus graffitien tekemisen aloittamisen ehkäisemiseksi on ollut jokseenkin vähäistä. Pääasiallisen

toiminnan mukaan reilu 80 prosenttia vastaajista kävi palkkatyössä, opiskeli tai toimi yrittäjänä. Tuloksen perusteella mielikuvat graffitiharrastajien sijoittumisesta yhteiskunnan "reuna-alueiden" toimijoiksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Graffiti-aitojen käyttösyyinä korostuivat harrastaminen ja vapaa-ajanvietto sekä graffittien tekeminen itselle ja kaikille kaupunkilaisille. Tulos viittaa siihen, että luvallisen graffitin tekeminen julkisessa tilassa on muuttanut graffitiharrastajien alakulttuurista orientaatiota. (vrt. Macdonald 2001, 90; Kramer 2010a, 243.) Harrastajat toivoivat lähes yksimielisesti luvallisille graffitipaikoille jatkuvuutta.

Kyselyn tulokset vahvistavat sitä käsitystä, että Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffiti-aidat sekä niiden käyttäjät ja käyttö ovat osa New York -graffitiin perustuvaa ilmiötä, joka on jatkunut Helsingissä jo 30 vuotta. Nykyisten luvallisten graffitipaikkojen seurauksena graffitiharrastajien ryhmä on sosiaalisesti monimuotoistunut siten, että sen näkeminen vain rikollisuus-

 Kuva 64. Venäjän Pietarista saapuneiden maalareiden tyylinäyte Kalasatamassa 2012 (kuva Mika Helin)

tai nuorisokulttuurikategoriassa on käynyt vaikeaksi (vrt. McAuliffe 2013, 522). Nykytilanteessa laadukasta luvallisten graffitien tekemistä voidaan kutsua taideharastukseksi, joka kaupunkitilan tuottamiskeinona voi edistää paikan viihtyisyyttä ja

vetovoimaisuutta. Suvilahdessa ja Kalasatamassa graffititaitojen käyttö on nivonut yhteen sosiaalisiksi suhteeksi kaupunkitilan suunnittelun, graffitiperformanssin ja taidekokemuksen.

Kuva 65. Pfams-jengin jäsenet maalasivat metafyyssisen tai complex-tyylin graffitiä Kalasatamassa kesällä 2012 (kuva Mika Helin)

Kuva 66. HGS-jengin block letter -"katutyylä" Kalasatamassa syksyllä 2012 (kuva Mika Helin)

Kuva 67. Funky Color -jengin taivuteltua ja viipaloitua kirjaintyyliä käärmeahmolla Kalasatamassa 2012 (kuva Mika Helin)

Kuva 68. HBG ja EFK -jengien jäsenet maalasivat ”kromilla” 1980-luvun lopulle tyypillistä aggressiivista ja battle station -tyyliä Kalasatamassa 2012 (Kuva Anssi Räisänen)

Kuva 69. FTC-jengin oma versio wild style -tyylistä Suvilahden rullalautamuurilla 2013: Commin from traintrax (kuva Trama)

6.2 Pohdinta

Pohdintaosiossa esitetään tutkimuksen synnyttämiä näkemyksiä graffitikulttuurin ja kaupunkitilan tuottamisen yhtymäkohdasta. Kalasataman uuden kaupunginosan rakentamisen seurauksena asutus, liiketoiminta ja liikenneinfrastruktuuri ovat alkaneet laajentua vanhalle teollisuus- ja satama-alueelle. Muutosta silmälläpitäen kiinteistöomistajien ja yritys-

ten toimeksiannosta laadittiin Suvilahtea ja sitä ympäröiviä alueita varten kaupunkirakenteen kehittämisraportti *Creative Coast and Pleasure Island*. Raportissa todettiin seuraavaa:

Alueen kokonaisanalyysi lähtee siitä, ettei meillä ole mahdollisuutta pitää ns. bulkkituotantoa Suomessa, vaan jou-

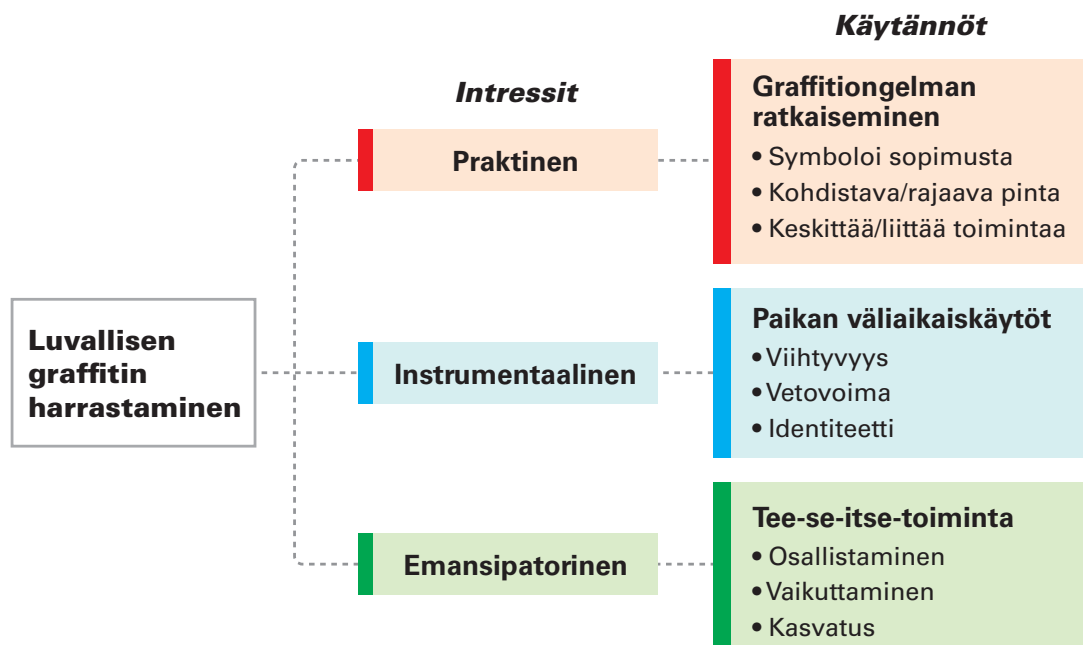
dumme luomaan ympäristöjä luovalle yritystoiminnalle. Luova yritystoiminta asettaa uusia erilaisia vaatimuksia kaupunkisuunnittelulle ja kaupunkirakenteelle sekä myös kaupungin toimintoille. Luova kaupunki on liberaali alue, joka elää ympäri vuorokauden. (Kari 2004, 2-3.)

Kehittämöraportissa nojataan Floridan (2005: 5-7, 22-37, 92 & 2002: 77, 180-184, 207-232) esittämään luovan kaupungin teesiin, jonka mukaan kaupunkien taloudellisella kasvulla ja kulttuurisilla erityispiirteillä nähdään olevan yhteys. Teesin mukaan kaupungin kulttuuriset erityispiirteet tunnistetaan innovaatioiden, kilpailukyvyyn ja taloudellisen kasvun moottoreiksi. Karin (mt.) kehitysraportin menestyvä liberaali alue viittaa paikkoihin

joihin ”luovat ihmiset hakeutuvat ja missä on suvaitsevainen ilmapiiri, rikas kulttuuritarjonta, värikäs katuelämä ja vilkas yöelämä.” Floridan (mt.) teesin mukaan luovuuteen panostavien ihmisten arvioidaan viihtyvän katutason kulttuurin parissa, sillä heidän näkökulmastaan kaikki omaperäinen ja kiinnostava tapahtuu marginaaleissa. Tällaisessa tilanteessa kaupungin historiaan ja alakulttuureihin kuuluvat ilmiöt kuten esimerkiksi graffiti nousevat kapitalistisen tuotannon kannalta kiinnostaviksi.

Mcauliffen (2012, 189-190) mukaan luova kaupunki -diskurssin voimistuminen ja luovuuden painottaminen jälkiteollisen talouden raaka-aineena on horjuttanut – ja myös muuttanut – suhtautumista graffitien tekemiseen, mikä perinteisesti on ollut kriminalisoitua toimintaa. Toisin

Kuvio 22. Luvallisten graffitipaikkojen tarkoituksia

sanoen luovan kaupungin teesin mukainen ”liberaali” tila-ajattelu on tuottanut mahdollisuuden uudelleen arvioida graffitien tekemistä luovana ja tuottavana kulttuurisena käytäntönä. Tämä luovan talouden realisointipotentiaali on mahdollistanut luvallisten graffitaitojen tuottamisen sekä graffitin ja katutaiteen kutsumisen kaupunkikulttuuria monipuolistavaksi ja viihtyisyyttä lisääväksi taidetuotteeksi. Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffititaidat sekä niiden käyttö ja käyttäjät heijastelevat luovan kaupungin lupausta kolmen teeman välityksellä, joita ovat paikan kulttuuritalous, alueen väliaikaiset käytöt ja tee-se-itse-kulttuuri. Nämä kolme luovan kaupungin teemaa ovat olleet graffitaitoja organisoineiden toimijoiden keskeisiä perusteluja. Graffitaitojen tuottamisen perustelut eivät ole erillisiä osa-alueita vaan niitä on pidettävä keskenään limitäisinä.

Suvilahdessa luvallisen graffitin harrastamismahdollisuus tuotettiin paikallisen graffitiongelman ratkaisemiseksi, minkä seurauksena luvattomien töiden kohdistaminen luvallisille graffitin tekopinnoille on kerännyt ja nivonut graffitien tekijät osaksi paikan kulttuurin kulutusta ja tarjontaa. Tämä viittaa tilanteeseen, jossa luvattomien graffitien tekijöiden alakulttuurinen orientaatio on absorboitunut osaksi paikan symbolitaloutta. Zukinin (1996, 1–9) mukaan paikan *symbolitaloudeksi* kutsutaan kuvan ja tuotteen yhdistävää julkista kulttuurin kulutusta, joka myös tuottaa paikan esteettistä vetovoimaisuutta. Symbolitalouden nähdään tuottavan perinteisen teollisuuden katoamisen tilalle uudenlaista kulttuurista toimintaa ja

kaupunkitilaa. Kokonaisprosessina symbolitaloudessa nivoutuvat yhteen taide, performanssi, paikan materiaaliset käytännöt lopputuloksineen sekä työvoima ja rahoitus. Suvilahden graffititaita on luonut puitteet kytkeä toisiinsa symbolitalouden kaksi suuntaa: mahdollisuuden hyödyntää vaikeasti kontrolloitavasta graffitikulttuurista versovaa visuaalista performansiestetiikkaa sekä vastaavasti graffitiyhteisön mahdollisuutta maalata luvallisesti vailla juridisia riskejä, rajatusti ja näkyvästi. On mahdollista, että graffitiongelman ratkaisemiseen tähtäävässä vaihtokaupassa pääoma ja julkinen valta yhdessä ovat voineet tiettyynajaan saakka absorboida graffitikulttuuriin sisältyvän sosiaalisen mahdollisuuden. Boltanskin & Chiapellon (2005: 441–443, 464) mukaan kyse on sellaisten ilmiöiden hyödykkeistymisestä, joiden ei ole aikaisemmin nähty mahdollistavan pääoman kasaamisprosessia. Kuitenkin näiden markkinavaihdon ulkopuolelle ajateltujen ilmiöiden voi nähdä edustavan sellaista autenttisuuden lähdettä, jolla voidaan vastata erilaisiin paikan erilaistamisen ja vetovoiman kehittämisen tarpeisiin. Tällaisessa tilanteessa Zukinin & Braslowin (2011, 133–138) mukaan graffitin ja katutaiteen läsnäolo voidaan nähdä ”maineeltaan ylöspäin kehittyvän alueen merkinä ja välineenä”. Lisäksi Suvilahden graffititaita on toiminut graffitien tekemistä kohdistavan ja rajaavan pinnan lisäksi myös symbolisena koettelupaikkana, jonka perusteella on esitetty väittämiä siitä, lisääkö luvallinen graffiti luvattomia graffiteja vai ei.

Kuva 70. Kalasataman työmaa-aitaan kiinnitetty merkki kesällä 2012 (kuva Mika Helin)

Kalasataman graffitaitojen mahdollisuus osana alueen *väliaikaistoimintoja* perustuu ajatukseen luoda rakenteilla olevan kaupunginosan työmaa-alueelle marginaalikulttuureista versovaa toimintaa ja viihtyisyyttä sekä omaisuuden parempaa markkinoitavuutta. Tilapäisellä kaupunkitilan käytöllä tarkoitetaan kestoltaan määraaikaisia sekä luonteeltaan kokeilevia ja toissijaisia käyttöjä. Tyypillisesti niille on tarjoutunut tilaa muuttuvilla teollisuus- ja satama-alueilla, mutta myös vanhan kaupunkirakenteen sisällä. (Lehtovuori ym. 2003, 27.) Väliaikaisten käyttöjen tarkoituksena on luoda uutta liiketoimintaa, paikan vetovoimaisuutta ja kilpailukykyä. (Lehtovuori & Ruoppila 5.10.2011, 2–5.)

Väliaikaisten käyttöprojektien nähdään mahdollistavan tärkeitä strategista etuja: ne edistävät kaupunkikulttuuria ja innovaatioita ja ne ovat luovassa taloudessa ensiaskeleita monille uusille yrityksille. Kalasatamaan organisoitujen graffitaitojen voi nähdä edustavan kaupunkitilan tuottamisnäkökulmaa, jonka mukaan väliaikaista julkista tilaa tuotetaan tee-se-itse-toimintaan perustuen nopeasti ja edullisesti. Tyypillisesti väliaikainen käyttötila tarjotaan (ala)kulttuuriseen käyttöön siten, että käyttäjyhteisö itse huolehtii vapaaehtoisesti paikan kohtuullisesta kunnosta. Väliaikaisuudesta huolimatta Kalasataman luvalliset graffitaidat ovat luoneet kehityssysäyksen uusille luvallisen graffitin vaikiintuneimmille käytännöille ja kaupunkitilaan sijoittumisen mahdollisuuksille.

Kalasatamassa ja Suvilahdessa luvallisen graffitin mahdollistamisessa on painotettu *tee-se-itse-kulttuuria*. Houn (2010, 2) mukaan kansalaiset ja järjestöt – usein marginaaliryhmät – ovat ottaneet tee-se-itse-käyttöön kaupunkien jäännöstilaja ja teollisuusmaita. Ringin (2013: 11–15, 29) mukaan tee-se-itse-toiminnassa on kyse kaupunkitilojen käyttäjälähtöisestä keinosta vaikuttaa tilan fyysiseen ja toiminnallisten sisältöjen muutokseen. Usein tee-se-itse-kulttuuriin liitetään ajatus tilan luvattomasta valtaamisesta toimijoiden omaan käyttöön. Suvilahden ja Kalasataman tapauksessa kaupungin organisaatiot ovat luoneet materiaaliset ja tilalliset puitteet itse-tehtävälle visuaaliselle ilmaisulle, graffitikulttuuriin liittyvälle ”omalle jutulle”. Tyypillisesti tee-se-itse-kulttuuria motivoi jokin kaupunkitilojen käyttöön liittyvä tarve ja vaihtoehtoisten ratkaisujen

tuottaminen. Tässä tapauksessa kyse on ollut paikallisen graffitiongelman ratkaisuun pyrkimisestä siten, että samalla on luotu kasvatuksellisia ja alueen viihtyisyyttä lisääviä puitteita. Suvilahden ja Kalasataman graffititoiminnan yhteydessä tee-se-itse-kulttuurilla on viitattu erilaisten kulttuuristen ryhmien mahdollisuuteen muokata ja ylläpitää omaehtoisesti käyttämäänsä kaupunkitilaa. Ajatuksen mukaan graffitiharrastajien itse suunnittelema ja toteuttama toiminta voi kasvatuksellisenä toimintana edesauttaa harrastajien omien taipumuksien tunnistamista, lisätä kokemusta omasta kansalaisuudesta ja tuottaa uutta monimuotoisempaa kaupunkikulttuuria. Tyypillisesti tee-se-itse-kulttuurin toimijoiden tilaan kohdistama interventio toteutuu paikan kehittämistarpeen ja kulttuurisen toiminnan vapauden välisessä jännitteisessä asetelmassa. Komosen (2012, 198) mukaan alakulttuureille on ominaista, että pyrkiessään säilyttämään autenttisuuden tunteen ne joutuvat tasapainoilemaan kaupallistumisen, hyödykkeistymisen ja alkuperäisen ruohonjuuritason tee-se-itse -asenteen välillä.

Toisaalta tee-se-itse-toiminta voi tuottaa graffitiharrastajien parissa sellaista yhteiseen vastuunkantoon perustuvaa käyttötilaa, josta saattaa hyötyä myös laajempi paikallinen yhteisö. Lisäksi luvallisen graffitin yhteydessä on painotettu jatkuvaa tee-se-itse-tilan käytön jännitteistä koeteluaikaa, jonka perusteella voidaan esittää vastakkaisia kantoja luvallisen graffitin haitallisuudesta tai sen suotavuudesta. Ivesonin (2013, 941) mukaan kaupunkitiloja uudelleenmuokkaava tee-se-itse-kulttuuri – kuten graffiti- ja katutaide – edustaa uudenlaista *käyttäjälähtöistä oikeutta kaupunkiin (right to the city)*, mikä mahdollistaa vaihtoehtoisten elämäntyylien ja tilakäyttöjen esiintymisen sekä voi samalla myös haastaa hallintokäytäntöjä.

Graffiti ja kaupunkitilan tuottaminen

Kaupunkitilan tuotannon näkökulmasta sosiologi Henri Lefebvreä (1991 [1974]) kiinnostivat prosessit, jotka johtivat tilaa hallitsevan representaation syntymiseen ja kilpailevien näkökantojen huomiotta

Taulukko 2. Graffiti-ilmiötä kuvaavat paradigmaattiset vastinparit kaupunkitilan tuotannon näkökulmasta

Näkökulma graffitiin	Luvaton	Luvallinen
Julkisen tilan suunnittelu	Suljetut ja ennalta määritellyt paikat (funktion toteutus)	Joustavat ja avoimet paikat (taipumuksien mestarointi)
Pääoman logiikka	Törmäys	Rinnakkainen
Kulttuurinen toiminta	Lika	Puhtaus, suoja
Julkisen tilan kontrolli	Toiseus	Minuus
Kaupungin asuttaminen	Marginaalit	Monimuotoisuus
Kaupungin vetovoima	Rauhaton	Luova
Kaupungin kehittäminen	Taantuminen	Arvon uudelleen luonti

jäämiseen. Lefebvren mukaan kaupunkitilat tuotetaan usein dialektisessä vastakainasettelussa auktoriteettien esittämien tilan representaatioiden (dominoiva) ja erilaisten ihmisryhmien tilan representaatioiden (dominoitu) välisessä suhteessa. Luvallisten graffitiaitojen tarjoamisen sekä niiden käyttäjien ja käytön voi nähdä ilmentävän uudenlaista kaupunkitilan tuottamistapahtumaa, joka on synnyttänyt vaihtoehtoisia merkityksiä sille, kuinka graffiti-ilmiöön suhtaudutaan ja kuinka luvallista graffitia on mahdollista hyödyntää vakiintuneempana tilan tuotannon välineenä. Toisin sanoen graffiti dominoituna ilmiönä on luvallisessa muodossa purkanut graffitiongelmaan liittyvää vastakkainasettelua ja asemoitunut vähintäänkin yhdenvertaiseksi tilakäytäntöjen representaatioksi. Lefebvre (2000, xvii–xxviii; Elden ym. 2003, 213) on ehdottanut, että kaupunkitilan tuotannon dynamiikkaa tulee tarkastella konstruomalla tutkimuskohdetta jäsentävät paradigmaattiset vastinparit, jotka on mahdollista edelleen aktivoida uusilla voimasuhteilla tai konfliktin lähteillä. Taulukko 2:ssa esitetään kaupunkitilan tuotannon näkökulmasta luvattoman ja luvallisen graffitin paradigmat.

Tietoa ja palveluiden tuotantoa painotavien jälkiteollisten kaupunkien yhteydessä on syntynyt suuntaus tuottaa ihmisten vapaasti käytettävissä ja muokattavissa olevia ”juoksevia” ja ”avoimia” tiloja vain tiettyjen funktioiden toteuttamiseen tähtäävien tilojen sijaan. Lynchin (1995) mukaan tällaisen tilasuunnittelun periaatteena toimii näkemys, että ”yksilöllä tulee olla mahdollisuus harjoittaa omien taipumuk-

siensa mestarointia”. Näkemys viittaa myös ”jaetun paikan” kokemukseen, jossa henkilökohtaisen vastuun nähdään kasvavan ulkoisen kontrollin vähetessä. Esimerkiksi Oswaltin ym. (2006) mukaan vanhojen teollisuustilojen omaksumisen spontaaniin väliaikaiskäyttöön on nähty sopivan toimintaan, jossa ihmisten on mahdollista kokeilla omia rajojaan, kilpailla toisten kanssa ja kehittää omaa osaamistaan – kaikki sellaisia piirteitä, jotka ovat keskeisiä graffitikulttuurissa. ”Juoksevien” ja ”avoimien” paikkojen käytön, joka usein edustaa kaupunkielämän marginaalia, nähdään vaikuttavan myönteisesti paikan käyttäjien vertais- ja itsekontrollin syntymiseen. Lisäksi alakulttuuriset tilakäytöt voivat muuttaa kaupunkialueiden imagoa vetovoimaisemmaksi. Tämä viittaa siihen, että graffitin ja katutaiteen hyödyntäminen osana tilatuotannon kehittämistä voi toimia yhdensuuntaisesti taloudellisen arvonluonnin tavoitteiden kanssa. Siten graffiti tai katutaide ilmiönä ei välttämättä asetu ”pääoman” suhteen törmäyskursille vaan asemoituu paikan kehittämisen suhteen rinnakkaiseksi toiminnaksi. Toisin sanoen maankoron kannalta luvallinen graffiti voidaan ongelman sijaan nähdä suojana; se voi luoda kuvaa vetovoimaisesta ja kiinnostavasta alueesta.

Jacobsin (1992 [1961], 34–37) kaupunkitilan tuottamisen perusväitteenä toimii se, että ”hyvin käytetyt” julkiset tilat ja kadut ovat turvallisia ja ehkäisevät turvattomuutta. Julkisissa kaupunkitiloissa suojaa luo kaksi seikkaa: kaupunkitilojen vakinaisten käyttäjien silmäparit ja tilojen melko jatkuva käyttö. Jacobsin ideoihin soveltaen luvallinen graffiti voi luo-

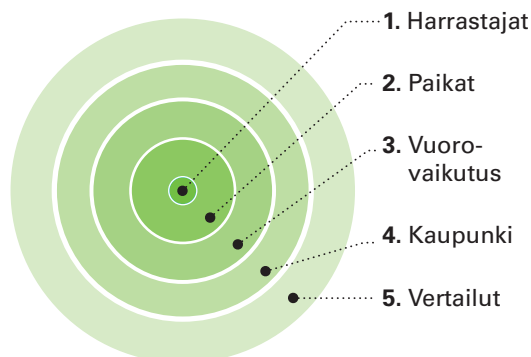
da edellytyksiä paikkojen viihtyisyyden luomiselle; se voi graffitiharrastajien toiminnan seurauksena luoda tiloihin uutta käyttöä ja toiminnan lopputuloksien seurauksena lisätä taiteen keinoin paikan vetovoimaisuutta. Toisin sanoen luvallinen graffiti voi luoda julkisiin tiloihin uutena toiminnan muotona ”suojaa” keräämällä paikkaan katsovia silmäpareja sekä synnyttämällä läpikulku-, odotus- tai oleskelupaikkoihin esteettistä vetovoimaisuutta. Samalla luvallinen graffiti voi edustaa muutosta, jossa alakulttuuriset marginaalit nivoutuvat osaksi monimuotoisen kaupungin asuttamisen hyväksyntää sekä ilmiötä, jossa negatiiviseksi koettu ”graffitirauhattomuus” muuttuu sen luvallisessa muodossa erääksi paikan viihtyisyyttä ja turvallisuutta lisääväksi tekijäksi. Kaupungin asuttamisen ja vetovoiman teemat kytkeytyvät myös kaupungin tai sen osien kehittämiseen, minkä on nähty olevan mahdollista luvallisen graffitin ja katutaiteen keinoin. Kansainvälisten esimerkkien valossa katutaiteeseen perustuva paikan kehittäminen on tarkoittanut pyrkimystä eheyttää tai luoda uutta elämää taloudellisesti ja sosiaalisesti taantuneille asuinalueille. (Waclawek 2011, 114; Zukin & Braslow 2011, 133–138; Vantaan kaupunki 11.6.2013.)

Julkisessa puheessa kaikki graffiti-sanan piiriin lukeutuva on usein nähty tuhoamisena ja vandalismina. Lisäksi graffiti on leimannut näkemys sen sijoittamisesta kulttuurisen lian kategoriaan suhteessa kaupunkitilaa hallitsevaan järjestykseen. Likaa ja puhtautta tutkineen Douglasin (2000 [1966]: 13–14, 47, 85) mukaan puhtauden ja järjestyksen rekisteröiminen on

havaintotapahtuma, joka perustuu kategorioita määrittäviin kulttuurisiin oletusarvoihin. Puhtauden havainto katoaa käyttämättömistäkin esineistä silloin, silloin kun ne ovat asiaankuulumattomissa paikoissa, omien kategorioidensa ulkopuolella. Näin lika on ainetta väärässä paikassa, mikä tuottaa huolta symbolisen järjestyksen jatkuvuudesta. Toisin sanoen lika on perimmältään turvattomuutta luovaa epäjärjestystä. Julkisiin tiloihin soveltaen se, mikä aikaisemmin on havaittu likana, voi uusissa luvallisen graffitin tekemisen paikoissa ja käyttötilanteissa saada kulttuurisen suojan luonteen. Tämä kulttuurisen lian ja puhtauden välinen rajaveto koskee myös julkisen tilan käytön kontrollia. Garlandin (2001, 137) ja Törrösen (2004, 16–21) mukaan *toiseuden kontrollissa* tilaa hallitseva auktoriteetti ottaa kaikkivaltiaan roolin ja yrittää luoda mielikuvaa siitä, että kaikki tilanteet ovat sen hallussa. *Minuuden kontrollissa* auktoriteetti puolestaan tunnustaa, ettei sillä ole keinoja hoitaa kaikkia arkielämän kontrollitehtäviä ja tämän vuoksi niitä on siirrettävä myös epävirallisille tahoille, kuten erilaisten sosiaalisten ryhmittymien vertaisjäsenille ja -organisaatioille. On arvioitavissa, että luvallinen graffiti harrastustoimintana ja graffitiongelmaksi ehkäisevänä käytäntönä perustuu suurelta osin oletukseen graffitiyhteisön jäsenten riittävästä itse- ja vertaiskontrollista. Jatkotutkimuksen aiheeksi jää, minkälaiseksi luvallisten graffitien tekemisen dynamiikka entistä laajempaan toiminnan ja tilatuotannon muotona kehittyi.

6.3 Jatkotutkimus

Kuvio 23. Luvalliseen graffitiin ja katutaiteeseen kohdistuvia tutkimustarpeita

Kyselyn toteuttamisen aikana Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffititaidat olivat olleet suosittuna graffititaiteen harrastamisen käyttökohteena jo neljä vuotta. Kesällä 2013 alkoi Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti luvallisen graffitin keskitetyn mallin vähittäinen siirtymä kohti hajautettua mallia. Tämä muutos ja muiden väliaikaisten julkisten katutaidehankkeiden syntyminen vaativat koko kaupunkia koskevan graffiti- ja katutaideilmiön edelleen tutkimista sekä syvällisempää perehtymistä luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuuksiin ja vaikutuksiin. (ks. Helsingin kaupunginvaltuusto 9.5.2012, 9.11.2011, 16.5.2013; Helsingin kaupunki 4.6.2008, 18; HS 29.10.2009 & 16.9.2008; Kaikkonen ym. 4.6.2004.) Ylipäänsä luvallisesta graffitista ja katutaiteesta on vähän paikallista empiiristä tutkimustietoa. Luvallisen graffitin laajentuminen ja ilmiötä koske-

va vähäinen tutkimustieto korostavat jatkotutkimuksen tarvetta. Oheon on listattu pääteemoittain ja esimerkinomaisesti luvalliseen graffitiin liittyviä tutkimustarpeita. Teemat ovat osittain päällekkäisiä, minkä vuoksi jatkotutkimuksen on oltava kattavaa.

1. Harrastajat: Helsingin New York-graffitiin nojaava monivaiheinen historia on saavuttanut 30 vuoden iän. Helsingin graffitihistoriaan lukeutuu monia eri sukupolvia, joista jokainen sukupolvi on tehnyt graffitia erilaisissa ajallisissa ja yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Tämä avaa näkymän graffitiharrastajien erilaisten sukupolvikokemusten tutkimiselle. Toisin sanoen minkälaisia eroja ja yhtäläisyyksiä eri aikakausina graffiteja tehneiden parissa ilmenee. Lisäksi tulisi tarkastella graffiti-ilmiön nykytilanteeseen liittyviä kysymyksiä: Tarjoaako luvallinen graffiti harrastajille kehitymis- ja urapolkuja taiteellisempaan suuntaan? Kuinka ja minkälaisilla tuloksilla harrastajat hyödyntävät erilaisten taideinstituutioiden toimintaa? Entä syntyykö graffitiharrastajille luvallisten graffititöiden esilläolon seurauksena ansaintamahdollisuuksia ja minkälaisia? Keitä ovat nämä luvallisen graffitin synnyttämän nosteen mahdolliset hyötyjät? Harrastajien parissa tehty tutkimus voi kattaa erilaisia harrastajaryhmiä niin iän, sukupuolen kuin etnisen taustan perusteella.

2. Paikat: Helsingin luvallisten katutaide- ja graffitipaikkojen käytön ja vaikutuksien selvitystä on perätty pitkään. Tarvetta on sen selvittämiseksi, minkälaisia vaikutuksia luvallisten graffitipaikkojen käytöllä

on vapaa-ajan, sosiaalisten ja kasvatuksellisten kysymyksien näkökulmasta. Lisäksi tulisi huomioida sekä paikka- ja kaupunkiturvallisuuteen liittyviä seikkoja että luvallisten graffitipaikkojen vaikutukset luvattomien maalauksien esiintymiseen.

3. Graffitien tekemiseen liittyvät vuorovaikutussuhteet: Selvitys luvallisten graffitipaikkojen ja graffitimaalauksien vastaanotosta on aiheellinen. Tärkeää olisi selvittää kuinka kaupunkilaiset suhtautuvat luvallisiin graffitipaikkoihin. Mitä luvallisilla graffitipaikoilla harrastajien ja kaupunkilaisten välisessä kohtaamisvuorovaikutuksessa tapahtuu? Mitä mieltä graffitiharrastajien lisäksi eri taustaiset kaupunkilaiset ovat luvallisista graffiteista ja niiden eri tyyleistä sekä millä perusteilla maalauksia arvioidaan? Toisaalta tulisi kysyä onko, ja jos on, niin miten graffitista on tullut väline graffitikulttuurin ulkopuolelta – hallinnollisesti, kaupallisesti tai muutoin – määriteltyjen tavoitteiden toteuttamiseksi. Esimerkiksi kysymys graffitien käytöstä yhtenä organisaatioiden ja

asuinalueiden markkinoinnin ja imagon kehittämiskeinona on ajankohtainen.

4. Kaupunki: Helsingissä graffiti ja kutaide ovat nykyään laajemmin kuin koskaan aikaisemmin osa kaupunkikulttuuria. Siksi tulisi selvittää kuinka ja millä perusteilla eri ryhmien omaehtoinen graffititaidenharrastus huomioidaan osana kaupungin (ja laajemmin valtakunnallista) politiikka- ja virkamieskeskustelua. Miten graffiti jatkossa asemoituu osaksi kaupunkitaiteen ja -kulttuurin kenttää? Entä miksi ja kuinka luvallinen graffiti on osa kaupunkikulttuuritapahtumia? Oleellista olisi myös tutkia kuinka luvallinen graffiti nykytilanteessa asettuu osaksi kaupungin visuaalista maisemaa. Muuttaako luvallinen graffiti kaupungin lukemistapaa, miten ja kenen näkökulmasta? Entä muutuuko uudessa tilanteessa graffitien aihekuvasto? Kuinka graffiti voi vaikuttaa kaupungin tai sen osien taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen?

 Kuva 71. Vasemmalla Jussi TwoSeven maalasi graffitiin perustuvaa katutaidetta nykytaiteen museo Kiasman kuratoidulla luvallisella Kiasma Wall -seinällä ja oikealla tilaustyö kauppakeskus Forumin yläpihalla (kuvat Mika Helin)

Edellä mainitut luvallisen graffitin tutkimusteemat mahdollistavat myös vertailuasetelmien luomisen ja siten paikallisten tapauksien asettamisen laajempaan kontekstiin. Esimerkiksi Helsingissä olisi mahdollista tehdä vertailuselvityksiä eri alueille sijoitettujen luvallisten maalauspaikkojen kesken. Vertailuja olisi myös mahdollista suorittaa Suomessa valittujen kaupunkien kesken, joissa on luvallisen graffitin tekomahtolaisuus. Paikallisen luvallisen graffiti-ilmion lisäksi olisikin syytä vertailevasti tutkia kansainvälisiä luvallisen graffitin ja katutai-teen tapauksia.

Graffitiin perustuvia teoksia Suvilahdessa pidetyn Prosessifestivaalin taidenäyttelyssä kesäkuussa 2013 (kuvat Mika Helin)

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa luodaan kokonaiskuva helsinkiläisen graffitikulttuurin 30-vuotiseen historiaan, nykypäivään ja tulevaisuuden kehityssuuntauksiin. Graffitiä pidetään kaupunkimaisena, ristiriitaisena ja (ala)kulttuurisesti orientoituneena ilmiönä, joka on jakanut kaupunkilaisten mielipiteitä. Graffitikulttuuria tarkastellaan luvallisenä toimintana, mutta huomioidaan myös luvattoman graffitin olemassaolo. Tutkimuksessa kysytään, kuinka helsinkiläinen graffiti-ilmiö on kehittynyt graffitin tekijöiden, virkamiesten ja kaupunkipoliittisen päätöksenteon näkökulmista sekä kuinka on syntynyt luvallisten graffitiaitojen sijoittumismahdollisuus Helsingin Suvilahden ja Kalasataman kaupunginosiin. Haastattelu- ja kuva-aineiston lisäksi tutkimuksen keskeisen osan muodostaa luvallisten graffitiaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselyn tulokset. Luvallisen graffitin harrastamisen tutkimiselle on ollut tarvetta, sillä Suvilahden graffitiaidan perustaminen on synnyttänyt kansallisen esimerkin uudesta graffitipolitiikasta ja sen mahdollisuuksista.

Helsinkiläinen graffitin suuri linja muodostuu vuosikymmenet ylittävästä graffitiin suhtautumisen aaltoliikkeestä, jossa toisistaan poikkeavia ajanjaksoja ovat olleet kaupungin kaunistamisen eetos, nollatoleranssiin perustuva graffitien ehkäisyprojekti ja luvallisen graffitin harrastamismahdollisuuksien luonti. Kahden ensimmäisen ajanjakson aikana vallitse-

va graffitiin suhtautumisen tapa kriisiytyi ja muodostui uusi graffiti-ilmiötä säätelevä suunta. Helsinkiläinen graffitin suuren linjan viimeisimpänä vaiheena syntyi kaupunginvaltuustossa 26.11.2008 uusi graffitipolitiikkaa säätelevä päätös, jonka seurauksena perustettiin Helsingin Suvilahteen ensimmäinen luvallinen graffitiaita toukokuussa 2009.

Helsingissä luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus on ollut uusi keino tuottaa kaupunkitilaa tee-se-itse-kulttuuriin perustuen sekä osana paikan kulttuuritaloutta ja väliaikaiskäyttöä. Luvallisen graffitin mahdollisuuksien luominen ja ylläpito on ollut tavoitteellista toimintaa, jolla on vaikutettu graffitiongelman ratkaisemiseen, lisätty kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia sekä luotu uutta keskiluokkaistuvaa ja kiinnostavaa asuin-aluetta. Nämä tavoitteet ovat ylittäneet perinteisen jaon nähdä graffiti vain ”rikoksena” tai ”taiteena”. Luvallisen graffitin tekemähdollisuuden on nähty olevan osa monimuotoista kaupunkikulttuuria.

Helsingin Suvilahteen ja Kalasatamaan vuosina 2009 ja 2010 avattuja luvallisia graffitiaitoja voi kutsua laajamittaisesti ja väliaikaisesti graffitin tekemistä keskittäneeksi toimintamalliksi, jonka seurauksena graffitiharrastajat tulivat merkittäväksi osaksi alueen käyttäjiä. Graffitiharrastajia paljon ja monipuolisesti keskittänyt toimintamalli loi puitteet kyselytutkimisen toteuttamiselle. Kyselylomakkeen täytti

186 graffitiharrastajaa. Kyselyaineiston tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa paikallisesta graffiti-ilmiöstä menetelmällä, jota siihen ei ole aikaisemmin sovellettu. Kyselyn lisäksi graffitiharrastajien ja kaupungin virkamiesten kanssa käytiin graffiti-ilmiötä koskevia keskusteluja.

Kyselyn tuloksien mukaan valtaosa graffitiaidoilla maalaamisesta keskittyy lämpimiin vuodenaikoihin niin arki- kuin viikonloppuajoina. Noin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti maalaavansa läpi vuoden. Graffitiharrastamista ei voida enää pitää vain nuorisokulttuurisena ilmiönä, sillä harrastajien keski-ikä oli noin 30 vuotta ja laaja ikäjakauma aina alaikäisistä yli 40-vuotiaisiin merkitsi sitä, että graffitin harrastaminen ei ole rajoittunut nuoruden ajan toiminnaksi. Harrastajista 95 prosenttia oli miehiä. Graffitiaidoilla oli harrastajia Helsingin graffitihistorian kaikilta vuosikymmeniltä. Tulos kertoo siitä, että graffitiaidat ovat keskittäneet harrastamistoimintaa ja ne ovat olleet myös aikaisemmin luvattomia graffiteja tehneiden harrastajien käytössä. Esimerkiksi Stop töhryille -projektin aikana graffitien tekemisen aloittaneiden vastaajien osuus oli yli 30 prosenttia. Tuloksen mukaan projektin vaikutus graffitien tekemisen aloittamisen ehkäisemiseksi on ollut jokseenkin vähäistä. Pääasiallisen toiminnan mukaan reilu 80 prosenttia vastaajista kävi palkkatyössä, opiskeli tai toimi yrittäjänä. Tuloksen perusteella mielikuvat graffitiharrastajien sijoittumisesta yhteiskunnan ”reuna-alueiden” toimijoiksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Graffitiaitojen käyttösynä korostuivat harrastaminen ja vapaa-ajanvietto sekä graffitien tekeminen itsel-

le ja kaikille kaupunkilaisille. Tulos viittaa siihen, että luvallisen graffitin tekeminen julkisessa tilassa on muuttanut graffitiharrastajien alakulttuurista orientaatiota. Harrastajat toivoivat lähes yksimielisesti luvallisille graffitipaikoille jatkuvuutta.

Kyselyn tulokset vahvistavat sitä käsitystä, että Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffitiaidat sekä niiden käyttäjät ja käyttö ovat osa New York -graffitiin perustuvaa ilmiötä, joka on jatkunut Helsingissä jo 30 vuotta. Nykyisten luvallisten graffitipaikkojen seurauksena graffitiharrastajien ryhmä on sosiaalisesti monimuotoistunut siten, että sen näkeminen vain rikollisuustai nuorisokulttuurikategoriassa on käynyt vaikeaksi.

Nykytilanteessa laadukasta luvallisten graffitien tekemistä voidaan kutsua taideharrastukseksi, joka kaupunkitilan tuottamiskeinona voi edistää paikan viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta. Suvilahdessa ja Kalasatamassa graffitiaitojen käyttö on nivaunut yhteen sosiaalisesti suhteeksi kaupunkitilan suunnittelun, graffitiperformanssin ja taidekokemuksen. Tutkimustulokset avaavat lukuisan joukon uusia tutkimuskohteita ja -tarpeita. Jatkotutkimuksen aiheita ovat muun muassa luvallisten graffitipaikkojen vaikutusten arviointi harrastajien ja kaupunkitilan tuotannon näkökulmista sekä kotimaisten ja ulkomaisten luvallisten graffitipaikkojen vertailut.

SAMMANDRAG

Undersökningen ger en helhetsbild av graffitikulturens 30 år i Helsingfors, av nuläget och trender inför framtiden. Graffiti ses som ett urbant, konfliktfyllt och (sub) kulturellt orienterat fenomen, som fått stadsbornas åsikter att gå isär. Graffitikulturen analyseras som en lovlig verksamhet, men även den olovliga graffitins existens beaktas. Undersökningen ställer frågan hur graffiti i Helsingfors utvecklats i olika avseenden: ur dels graffitimakarnas, dels ämbetsmännens resp. det stadspolitiska beslutsfattandets synvinklar. En annan fråga är hur det blev möjligt att placera ut lovliga graffitiplank i stadsdelarna Sunnanvik och Fiskhamnen. En central del av undersökningen är – förutom intervju- och bildmaterialet – resultaten av en enkät om de lovliga graffitiplankens användare och användning. Det har funnits ett behov av att forska i lovligt graffiti-makeri, i och med att anläggandet av graffitiplanket i Sunnanvik fött fram ett nationellt exempel på en ny graffitipolitik och dess potential.

Den stora linjen inom helsingforsisk graffiti under de tre årtiondena är en vågrörelse i förhållningen gentemot graffiti, där tre sinsemellan olika tidsskeden präglats av dels etoset att pryda staden, dels ett nolltoleransprojekt för att förebygga graffiti, dels skapandet av möjligheter till lovlig graffiti. Under de två första perioderna blev det kris för den rådande attityden gentemot graffiti, och en ny inriktning

uppkom som reglerade fenomenet graffiti. Som ett sista skede i helsingforsgraffitis stora linje fattades den 26.11.2008 ett nytt graffitiropolitiskt beslut, som ledde till att stadens första lovliga graffitiplank anlades i stadsdelen Sunnanvik i maj 2009.

I Helsingfors har möjligheten att göra graffiti lovligt varit ett nytt sätt att utveckla stadsrum utgående från en gör-det-självkultur, samt som en del av ställets kulturekonomi och tillfälliganvändning. Att skapa och upprätthålla möjligheter till lovlig graffiti har varit målmedveten verksamhet, och den har påverkat lösandet av graffitiproblemet, ökat invånarnas möjligheter till deltagande och skapat ett nytt intressant bostadsområde på väg att bli medelklassområde. Dessa syften har överbryggat den traditionella uppdelningen av graffiti i antingen ”brott” eller ”konst”. Möjligheten att göra lovlig graffiti har setts som en del av en pluralistisk stadskultur.

De lovliga graffitiplank som åren 2009 och 2010 öppnades i Sunnanvik och Fiskhamnen i Helsingfors kunde karakteriseras som en verksamhetsmodell som kombinerat storskaligt resp. tillfälligt gjord graffiti och som lett till att graffitimakarna blivit en betydande grupp bland områdets användare. Modellen sammanförde graffitimakare mångsidigt och i myckenhet och skapade också ramen för en enkät. Enkätformuläret ifylldes av 186 graffitimakare. Ett syfte med enkäten var att få fram nya resultat om det lokala graffiti-fenome-

net med hjälp av en metod som ännu inte tillämpats på det. Förutom enkäten fördes diskussioner om graffitin med graffitimakarna och stadens tjänstemän.

Enligt enkätresultaten sker största delen av målandet på graffitiplanken under de varmare årstiderna, både på vardagar och veckoslut. Ca.40 procent av svararna uppgav sig måla året om. Att måla graffiti kan inte längre ses enbart som ett ungdomskulturellt fenomen, eftersom målarnas genomsnittsålder var ca. 30 år och de äldsta i den breda åldersfördelningen var över 40, de yngsta minderåriga. Att måla graffiti har alltså inte begränsat sig till ungdomsåren. 95 procent av målarna var män. Vid graffitiplanken sysslar graffitiidkare från graffitins alla tre årtionden i i Helsingfors. Detta vittnar om att graffitiplanken har sammanfört graffiti-folket och att där har jobbat även sådana som tidigare målat olovligt. Som exempel utgjorde de som börjat med graffiti under kampanjen Stop töhryille (stoppa klottrandet) 30 procent av enkätsvararna. Detta skulle tyda på att kampanjens avskräckande verkan varit relativt liten.

Beträffande huvudsaklig verksamhet gällde att drygt 80 procent av svararna antingen förvärvsarbetade, studerade eller var företagare. Detta ifrågasätter uppfattningen om att graffitiidkare är "marginalaktörer" i samhället. Bland de orsaker som uppgavs till att man använde graffitiplanken betonades hobby och fritid samt att man gjorde graffitin för sig själv och alla andra i staden. Det tyder på att lovligt graffiti-makeri på offentligt ställe har förändrat graffitimakarnas subkulturella inriktning.

Nästan enhälligt önskar idkarna att de lovliga ställena får fortsätta.

Enkätresultaten stärker uppfattningen om att de lovliga graffitiplanken i Sunnanki och Fiskhamnen samt deras användare och användning är en del av ett fenomen baserat på New York-graffitin, som pågått i Helsingfors redan i 30 år. Som följd av de nuvarande lovliga graffitiställena har graffitiidkarnas skara blivit socialt mera varierande på ett sätt som gör det svårt att placera in den enbart i fällan brotts- eller ungdomskultur.

I dagens läge kunde högklassigt lovligt graffiti-makeri kallas ett slags konsttövning som genom sin förmåga att alstra stadsrum kan främja ett ställes trivsamhet och dragningskraft. I Sunnanki och Fiskhamnen har arbetet vid graffitiplanken sammanfört planerande av stadsrum, graffiti-performans och konstupplevelse till en social relation. Enkätresultaten öppnar ett antal nya forskningsobjekt och -behov. Fortsatta forskningsteman vore bland annat verkningarna av de lovliga graffitiställena ur idkarnas resp. stadsrummens synvinkel samt skillnader och likheter mellan lovliga graffitiställen i Finland och utomlands.

SUMMARY

This study gives an overall picture of the thirty years of graffiti culture in Helsinki, the present situation and trends for the future. Graffiti is considered to be an urban, conflicting and (sub)culturally oriented phenomenon that has often divided opinions. Graffiti culture is analysed in the present study as an authorised activity, but the existence of unauthorised graffiti is also acknowledged. The study enquires into the development of graffiti in Helsinki from the perspective of graffiti artists, on one hand, and civil servants and policy makers on the other. The study also looks at the process which enabled the city to erect fences for authorised graffiti painting in the districts of Suvilahti and Kalasatama. Besides interviews and visual material, a vital part of the study consists of the results of a survey on the users and use of authorised graffiti fences. There has been a need for research on authorised graffiti as an activity, as the establishment of the graffiti fence in Suvilahti has provided a national example of a new graffiti policy and its potential.

The great trend over the three decades of Helsinki graffiti is a wave-like movement in the attitude towards graffiti, in which three different periods have been characterised by an ethos of embellishing the city; a zero tolerance graffiti prevention project; and eventually the creation of opportunities for authorised graffiti. During the first two periods, the prevailing

attitude towards graffiti came into a crisis, and a new attitude towards the regulation of the phenomenon came about. During the last phase, a new decision on graffiti policy was made by the City Council on 26 November 2008, leading to the creation, in May 2009, of the first authorised graffiti fence in Helsinki in the Suvilahti area.

In Helsinki, the opportunities to create authorised graffiti have served as a new way of generating urban space in the context of a do-it-yourself culture, and as part of the cultural economy and temporary use of places. Creating and maintaining opportunities for authorised graffiti has been target-oriented work which has helped to find solutions to the graffiti problem, increased residents' chances of participation and contributed to the creation of new, interesting, gentrifying neighbourhoods. These purposes have reconciled the traditional divided views of graffiti as either 'an offence' or 'a piece of art'. The opportunity to make authorised graffiti has been seen as an element of a pluralistic urban culture.

The authorised graffiti fences that opened in 2009 and 2010 in Suvilahti and Kalasatama in Helsinki can be called a operating model that has concentrated graffiti activity temporarily and on a wide scale and has resulted in the graffiti artists becoming a significant group among the active users of the areas. The operating model has brought together a large and diverse

group of graffitiists, and has also provided the framework for our survey. The survey questionnaire was filled by 186 graffiti makers. The aim of the survey was to produce new findings on the local graffiti phenomenon by using a method that has not previously been applied to it. In addition to the survey, discussions on the graffiti phenomenon were held with graffiti makers and representatives of the city administration.

The findings show that the majority of graffiti painting takes place in the warmer seasons, both on work days and weekends. Around 40 per cent of respondents reported that they paint all year round. Painting graffiti can no longer be seen merely as a phenomenon of youth culture: the average age of the painters was around 30 years, with an age distribution ranging from minors to those aged over 40. Thus, painting graffiti is not exclusively a youth activity. 95 per cent of the graffiti painters were men. The graffiti fences attract painters from all three decades of graffiti in Helsinki. This suggests that the fences have served as a focal point for those active in graffiti painting, including painters who have previously done illegal graffiti. As an example, 30 per cent of the respondents belonged to those who had started doing graffiti during the anti-graffiti campaign Stop töhryille ('Stop the Scrawls'). This would suggest that the deterring effect of the campaign had been relatively small.

In terms of main activity, 80 per cent of the respondents were either in paid employment, students or entrepreneurs. This would question the idea that graffiti makers are 'marginal actors' in society. The

main reasons reported for using the graffiti fences were 'as a hobby' and 'for recreation' as well as the idea of making graffiti for oneself and everyone in the city. This means that authorised graffiti in public places has changed the sub-cultural orientation of the graffiti makers. They almost unanimously wish for the authorised places to become permanent.

The present findings endorse the notion that the authorised graffiti fences in Suvi-lahti and Kalasatama and their users and use are part of a phenomenon – based on New York graffiti – which has already continued in Helsinki for 30 years. As a consequence of the legal graffiti places, the graffiti community has become socially more diverse in a way which makes it impossible to label it merely in a 'criminal' or 'youth culture' category.

Today, high-quality authorised graffiti can be called a form of art which, as a means of generating urban space, can promote the ambiance and attraction of a place. In Suvi-lahti and Kalasatama the work at the graffiti fences has woven together urban space planning, graffiti performance and an art experience in a social relationship. The present findings open up a number of new research topics and research needs. Topics of further research could include, among other things, the effects of authorised graffiti facilities from the point of view of graffitiists and of urban space production, as well as comparisons between graffiti facilities in Finland and abroad.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (2002):

Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

Anttila, Anna & Rensujeff, Kaija (2009):

Taiteen taskurahat. Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikön julkaisuja no 35.

Arhinmäki, Paavo (2006): Punavihreä sukupolvi. Helsinki: Otava.

Baggini, Julian (2007): Welcome to Everytown: A Journey into the English Mind. London: Granta Book.

Baudrillard, Jean (1993): Kool Killer, or The Insurrection of Signs. Teoksessa (J. Baudrillard) Symbolic Exchange and Death. Käännös I. H. Grant. London: Sage Publications, 76–84.

Bloch, Stefano (2012): The Illegal Face of Wall Space: Graffiti-Murals on the Sunset Boulevard Retaining Walls. Radical History Review 113, 111–126.

Bogdanoff, Joanna (2009): Graffiti – No name, no fame. Nikita Kulmala/Tampereen yliopisto.

Boltanski, Luc & Chiapello, Ève (2005): The New Spirit of Capitalism. Käännös G. Elliott. London: Verso.

Bradburd, Daniel (1998): Being There. The Necessity of Fieldwork. Washington: Smithsonian Institution Press.

Brisman, Avi (2012): An Elevated Challenge to “Broken Windows”: The High Line (New York). Crime, Media, Culture 8(3), 381.

Brunila, Mikael & Ranta, Kukka & Viren, Eetu (2011): Muutaman töhryn tähden. Helsingin töhrysota 1998–. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Castleman, Craig (1982): Getting Up. Subway Graffiti in New York. Cambridge: MIT.

Chalfant, Henry & Prigoff, James (1987): Spraycan Art. London: Thames & Hudson Ltd.

Cohen, Albert (1995/1955): Delinquent Boys: The Culture of the Gang. Glencoe, Ill: Free Press.

Cookie, Lommel (2001): History of Rap Music. Philadelphia: Chelsea House Publications.

Cooper, Martha & Chalfant, Henry (1984): Subway Art. London: Thames & Hudson Ltd.

Cooper, Martha & Sciorra, Joseph (1996): R.I.P. – New York Spraycan Memorials. London: Thames & Hudson.

D’Amico, Daniel & Block, Walter (2007): A Legal and Economic Analysis of Graffiti. Humanomics 23(1), 29–38.

Douglas, Gordon (2011): Do-It-Yourself Urban Design. “Improving” the City through Unauthorized, Creative Contributions. Popular Culture at the American Sociological Association

- annual conference in Las Vegas, August 21th 2011.
- Douglas, Mary** (2000/1966): Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajavedon analyysi. Suom. V. Blom & K. Hazard. Tampere: Vastapaino.
- ECPN [European Crime Prevention Network]** (2001): Graff 'n Art: A Positive Graffiti Policy in the City of Bruges. European Crime Prevention Award 2001. Candidature City of Bruges. City of Bruges, Belgium.
- Elden, Stuart & Lebas, Elizabeth & Kofman, Eleonore** (toim., 2003): Henri Lefebvre. Key Writings. New York: Continuum, 206–213.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha** (2005): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Felisbret, Eric** (2009): Graffiti New York. New York: Harry N. Abrams, Inc.
- Ferrel, Jeff** (2009): Hiding in the Light: Graffiti and the Visual. Criminal Justice Matters 78(1), 23–25.
- Ferro, Shaunacy** (27.1.2014): Can Graffiti Be Good For Cities? Fast Company. Design. <http://www.fastcodesign.com/3022524/can-graffiti-be-good-for-cities?partner=rss#1>
- Fleisher, Alan & Lovino, Paul** (2012): Classic Hits. New York's Pioneering Subway Graffiti Writers. Årsta, Sweden: Dokument Press.
- Florida, Richard** (2002): The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, community and Everyday Life. New York: Basic Books.
- Florida, Richard** (2005): Cities and the Creative Class. New York & London: Routledge.
- Frers, Lars & Meier, Lars** (2007): Working with the Visual. Teoksessa L. Frers & L. Meier (toim.): Encountering Urban Places. Visual and Material Performances in the City. Hampshire: Ashgate.
- Ganz, Nicholas** (2006): Graffiti Woman. Graffiti and Street Art from Five Continents. London: Thames & Hudson.
- Garland, David** (2001): The Culture of Control. Crime and Social Order in Contemporary Society. Oxford: Oxford University Press.
- Gastman, Roger & Neelon, Caleb** (2011): The History of American Graffiti. New York: Harper Design.
- Gilfoyle, Timothy** (2004): Street Rats and Gutter-Snipes: Child Pickpockets and Street Culture in New York City, 1850–1900. Journal of Social History 37(4), 853–882.
- Gottlieb, Lisa** (2008): Graffiti Art Styles. A Classification System and Theoretical Analysis.
- Jefferson, NC & London:** McFarland & Company, Inc. Publishers.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena** (2008): Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hou, Jeffrey** (2010): (Not) Your Everyday Public Space. Teoksessa J. Hou (toim.): Guerilla Urbanism and the Remaking of Contemporary Cities. London: Routledge.

- Isomursu, Anne & Jääskeläinen, Tuomas** (1998): Helsinki Graffiti. Helsinki: Kirjapaino Erikoispaino Oy.
- Iveson, Kurt** (2013): Cities within the City: Do-It-Yourself Urbanism and the Right to the City. *International Journal of Urban and Regional Research* 37(3), 941–956.
- Jacobs, Jane** (1992/1961): *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Vintage Books.
- Jacobson, Staffan** (1996). Den spraymålade bilden: graffitimåleriet som bildform, konströrelse. *Aerosol Art Archives*: Lund.
- Junkala, Pekka** (1999): Kenttätyö etnologian profiilina. Teoksessa B. Lönnqvist ym. (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot*. Helsinki: SKS.
- Kaupunkitekniikka** (11/2008): Stop Töhrville 10 vuotta: Töhritystä kaupungista turvallisiksi ja siistiksi stadiksi. Kauko Nygren, 18–25.
- Keiser, Lincoln** (1969): *The Vice Lords: Warriors of the Streets*. Holt. New York: Rinehart and Winston.
- Klinge, Matti** (2013): Helsinki as a Capital City. *City of Helsinki Urban Facts*. Helsinki Quarterly, No. 3, 76–81.
- Komonen, Pauli** (2012): Graffiti. Maalarin vaiheet alakulttuurissa ja toiminnan luonne. Teoksessa (toim.) M. Salasuo, J. Poikolainen & P. Komonen: *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 124, 169–198.
- Kopomaa, Timo** (1997): *Tori - marginaali - haastava kaupunki. Tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä*. Helsinki: SKS.
- Koskela, Hille & Ruotsalo, Minna** (2005): ”Kettutyttö special” - kohti kulttuurista kriminologiaa. Teoksessa Soile Pohjonen (toim.): *Ex ante – ennakoiva oikeus*. Helsinki: Talentum, 248–274.
- Koskela, Hille** (1997): *Urbaani territoriaalisuus ja katutilan semiotikka – graffitit, valvontakamerat ja katuprostituutio tilan merkitsijöinä*. *Alue ja Ympäristö* 26(2), 3–17.
- Koskela, Hille** (2009): Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Helsinki: Gaudeamus.
- Kramer, Ronald** (2010a): *Painting with Permission: Legal Graffiti in New York City*. *Ethnography* 11(2), 235–253.
- Kramer, Ronald** (2010b): Moral Panics and Urban Growth Machines: Official Reactions to Graffiti in New York City, 1990–2005. *Qualitative Sociology* 33(3), 297–311.
- Kramer, Ronald** (2012): Political Elites, “Broken Windows”, and the Commodification of Urban Space. *Critical Criminology* 20(3), 229–248.
- Kuvaja, Salla & Cantell, Timo** (2002): Keskustelua graffitista. Työpaperi 15.8.2002. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lefebvre, Henri** (1991/1974): *The Production of Space*. Käännös Donald Nicholson-Smith. Maiden, MA: Blackwell Publishing.

Lefebvre, Henri (2000): Preface to the New Edition The Production of Space. Teoksessa S. Elden & E. Lebas & E. Kofman (toim., 2003): Henri Lefebvre. Key Writings. New York: Continuum, 206–213.

Lehtovuori, Panu & Hentilä, Helka-Liisa & Bengs, Christer (2003): Tilapäiset käytöt. Kaupunkisuunnittelun unohdettu voimavara. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C58. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Lewisohn, Cedar (2008): Street Art: The Graffiti Revolution. London: Tate Museum.

Ley, David & Cybriwsky, Roman (1974): Urban Graffiti as Territorial Markers. Annals of the Association of American Geographers 64(4), 491–505.

Lunn, Matthew (2006): Street Art Uncut. Victoria: Craftsman House.

Lynch, Kevin (1995): The Openness of Open Space. Teoksessa T. Bannerjee & M. Southworth (toim.): City Sense and City Design: Writings and Projects of Kevin Lynch. Cambridge, MA: MIT Press, 396–412.

Lähteenmaa, Jaana (1991): Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kultturelleja - Nuorisoryhmistä 1980-luvun lopun Helsingissä. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Macdonald, Nancy (2001): The Graffiti Subculture. Youth, Masculinity and Identity in London and New York. New York: Palgrave Macmillan.

Macdonald, Nancy (2006): The Feminine Touch: The Highs and Lows of Female Graffiti Experience. Teoksessa Nicholas

Ganz, Graffiti Woman. Graffiti and Street Art from Five Continents. London: Thames & Hudson.

Malinen, Piritta (2011): Kannu vie – kohti taidetta? Graffitikokemus sekä graffitin ja kuvataideopetuksen vuorovaikutus. Acta Universitatis Lapponiensis 215. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

McAuliffe, Cameron (2012): Graffiti or Street Art? Negotiating the Moral Geographies of the Creative City. Journal of Urban Affairs. Vol 34, No 2, 189–206.

McAuliffe, Cameron (2013): Legal Walls and Professional Paths: The Mobilities of Graffiti Writers in Sydney. Urban Studies, 50(3), 518–537.

Mellin, Ilkka (2004): Johdatus tilastotieteeseen. Helsingin yliopisto, tilastotieteen laitos. Yliopistopaino.

Minton, Anna (2009): Ground Control. Fear and Happiness in the 21st Century City. London: Penguin Books.

Moisio, Tatu (2013): Toiminnan motiivit graffitikulttuurissa. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopiston valtiotieteiden tiedekunta, Sosiologian laitos, sosiologian oppiaine.

Mutka, Rain (2003): Graffitirikollisuus. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, rikos- ja prosessioikeuden laitos.

Mäenpää, Pasi (2005): Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta. Helsinki: Tammi.

Mäkinen, Liisa (2010): Julkisen tilan kontrollin ulottuvuuksia. Tapaututkimus Stop Töhrille -projektista. Sosiaalipolitiikan pro

gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta.

Newman, Oscar (1972): *Defensible Space: People and Design in the Violent City*. London: Architectural Press.

Nyyssönen, Timo (2009): *Graffitit – kamppailua julkisen tilan ilmiöstä?* Teoksessa S. Ridell & P. Kymäläinen & T. Nyyssönen (toim.): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa*. Tieteiden välisiä otteita vallasta kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa. Tampere: Tampere University Press, 115–140.

Oswalt, Philipp & Misselwitz, Philip & Overmeyer, Klaus (2006): *Patterns of the Unplanned*. Teoksessa K. Franck & Q. Stevens (toim.): *Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life*. Abingdon, Oxon: Routledge, 271–295.

Peiter, Sebastian (2009): *Guerilla Art. From Urban Canyons to Auction Houses*. London: Laurence King Publishing.

Piispa, Mikko (2012): ”Kaikki halus Comptoniin” – ekskursio graffitielämykseen. Teoksessa M. Salasuo, J. Poikolainen & P. Komonen (toim.): *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 124, 199–217.

Ring, Kristien (2013): *Selfmade City*. Berlin: Self-Initiated Urban Living and Architectural Interventions. Berlin: AA Projects und Senatsverwaltung für Stadtentwicklung und Umwelt.

Rojo, Jaime & Harrington, Steven (2010): *Street Art New York*. München: Prestel.

Roszak, Theodore (1995/1968): *The Making of a Counter Culture. Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*. Berkeley: University of California Press.

Räisänen, Anssi (2013): *Forms of Rockin’ Graffiti Letterforms and Trends in Popular Culture 1971–1989*. Master’s Thesis. Unit of Graphic Design. Helsinki: Aalto Printlab/V&K Jokinen.

Salasuo, Mikko (2006): *Atomisoitunut sukupolvi. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa*. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia No: 6.

Sampson, Robert & Raudenbush, Stephen (1999): *Systematic Social Observation of Public Spaces: A New Look at Disorder in Urban Neighborhoods*. *American Journal of Sociology* 105(3), 603–651.

Schensul, Stephen & Schensul, Jean & LeCompte, Margaret (1999): *Essential Ethnographic Methods: Observations, Interviews, and Questionnaires*. Walnut Creek: Altamira Press.

Sciorra, Joseph (2004): *Making the World Safe for Graffiti: Reflections on Legal Graffiti*. *Circumwriting*, 5.6. –18.7.2004. Toimittanut C. Giustiniani. Napoli: La Moderna Stampa.

Secretary of State for the Home Department (2003): *Respect and Responsibility – Taking a Stand Against Anti-Social Behaviour*. Home Office. Norwich, UK.

Shapiro, Peter (2001): *Rough Guide to Hip-hop*. London: Rough Guides & Penguin Books.

Sharkey, Andrea & Shields, Rob (2008):
Abject Citizenship – Rethinking
Exclusion and Inclusion: Participation,
Criminality and Community at a
Small Town Youth Centre. *Children's
Geographies* 6(3), 239–256.

Siurala, Lasse (1994): Nuoriso-ongelmat
modernisaatioperspektiivissä. Helsinki:
Helsingin kaupungin tietokeskuksen
tutkimuksia No 3.

Snyder, Gregory (2009): *Graffiti Lives:
Beyond the Tag in New York's Urban
Underground*. New York University
Press: New York & London.

Stewart, Jack (2009): *Graffiti Kings*. New York
City Mass Transit Art of the 1970's. New
York: Harry. N. Abrams, Inc.

Suosikki (11/1986): Sound of Graffiti. Arja-
Liisa Lehtinen.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli
(2002): Laadullinen tutkimus ja
sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Taylor, Ralph (2001): *Breaking Away
from Broken Windows: Baltimore
Neighborhoods and the Nationwide
Fight Against Crime, Grime, Fear, and
Decline*. Boulder: Westview Press.

Thesslund, Niklas (25.10. 2012): Uusi aalto.
Image-lehti, No. 193, 48–57.

Toop, David (2000): *Rap Attack 3. African Rap
to Global Hiphop*. London: Serpent's
Tail.

Tuittu, Nina & Isomursu, Anne (2005):
Breikkaus on mun elämäntapa.
Helsinki: Maanhenki Oy.

Törrönen, Jukka (2004): Julkinen tila
ongelmana, säätelyn alueena ja
tutkimuskohteena. Teoksessa J.

Törrönen (toim.): *Valvontaa ja vastuuta.
Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely*.
Helsinki: Gaudeamus, 11–31.

Waclawek, Anna (2011): *Graffiti and Street
Art*. London: Thames & Hudson.

Wilson, James & Kelling, George (1982):
Broken Windows. The Police and
Neighborhood Safety. *Atlantic Monthly*,
March 1982, 29–38.

Zimpardo, Philip (28.2.1969): Diary of
a Vandalized Car. *Time Magazine*,
Behavior, Crime, 48–49.

Zukin, Sharon & Braslow, Laura (2011):
The Life Cycle of New York's
Creative Districts: Reflections on
the Unanticipated Consequences
of Unplanned Cultural Zones. *City,
Culture and Society*, 2(1), 131–140.

Zukin, Sharon (1996): *The Cultures of Cities*.
Cambridge, MA: Blackwell Publishers.

Sanomalehdet

Gothamist (19.11.2013): 5 Pointz Is Dead, And
That's Not Such A Bad Thing. Arts &
Entertainment. Taylor Wofford. [http://
gothamist.com/2013/11/19/5pointz_
is_gone_and_thats_not_a_bad.php](http://gothamist.com/2013/11/19/5pointz_is_gone_and_thats_not_a_bad.php)

Grist (23.3.2012): Gallery walls: Cities
Embrace Street Art as a Ticket to
Success. Elizabeth Dickinson. [http://
grist.org/cities/gallery-walls-cities-
embrace-street-art-as-a-ticket-to-
success/](http://grist.org/cities/gallery-walls-cities-embrace-street-art-as-a-ticket-to-success/)

HS [Helsingin Sanomat] (2.12.1986): Nuorten
kulttuuripäivä.

HS [Helsingin Sanomat] (2.2.1987): Skatan nuokkari kerää jengit yhteen. Tiina Räsänen.

HS [Helsingin Sanomat] (9.2.1990): Työryhmä ehdottaa: Töhrijät kuriin valistaen ja valvoen.

HS [Helsingin Sanomat] (17.6.1991): Kulosaaren meluaita peittyi 300 metrin graffitiin. Matti Heikkilä & Kimmo Räisänen.

HS [Helsingin Sanomat] (26.6.1991): Graffiti voi olla myös laadukasta. Pääkirjoitus.

HS [Helsingin Sanomat] (15.6.1992): Itä-Pasilaa ehostettiin laillisilla graffiteilla. Teppo Sillantaus.

HS [Helsingin Sanomat] (31.3.2006): 20 vuotta töhryjä ja graffiteja. Kaupunki. Riku Jokinen.

HS [Helsingin Sanomat] (15.5.2008): Valtuutetut haluavat töhryprojektin rahat taidekasvatukseen. http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/valtuutetut_haluavat_tohryprojektin_rahat_taidekasvatukseen/

HS [Helsingin Sanomat] (23.5.2008): Helsingissä kiistellään graffiteista. Kaupunkisivut. Riku Jokinen.

HS [Helsingin Sanomat] (4.6.2008): Arhinmäki haluaa Vuosaaren sataman Muurista laillisen graffitipaikan. http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/arhinmaki_haluaa_vuosaaren_sataman_muurista_laillisen/

HS [Helsingin Sanomat] (19.9.2008): Lailliset graffitit lisäävät töhrimistä. Mielipide. Pörrö Sahlberg.

HS [Helsingin Sanomat] (18.9.2008): HS-raati tuomitsee töhrykampanjan: Luvalliset graffitit halutaan erottaa ilkeistä. Jyrki Räikkä. <http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/HS-raati+tuomitsee+t%C3%B6hrykampanjan/113523954452>

HS [Helsingin Sanomat] (18.9.2008): Stop töhryille maalasi itsensä nurkkaan.

HS [Helsingin Sanomat] (19.9.2008): Sauri: Helsinki voi käydä graffitilinjauksensa uudelleen läpi. http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/sauri_helsinki_voi_kayda_graffitilinjauksensa_uudelleen_lapi/

HS [Helsingin Sanomat] (29.10.2009): Helsinki sallii sittenkin graffitit laillisille maalauspaikoille. Samuli Leivonniemi. http://omakaupunki.hs.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/helsinki_sallii_sittenkin_graffitit_laillisille/

HS [Helsingin Sanomat] (9.8.2010): Graffitit palasivat Helsinkiin. Helsingin kaupunki ei jahtaa entiseen malliin graffitimaalareita. Kaupunki. Antti Tiainen & Kauko Haantie. <http://www.hs.fi/kaupunki/artikkeli/Graffitit+palasivat+Helsinkiin/HS20100809SI1KA01f7k>

HS [Helsingin Sanomat] (26.10.2011): Helsingin töhryjohtaja: Nollatoleranssi graffiteihin oli virhe. Kaupunki. Jussi Sippola. <http://www.hs.fi/kaupunki/Helsingin+t%C3%B6hryjohtaja+Nollatoleranssi+graffiteihin+oli+virhe/a1305547975832>

HS [Helsingin Sanomat] (2.3.2014): Helsinki lisää julkisia graffitiseiniä – nollatoleranssille loppu. Ensimmäinen Helsingissä voi maalata graffiteja julkisilla seinillä. Joonas Laitinen.

<http://www.hs.fi/kaupunki/Helsinki+lis%C3%A4%C3%A4+julkisia+graffitiseini%C3%A4++nollatoleranssille+loppu+al393652241884>

KU [Kansan Uutiset] (8.11.2011): Nuori hankkii feimiä ja respectiä graffiteilla. Kotimaa. <http://www.kansanuutiset.fi/uutiset/kotimaa/2681581/nuori-hankkii-feimia-ja-respektia-graffiteilla>

Metro (4.6.2008): Arhinmäki haluaa Vuosaaren sataman muurista laillisen graffitipaikan. Riku Jokinen. http://metro.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/arhinmaki_haluaa_vuosaaren_sataman_muurista_laillisen/

Metro (13.11.2010): Poliisin töhryryhmällä riittää töitä. Sanna Jompero. http://metro.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/poliisin_tohryryhmalla_riittaa_toita/

Metro (8.2.2013): Graffitimaalarit pysäyttivät Helsingin metrolikenteen. Marju Järvinen. http://metro.fi/paakaupunkiseutu/uutiset/graffitimaalarit_pysayttivat_helsingin_metrolikenteen/

Moro (23.5.2013): Maakuntamuseo määräsi: Pispalan uittotunnelin graffitit pitää säilyttää! Tuukka Välimäki. <http://moro.aamulehti.fi/2013/05/23/maakuntamuseo-maaraasi-pispalan-uittotunnelin-graffitit-pitaa-sailyttaa/>

NYT [New York Times] (15.2.1998): Wall Hits a Patron of Graffiti. Richard Weir. <http://www.nytimes.com/1998/02/15/nyregion/neighborhood-report-long-island-city-wall-hits-a-patron-of-graffiti.html>

NYT [New York Times] (4.2.2010): Graffiti's Story, From Vandalism to Art to Nostalgia. David Gonzalez, The New York Times. <http://www.nytimes.com/2010/02/04/arts/visual/04graffiti.html>

http://www.nytimes.com/2010/02/05/nyregion/05graffiti.html?_r=2&

Ranta, Kukka & Brunila, Mikael (8/2008): Kymmenen harmaata vuotta. Voima. <http://fifi.voima.fi/voima-artikkeli/2008/numero-8/kymmenen-harmaata-vuotta>

Vantola, Renne (28.5.2013): Saa maalata. Kaleva -sunnuntaillite. ajankohtainen.

Vantola, Renne (16.6.2013): Lupa maalata. Karjalainen -sanomalehti, kaupunkikulttuuri.

Yle (21.10.2009): Virkamiehet haluavat rajoittaa Suvilahden graffitaidan käyttöä. http://yle.fi/uutiset/virkamiehet_haluavat_rajoittaa_suvilahden_graffitaidan_kayttoa/1096645

Internet

Arhinmäki, Paavo (1/2006): Taide, josta tuli rikos. Taide -lehti. http://www.taidelehti.fi/arkisto/taide_1-06/artikkelit_1-06/taide_josta_tuli_rikos

Arhinmäki, Paavo (5.6.2008): Laillinen graffitimuuri Vuosaareen. <http://www.paavoarhinmaki.fi/blogi/2008/laillinen-graffiti-muuri-vuosaareen/>

Helsingin kaupungin taidemuseo (23.10.2012): Julkiset veistokset: Artism, Crash ja Space. <http://www.taidemuseo.fi/suomi/veisto/veistossivu.html?id=337&sortby=statue#>

Järjestyslaki 27.6.2003/612. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612>

Kaikkonen, Milla & Salonen, Saija & Laakso, Jonne (4.6.2004): Luvallinen graffitipaikka Helsinkiin? Kaupunginvaltuutettujen keskustelua 26.5.2004: Mietintö/8, Aloite nro. 32, YLE/Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus. http://www.freeyourmind.fi/toimittajat/laakjo/2004/luvallinen_graffiti_helsinkiin_260504.php

Kari, Ilkka (2004): Creative Coast and Pleasure Island. Suvilahti-projekti. Kari Management Company Ltd. http://www.polttopiste.fi/kari/Suvilahti-projekti_kaupunkirakenne.pdf

Kimvall, Jacob (2007): Bad Graffiti Art Gone Good Street Art. Paper presented at the symposium Placing Art in the Public Realms, at Konstfack University College of Arts, Craft and Design, 28 of September 2007. http://www.academia.edu/1121025/Bad_Graffiti_Art_Gone_Good_Street_Art

Kimvall, Jacob (30.3.2007a): Ett budskap med folkkär status. Fria graffitiakademin, del 1: Folklig graffiti. Fria Tidningen. <http://www.fria.nu/artikel/19021>

Kimvall, Jacob (30.3.2007b): Elitistisk graffiti ger andrum. Fria graffitiakademin, del 2: Elitistisk graffiti. Fria Tidningen. <http://www.fria.nu/artikel/19023>

Lectrics (16.1.2014): Who is the actual first writer? <http://www.lectrics.fr/blog/first-tag/>

Lehtovuori, Panu & Ruoppila, Sampo (5.10.2011): Kaupunkikiihdytin. Tilapäiset käytöt kehittämisen voimavarana. http://www.livady.fi/303/kaupunkikiihdytin_pieni.pdf

Supafly.net (23.10.2012): Historia. <http://www.supafly.net/yhteystiedot/historia/>

Vantaan kaupunki (11.6.2013): Myyrmäki matkalla merkittäväksi eurooppalaiseksi katutaidekohteeksi. Petteri Niskanen, Myyrmäki-liike. http://www.vantaa.fi/etusivu/101/0/myyrmaki-liike_myyrmaki_matkalla_merkittavaksi_eurooppalaiseksi_katutaidekohteeksi?language=fi

Kaupunginvaltuusto

Helsingin kaupunki (12.3.1997): Vt Aira Samulin-Peltomäen ym. talousarvioaloite nuorison graffitiharrastuksen kehittämistä kulttuuripalveluksi. Kaupunginvaltuuston Pöytäkirja 5/1997, kohta 12.

Helsingin kaupunki (28.5.1997): Vt Sole Molanderin ym. kyselynluonteinen aloite töhertelyn estämisestä. Khs 1997-1044, Esityslistan asia Tj/15, liitteet 1-2. Kaupunginvaltuuston pöytäkirja 10/1997.

Helsingin kaupunki (7.12.1998): Lausunnon antaminen rikoksantorjunnan neuvottelukunnan ehdotuksesta kansalliseksi rikoksantorjuntaohjelmaksi. Khs 1998-2617. Kaupunginhallituksen esityslista, Tj/3.

Helsingin kaupunki 17.4.2000): Vt. Veikko Vermilän toivomusponsi töhry-projektin jatkamisesta. Khs 1999-2449. Kaupunginhallituksen esityslista, Tj/4.

Helsingin kaupunki (26.11.2008): Valtuutettujen tekemien eräiden aloitteiden käsitteleminen. Keskustelupöytäkirja 21-2008, Esityslistan asia nro 19, Aloite 4, Valtuutettu Arhinmäen puheenvuoro. http://www.hel.fi/hki/Helsinki/fi/P__t_

ksenteko+ ja+hallinto/P__t_ksenteko/
Kaupunginvaltuusto/P__t_sasiakirjat

Helsingin kaupunki (9.11.2011): Aloite
Kulosaaren melumuurin avaamisesta
katutaiteelle. [http://www.hel.fi/hki/
Helsinki/fi/P__t_ksenteko+ja+hallinto/
P__t_ksenteko/Kaupunginvaltuusto/
P__t_sasiakirjat](http://www.hel.fi/hki/Helsinki/fi/P__t_ksenteko+ja+hallinto/P__t_ksenteko/Kaupunginvaltuusto/P__t_sasiakirjat)

Helsingin kaupunki (9.5.2012): Valtuutettu
Johanna Sumuvuoren aloite
rakennusaikaisten ja pysyvien
katutaidepaikkojen kartoittamisesta.
Kaupunginvaltuuston pöytäkirja.
[http://www.hel.fi/static/public/
hela/Kaupunginvaltuusto/Suomi/
Paatos/2012/Halke_2012-05-09_
Kvsto_9_Pk/E6BD7962-1AE7-
4D26-B601-5831B8E88162/Ryj_-_
Valtuutettu_Johanna_Sumuvuoren_
aloite_rakenn.html](http://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunginvaltuusto/Suomi/Paatos/2012/Halke_2012-05-09_Kvsto_9_Pk/E6BD7962-1AE7-4D26-B601-5831B8E88162/Ryj_-_Valtuutettu_Johanna_Sumuvuoren_aloite_rakenn.html)

Helsingin kaupunki (16.5.2013): Helsingin
kaupungin julkiset maalauspaikat ja
katutaidetapahtumat kesällä 2013.
Nuorisolautakunta, esityslista ja
päättös ehdotuksen mukaan. [http://
www.hel.fi/static/public/hela/
Nuorisolautakunta/Suomi/Esitys/2013/
Nk_2013-05-16_Nlk_5_El/9A49147D-
4603-4DCC-82C1-F4E8B0B02BCD/
Helsingin_kaupungin_julkiset_
maalauspaikat_ja_katu.html](http://www.hel.fi/static/public/hela/Nuorisolautakunta/Suomi/Esitys/2013/Nk_2013-05-16_Nlk_5_El/9A49147D-4603-4DCC-82C1-F4E8B0B02BCD/Helsingin_kaupungin_julkiset_maalauspaikat_ja_katu.html)

Dokumentit ja elokuvat

Ahearn, Charlie (ohjaus, 1983): Wild Style.
Production Wild Style: USA.

Fontaine, Dick (ohjaus, 1984): Beat This!: A
Hip Hop History. British Broadcasting
Corporation (BBC): UK.

Lathan, Stan (ohjaus, 1984): Beat Street.
Orion Pictures Corporation: USA.

Silver, Tony & Chalfant, Henry (ohjaus,
1983): Style Wars: The Origin of Hip
Hop. USA.

Esitelmät

Hernberg, Hella (28.11.2012): Muutos tekee
kaupungista kiinnostavan. Seminaari
kaupunkisuunnittelun tulevaisuudesta:
Millaisesta kaupungista sinä
haaveilet? Lasipalatsi, Bio Rex.
Kaupunkiseminaari SRV. Youtube-
lähetyks: [http://www.youtube.com/
watch?v=0uu4x_C0s48](http://www.youtube.com/watch?v=0uu4x_C0s48)

Räsänen, Anssi (4.8.2012):
Graffitityylisuuntien megatrendit.
Graffitiseminaari. Nykyaiteen museo
Kiasma, URB12-festivaali.

Siitonen, Tuomas (18.9.2013): Kalasataman
väliaikaikäyttö. Suunnittelutoimisto
Part Oy. Luento kaupunkikulttuuri ja
uudet toimijat kurssilla. Geotieteiden
ja maantieteen laitos & sosiaalitieteen
laitos. Helsingin yliopisto.

Siitonen, Tuomas (4.8.2012): All City
– Eli kuinka löysin kaupungin.
Graffitiseminaari. Nykyaiteen museo
Kiasma, URB12-festivaali.

Haastattelut ja keskustelut

Henkilö ja asema	Aika	Aineistomuoto
Kiinteistö Oy Kaapelitalon toimitusjohtaja Stuba Nikula	29.5.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Helsingin kaupunginvaltuutettu sekä kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki	31.5.2012	Sähköpostitse käyty keskustelu
Helsingin kaupunki, talous- ja suunnittelu-keskuksen projektijohtajat 1 & 2	14.6.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskuksen nuorisotoimenjohtaja Lasse Siurala	25.9.2012	Vihkoon merkityt keskustelumuistiinpanot
Suunnittelutoimisto Part Oy:ssä väliaikais-käyttöjä kehittänyt arkkitehti Tuomas Siitonen	15.5.2013	Sähköpostitse käyty keskustelu
Helsingin kaupunki, rakennusviraston projektinjohtaja Kauko Haantie	31.5.2013 & 3.2.2014	Digitaalisesta taltiosta litteroitu, jälkimmäinen sähköpostitse käyty keskustelu
Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskuksen osastopäällikkö Leena Ruotsalainen	10.7.2013	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskuksen mediatuottaja Antti Salminen	24.7.2013	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Nykytaiteen museo Kiasman tuottaja Mikael Aaltonen	24.7.2013	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Graffititaiteilija A, mies	7.11.2013	Sähköpostitse käyty keskustelu
Graffititaiteilija B, mies	15.5.2012 & 3.1.2014	Digitaalisesta taltiosta litteroitu, jälkimmäinen sähköpostitse käyty keskustelu
Graffititaiteilija C, mies	30.1.2014	Sähköpostitse käyty keskustelu
Graffititaiteilija D, mies	4.6.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Graffititaiteilija E, mies	30.5.2012	Vihkoon merkityt keskustelumuistiinpanot
Graffititaiteilija F, mies	23.5.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Graffititaiteilija G, mies	11.6.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Graffititaiteilija H, mies	4.7.2012	Digitaalisesta taltiosta litteroitu
Graffititaiteilija I, nainen	7.6.2013	Sähköpostitse käyty keskustelu
Graffititaiteilija J, mies	4.2.2013	Vihkoon merkityt keskustelumuistiinpanot
Graffititaiteilija K, mies	6.7.2012 & 13.5.2013	Vihkoon merkityt keskustelumuistiinpanot

LIITE 1

Graffitin perusmuotojen ja -tyylien sanasto

Englanniksi	Suomennos	Selite
Block Letter (block-buster)	Blokletteri	Graffitityyliä suuret ja kulmikkaat kirjaimet.
Broadway elegant	Broadway	Varhainen graffitityyli, jossa kirjaimet ovat pelkistetyksi korkeita, kapeita ja koristeltuja.
Bubble letter	Kuplakirjain	Graffitityyliä kaksi- tai useampiväriset kuplakirjaimet ovat pyöreitä ja pulleita. Usein kuplakirjaimet tehdään nopeasti.
Masterpiece, piece	Piissi, pala	Suurikokoinen, monivärinen ja viimeistelty graffitimaalaus. Alun perin masterpiece on tarkoittanut New Yorkissa ju-navaunun kyljen alareunan ja ikkunan alakynnyksen väliselle alueelle tehtyä maalausta.
Mural	Muraali	Suuri seinän kokoinen maalaus tai tavanomaista isompi ja värikkäämpi työ. Muraali sisältää enemmän hahmoja ja muita elementtejä kuin pelkkiin kirjaimiin perustuva graffitimaalaus.
Tag	Tagi, tägi, täksy	Graffitin tekijän oma tyylitelty nimimerkki, joka on tehty nopeasti viivapiirroksena tussilla tai spraymaalilla.
Throw up	Trouppi	Graffitin tekijän oma nimimerkki, joka on tehty nopeasti ja tyylitelty pyöreäksi. Tyypillisesti throw up on spraymaalattu yhdellä tai kahdella sävyllä.
Wild style	Villityyli	Vaikeasti luettava graffitityyli, jossa äärimmilleen tyyliteltyt kirjaimet sekä niiden yhtymäkohdat ja varjostukset sekoittuvat toisiinsa monimutkaisella tavalla. Usein kirjaimissa on paljon pyönteitä sekä koristeina nuolia ja tähtiä. Tyylin on nimennyt Tracy 168 New Yorkin Bronxista.

LIITE 2

Haastattelulomake

Kysely Suvilahden/Kalasataman graffitiseinän käytöstä (2012)

1. Ikäluokka: ☐ 10-17 ☐ 18-25 ☐ 26-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ yli 41
2. Sukupuoli: ☐ Nainen ☐ Mies
3. Toiminta ☐ Opiskelija ☐ Palkkatyössä ☐ Muu
4. Asuinpaikka: ☐ Helsinki ☐ Vantaa ☐ Espoo ☐ Muu: _____
5. Milloin kävit ensimmäisen kerran graffitiseinällä maalaamassa?
☐ 2009 ☐ 2010 ☐ 2011 ☐ 2012
6. Mistä sait tiedon graffitiseinästä? ☐ Kaverilta ☐ Lehestä ☐ Muu: _____
7. Miksi käyt maalaamassa graffitiseinillä?
☐ Vapaa-aika ☐ Harrastus ☐ Ammatti ☐ Kaverit ☐ Arvostus
☐ Tunnelma ☐ Muu: _____
8. Kuinka usein käyt graffitiseinillä maalaamassa?
☐ 1 krt/vuosi ☐ 1 krt/6kk ☐ 1 krt/3kk ☐ 1 krt/kk ☐ 1 krt/2vk
☐ 1 krt/vk ☐ 2 krt tai useammin/1vk
9. Mihin vuodenaikaan käyt graffitiseinillä maalaamassa?
☐ Tammi-huhti ☐ Touko-Elo ☐ Syys-joulu ☐ Kaikkina vuoden aikoina
10. Mihin viikonaikaan käyt maalaamassa? ☐ Arkisin ☐ Viikonloppuisin ☐ Molempina
11. Mihin vuorokaudenaikaan käyt pääsääntöisesti graffitiseinillä maalaamassa?
☐ 06-12 ☐ 12-18 ☐ 18-24 ☐ 24-06 ☐ Kaikkina aikoina
12. Kuinka kauan vietät aikaa per maalausikäntikerta graffitiseinällä?
☐ 0-2 tuntia ☐ 2-4 tuntia ☐ 4-6 tuntia ☐ 6-8 tuntia ☐ yli 8 tuntia
13. Kuinka montaa ERI MAALISÄVYÄ olet tyypillisesti käyttänyt maalatessa?
☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21-25 ☐ 26-30 ☐ yli 31
14. Kenelle tekemäsi graffitiseinän maalaukset on tehty?
☐ Itselle ☐ Kavereille ☐ Graffitin harrastajille
☐ Satunnaisille kävijöille ☐ Kaikille kaupunkilaisille
☐ Valokuvina internet-yleisöille ☐ Muu: _____
15. Kenen kanssa käyt maalaamassa? ☐ Yksin ☐ Kavereiden kanssa ☐ Molempina
16. Oletko saanut graffitiseinällä maalatessa uusia ystäviä? ☐ En ☐ Kyllä
17. Vietätkö graffitiaidoilla maalaamisen lisäksi muuten aikaa? ☐ En ☐ Kyllä
18. Oletko harrastanut graffitia graffitiseinän aukioloaikana muualla? ☐ En ☐ Kyllä
19. Ehkäiseekö kaikille avoin laillinen graffitiseinä ilkeävaltaa? ☐ Ei ☐ Kyllä
20. Tulisiko Helsingin kaupungin jatkossa järjestää graffitiseinätoimintaa? ☐ Ei ☐ Kyllä
21. Olen harrastanut graffitia _____ vuotta

Tekijä(t)		
Helin, Mika		
Nimike		
Luvallinen graffiti Helsingissä "Meidän kulttuuria ja meidän juttu, kun pääsee tekee..."		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisuaika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin kaupungin tietokeskus	2014	Sivuja135 Liitteitä 2
Sarjan nimike		Osan numero
Tutkimuksia - Helsingin kaupungin tietokeskus		2014:2
ISSN(painettu) 1455-724X ISSN(verkossa) 1796-7228	ISBN(painettu) 978-952-272-676-6 ISBN(verkossa) 978-952-272-677-3	Kieli fin, swe, eng
Tiivistelmä		
Tutkimuksessa luodaan kokonaiskuva helsinkiläisen graffitikulttuurin 30-vuotiseen historiaan, nykypäivään ja tulevaisuuden kehityssuuntauksiin. Tutkimuksessa kysytään kuinka helsinkiläinen graffiti-ilmiö on kehittynyt graffitin tekijöiden, virkamiesten ja kaupunkipoliittisen päätöksenteon näkökulmista sekä kuinka on syntynyt luvallisten graffitaitojen sijoittumismahdollisuus Helsingin Suvilahden ja Kalasataman kaupunginosiin. Haastattelu- ja kuva-aineiston lisäksi tutkimuksen keskeisen osan muodostaa luvallisten graffitaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselyn tulokset. Luvallisen graffitin harrastamisen tutkimiselle on ollut tarvetta, sillä Suvilahden graffitaidan perustaminen on synnyttänyt kansallisen esimerkin uudesta graffitipolitiikasta ja sen mahdollisuuksista. Helsingissä luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus on ollut uusi keino tuottaa kaupunkitilaa tee-se-itse-kulttuuriin perustuen sekä osana paikan kulttuuritaloutta ja väliaikaiskäyttöä. Luvallisen graffitin mahdollisuuksien luominen ja ylläpito on ollut tavoitteellista toimintaa, jolla on vaikutettu graffitiongelman ratkaisemiseen, lisätty kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksia sekä luotu uutta keskiluokkaistuvaa ja kiinnostavaa asuinalueita. Nämä tavoitteet ovat ylittäneet perinteisen jaon nähdä graffiti vain "rikoksena" tai "taiteena". Luvallisen graffitin tekemähdollisuuden on nähty olevan osa monimuotoista kaupunkikulttuuria. Kyselyn tuloksien mukaan graffitiharrastamista ei voida enää pitää vain nuorisokulttuurisena ilmiönä, sillä harrastajien ikäjakautuma ylettyi aina alaikäisistä yli 40-vuotiaisiin. Graffitaidoilla oli harrastajia Helsingin graffitihistorian kaikilta vuosikymmeniltä. Tulos kertoo siitä, että graffitaidat ovat keskittäneet harrastamistoimintaa ja ne ovat olleet myös aikaisemmin luvattomia graffiteja tehneiden harrastajien käytössä. Pääasiallisen toiminnan mukaan reilu 80 prosenttia vastaajista kävi palkkatyössä, opiskeli tai toimi yrittäjinä. Tuloksen perusteella mielikuvat graffitiharrastajien sijoittumisesta yhteiskunnan "reuna-alueiden" toimijoiksi voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Graffitaitojen käyttösinä korostuivat harrastaminen ja vapaa-ajanvietto sekä graffitien tekeminen itselle ja kaikille kaupunkilaisille. Tulos viittaa siihen, että luvallisen graffitin mahdollisuus on muuttanut graffitiharrastajien alakulttuurista orientaatiota. Harrastajat toivoivat lähes yksimielisesti luvallisille graffitipaikoille jatkuvuutta. Nykyisten luvallisten graffitipaikkojen seurauksena graffitiharrastajien ryhmä on sosiaalisesti monimuotoistunut siten, että sen näkeminen vain rikollisuus- tai nuorisokulttuurikategoriassa on käynyt vaikeaksi. Tulokset kuitenkin vahvistavat sitä käsitystä, että Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffitaidat sekä niiden käyttäjät ja käyttö ovat osa New York -graffitiin perustuvaa ilmiötä, joka on jatkunut Helsingissä jo 30 vuotta.		
Asiasanat		
Graffiti, graffitiharrastaja, graffitaita, Suvilahti, Kalasatama, kaupunkitila		
Hinta	Jakelu	
Voimassa olevan hinnaston mukaan	puh. 09 310 36293	
Myynti	Tietokeskuksen kirjasto, Siltasaarenkatu 18-20 A, 00099 Helsingin kaupunki, puh. 09 310 36377	

LUVALLINEN GRAFFITI HELSINGISSÄ

”Meidän kulttuuria ja meidän juttu, kun pääsee tekee...”

Tutkimuksessa luodaan kokonaiskuva helsinkiläisen graffitikulttuurin 30-vuotiseen historiaan, nykypäivään ja tulevaisuuden kehityssuuntauksiin. Graffitikulttuuria tarkastellaan luvallisena toimintana, mutta huomioidaan myös luvattoman graffitin olemassaolo. Tutkimuksessa kysytään kuinka helsinkiläinen graffiti-ilmio on kehittynyt graffitin tekijöiden, virkamiesten ja kaupunkipoliittisen päätöksenteon näkökulmista sekä kuinka on syntynyt luvallisten graffitiaitojen sijoittumismahdollisuus Helsingin Suvilahden ja Kalasataman kaupunginosiin.

Tutkimuksen keskeisen osan muodostaa luvallisten graffitiaitojen käyttäjiä ja käyttöä koskevan kyselyn tulokset. Tulokset vahvistavat sitä käsitystä, että Suvilahden ja Kalasataman luvalliset graffitiaidat sekä niiden käyttäjät ja käyttö ovat osa New York -graffitiin perustuvaa ilmiötä, joka on jatkunut Helsingissä jo 30 vuotta. Luvallisten graffitipaikkojen seurauksena graffitiharrastajien ryhmä on sosiaalisesti monimuotoistunut siten, että sen näkeminen vain rikollisuus- tai nuorisokulttuurikategoriassa on käynyt vaikeaksi. Helsingissä luvallisen graffitin tekemisen mahdollisuus on ollut uusi keino tuottaa kaupunkitilaa tee-se-itse-kulttuuriin perustuen sekä osana paikan kulttuuritaloutta ja väliaikaikäyttöä.

Luvallisen graffitin harrastamisen tutkimiselle on ollut tarvetta, sillä Suvilahden graffitaidan perustaminen on synnyttänyt kansallisen esimerkin uudesta graffitipolitiikasta ja sen mahdollisuuksista.

Julkaisutilaukset

p. 09 310 36293

Internet

www.hel.fi/tietokeskus